

BUITENLEVEN

Tuintrends

+ 145 pagina's inspiratie

4 tuinverhalen

Cottagetuin,
verzamel tuin,
natuurtuin en
stadstuin

Jonge vossen
rond de burcht

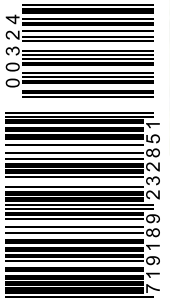
En verder...

De vele voordelen van
langeafstandwandelen

Fytotherapeut Josef
maakt zalf van verse
Alpenkruiden

€ 11,50

BP 8 719189 232851

Incl. fietshuur op alle dagen!

8,3

Nes (Ameland) | Friesland | Nederland

Hotel Bos en Duinzicht

4-daags fietsarrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie of thee met lekkernij
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x ontbijt
- ✓ 3x lunchpakket
- ✓ Taxivervoer van en naar de boot
- ✓ **Gratis** fietshuur op alle dagen
- ✓ **Gratis** parkeren bij het hotel

Al vanaf
140,00*
p.p.

Incl. 3-gangen verrassingsdiner!

8,4

Ootmarsum | Overijssel | Nederland

Hotel de Rozenstruik***

3-daags halfpensionarrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie of thee
- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 2x 3-gangen verrassingsdiner
- ✓ **Gratis** wandel- en fietsroutes
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
144,00*
p.p.

Gratis Gästeticket!

8,4

Löf | Rijnland-Palts | Duitsland

Hotel Traube***

4-daags halfpensionarrangement

- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 3x 4-gangendiner
- ✓ **Gratis** Gästeticket voor reizen met bus en trein langs de Moezel
- ✓ **Gratis** wandelkaart
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
199,00*
p.p.

Incl. 3-gangendiner!

8,2

Epen | Limburg | Nederland

Hotel Eperland***

4-daags halfpensionarrangement

- ✓ Welkomstkopje koffie of thee
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 3x 3-gangendiner
- ✓ 10% korting bij Restaurant Proeff in Mechelen voor lunch
- ✓ **Gratis** kortingskaartjes voor attracties
- ✓ **Gratis** wandel- en fietsroutes
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
235,00*
p.p.

Gratis!

t.w.v. €105,-
excl. verzendkosten

Boek in april en ontvang

4 hexagons van Fotocadeau.nl

Boek via www.voordeeltjes.nl/buitenleven of bel naar 0900 66 777 88 (25 c/m)

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 31 juli 2024 (m.u.v. feestdagen). *Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen €14,95, 4+ personen €24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

Vierde jaar op rij
Website van het Jaar

Ontdek de gratis *Buitenleven*-app **Mijn Stek**

Ben je het overzicht over je moestuin of al je kamer- en tuinplanten kwijt? Die tijd is voorbij! Download de *Buitenleven*-app en maak het jezelf makkelijk.

Mijn Stek maakt tuinieren en planten verzorgen eenvoudig én leuk. In de app vind je handige informatie en tips om je moestuin, binnen- en buitenplanten te onderhouden; zoals de ideale standplaats of de bloeitijd van je favoriet. Bovendien kun je de app zo instellen dat je notificaties ontvangt zodra er een actie voor je klaarstaat. Je ananasplant water geven bijvoorbeeld, of je hortensia snoeien. *Mijn Stek* is hét tuinierhulpje voor iedereen, groene vingers of niet.

Download
'm hier!

Muggenziften

De nieuwste tuintrends zijn bekend! Dus je weet wat dat betekent: haal alle planten en bestrating maar weer uit je tuin en begin opnieuw, alleen dit keer volgens de laatste tuinmode. Ik hoop dat de ironie overkomt op papier. Ik steek er namelijk graag de draak mee, met 'de nieuwste tuintrends', omdat de term in mijn optiek totaal niet de lading dekt. Trends zijn van tijdelijke aard, vanuit kapitalistisch oogpunt bedachte modegrillen en gericht op het geld uit de zak kloppen van een publiek dat gebukt gaat onder *peer pressure*. En als er iets niet past bij mijn definitie van de *Buitenleven*-tuinier, dan is het dus dat.

Want tuiniers zijn mensen met visie en aandacht. Die verder kijken dan het nu en niet enkel handelen vanuit eigenbelang. Dat is een van de belangrijkste dingen die ik heb ontdekt tijdens alle ontmoetingen in mijn eerste jaar als hoofdredacteur. Daarnaast doet de term trends ook het prachtige artikel van Mirjam Enzerink geen recht. Mirjam zet een aantal tuinstromingen op een rij waarvan we een deel vorig jaar al hebben zien ontstaan, onder de noemer klimaatbestendig tuinieren. Die pijler vind je nu terug onder bijna alle nieuwe tuintendensen, van natuurlijke zwemvijver voor zomerse verkoeling tot het uit Amerika overgekomen xeriscaping. Laat ik me dus niet beroepsdeformatief blindstaren op het woord trend. Inhoudelijk gaat het om meer groen dat ons veranderende klimaat aankan en op die manier de biodiversiteit kan ondersteunen. En daar ben ik natuurlijk alleen maar voor.

Francine Polis
Hoofdredacteur

INHOUD

jaargang 22 | nummer 3 | april/mei 2024

Op de cover

- 15 De nieuwste tuintrends
- 38 Stadstuin
- 48 Verzameltuin
- 56 Jonge vossen rond de burcht
- 76 Cottage tuin
- 92 Natuurtuin
- 103 Zalf van verse Alpenkruiden
- 111 Langeafstandwandelen

COVERFOTO TRUI HEINHUIS
Inzet Edwin Giesbers

Tuintrends

- 16 **Trend 1: natuur aan het roer**
Verwilderde en naturalistische borders
- 21 **Trend 2: biodiversiteit ondersteunen**
Van insectenhôtels tot gonzende bloemenweides
- 22 **Trend 3: zwemmen in eigen tuin**
Natuurlijke zwembijvers vol waterplanten
- 27 **Trend 4: Viva la Vida**
Exotische kleuren op het terras en in de border
- 31 **Trend 5: organisch design**
Ronde vormen bepalen het tuinontwerp en -meubilair
- 32 **Trend 6: klimaatadaptief tuinieren**
Met droogteresistente planten

Tuinen

- 38 **Lentebos met vroegbloeiende bomen**
Annie en Jo tuinieren al 36 jaar
- 48 **Echte verzameltuin**
Fokke is de tel inmiddels kwijt

- 76 Romantische cottagetuin met eigen bos**
Marjolijne en Cees halen tuininspiratie uit Engeland
- 84 Verkoeling, biodiversiteit en schone lucht**
De vele voordelen van geveltuintjes
- 92 Het tuinontwerp**
Landelijke natuurtuin met paddenpoel en houtwal

Planten

- 8 Pastelkleurig sieraad**
De charme van Zeeuws knoopje (*Astrantia*)
- 36 Liefelingsbloem van Napoleon**
Etymologie van viooltje (*Viola*)
- 66 Kwekerij Kingfisher**
Geeft kleur aan de schaduw
- 103 Geneeskrachtige planten**
Josef maakt verse kruidenzalf in de Alpen

En verder

- 46 Tijd voor een tukje**
Natuurfotografie van Jeroen Graat

- 56 Nieuw leven in de vossenburcht**
Jonge vossen door de lens van Edwin Giesbers
- 98 Groen grasmaaien**
Met klimaatvriendelijke benzine van Aspen
- 111 Wat langeafstandwandelen met je doet**
Corine Koolstra gaat op onderzoek uit
- 117 De natuur in met IVN**
Rondje Oosterplas in Zuid-Kennemerland
- 124 Mystieke droomwereld**
Glaskunst van Marieke Peters

Elke keer

- 3 Voorwoord**
- 7 Tuinklusjes voor april en mei**
- 133 Groene Vingers**
- 140 Selectie**
- 144 Column - Ankie's tuindagboek**
- 146 Volgende keer**
- 146 Colofon**

Dé Oer Hollandse schutting

Wilgen zijn een oer-Hollands product. De wilg is een iconische boom. Wilgentenen schuttingen hebben een natuurlijke uitstraling. Ze zijn een sieraad voor uw tuin.

- › Ervaar met aambacht
- › Duurzaam
- › Oer Hollandse uitstraling
- › In Nederland geproduceerd
- › Ambachtelijk en natuurlijk product
- › Zelf plaatsen of door Van Aalsburg
- › Voor hoveniers en architecten

**Vraag de brochure aan met
de QR-code**

0418 581 229
info@vanaalsburg.com
wilgentenenschuttingen.nl

Doe-tips voor april en mei

TEKST MIRJAM ENZERINK

- In mei kan de tuin vaak wat extra kleur gebruiken. Want de bloembollen zijn uitgebloeid, maar de meeste vaste planten moeten nog komen. Sieruien (*Allium*) vormen een heel fijn bruggetje tussen deze fases. Ze bloeien de hele maand mei en zorgen voor zowel kleur als hoogte. Je kunt ze nu in pot bij een kweker of tuincentrum kopen en uitplanten. De bollen vermeerderen zich gestaag.
- Ook pioenrozen (*Paeonia*) zijn echte meitoppers. Heb je van nature kleiachtige grond, dan heb je geluk: pioenen doen het extra goed in de vochtige klei. Zandgrond kun je 'pioenklaar' maken door de structuur te verbeteren met veel organisch materiaal en droge mest. Bedek de bodem met mulch, steentjes of houtsnippers zodat de aarde niet zo snel uitdroogt.
- Je kunt nu zomerbollen aanplanten. Denk bij het selecteren van mooie soorten ook aan bijen en vlinders, want de ene zomerbol heeft meer te bieden dan de ander. Goede insectenbollen zijn onder meer Abessijnse gladiol, enkele dahlia's en lampenpoetsers. Koop je biologische bollen via naturalbulbs.nl dan weet je zeker dat insecten er veilig van kunnen snoepen.
- Verwen de hagen in de tuin met een gift organische mest of voed ze met eigen compost. Zo groeien ze sneller mooi dicht.
- De planten van voorgezaaide vruchtgewassen als tomaten, courgettes en paprika kun je op mooie dagen buiten laten afharden. Zo wennen ze aan de koelere buitentemperatuur. Zet ze niet in de volle zon en haal ze aan het eind van de middag weer binnen. Na IJsheiligen kun je ze uitplanten in de tuin.
- Verwijder groene aanslag op je terras met heet water of een ecologisch schoonmaakproduct. Huismiddeltjes als natuuraazijn en groene zeep kunnen nadelige milieueffecten hebben.

Sieraad voor de border

Zeeuws knoopje charmeert met zijn fijne bloemen in de vorm van het beroemde, Zeeuwse sieraad.

Deze uitbundige bloeier fleurt je border of plantvak op van juni tot in augustus.

TEKST EN FOTO'S MODESTE HERWIG

Zeeuws knoopje is zo populair dat er steeds meer mooie cultivars op de markt komen. Bij je keuze uit de op elkaar lijkende variëteiten kun je letten op het verschil in bloemkleur, lengte van de schutblaadjes en hoogte van de plant. Ook de wilde soorten zijn prachtig, *Astrantia maxima* bijvoorbeeld, met grotere bloemen in een bijzondere oudroze tint. Alle cultivars van Zeeuwse knoopje zijn aantrekkelijk voor bijen en andere insecten.

Nooit opdringerig

Deze zomerbloeier is een sterke vaste plant die niet omvalt, fraai blad heeft en lang doorbloeit. De verfijnde bloemen lijken sprekend op het zilveren of gouden sieraad dat de traditionele, Zeeuwse klederdracht siert. Bovendien lenen de romantische bloemen zich fantastisch voor allerlei mooie

combinaties in de tuin: ze zijn nooit opdringerig en passen bij heel veel kleuren. *Astrantia* gaat dankzij de luchtige groeiwijze bijvoorbeeld goed samen met rozen. De bloemen in pasteltinten als wit, lichtroze, oudroze of donkerrood, zijn werkelijk een sieraad voor de border.

Schermbloem

Je zou het zo niet zeggen, maar Zeeuws knoopje is een schermbloemige. In het hartje zie je de echte piepkleine bloemen, dit is het scherm. Eromheen staat een krans van puntige 'bloemblaadjes' in de vorm van een ster, ook wel het omwindsel genoemd. Eigenlijk zijn dit schutblaadjes en omdat die langer goed blijven dan bloemblaadjes is Zeeuws knoopje extra lang mooi. De bloemen blijven ook lang staan op de vaas, prachtig voor een tuinboeket dus.

Droogbloemen

De bloemen van Zeeuwse knoopje zijn goed te drogen. Pluk ze als de meeldraden goed te zien zijn en hang ze op de kop te drogen op een donkere plek.

Plant- en zaaitijd

Voorjaar of najaar. Ook mogelijk: binnen voorzaaien in het vroege voorjaar. Laat het zaaibakje twee tot vier weken op kamertemperatuur staan en plaats het vervolgens drie tot vier weken in de koelkast. Na die periode zet je het bakje met zaailingen weer warm; hopelijk gaan de zaden na de koudeperiode snel ontkiemen. Zeeuws knoopje bloeit van juni tot augustus. Werk je met zelf geoogste zaden? Die stop je best in de herfst in de volle grond.

Volle grond of pot?

Volle grond. Zeeuws knoopje groeit het best in niet te droge, kalkrijke en voedzame grond, zoals kleigrond. Arme zandgrond kun je verbeteren door er veel bladaarde of compost aan toe te voegen. Op een plek in de halfschaduw of volle zon doet *Astrantia* het prima, maar zet 'm niet op een zonnige plek in droge grond. Staat de plant in de zon, dan moet de grond echt redelijk vochtig zijn.

Verzorging

Geef Zeeuwse knoopje in droge perioden extra water, zo voorkom je dat de plant verdroogt. Verwen *Astrantia* jaarlijks met een mulchlaag van compost en strooi in het voorjaar organische mestkorrels. Verder heeft deze sterke en makkelijke vaste plant geen onderhoud nodig.

- 1 De zachte tinten van *Astrantia* 'Buckland' combineren fraai met het helderblauw van ereprijs.
- 2 Bij *Astrantia major* 'Abbey Road' zijn de bloemen heel donkerrood en is het hart contrasterend lichtgroen.
- 3 De zuiverwitte *Astrantia major* 'Alba'.
- 4 Op dit plekje in de halfschaduw bloeit Zeeuws knoopje tussen varens.

Snoeien

In het voorjaar: alle dode plantendelen wegnippen. Na de bloei: uitgebloeide bloemstengels vlak boven de grond afknippen om uitzaaien te voorkomen en herbloei te stimuleren.

Vermeerderen en verjongen

Zeeuwse knoopje is makkelijk te vermeerderen door delen, oftewel scheuren. Graaf de wortelkluit in het voorjaar op en deel in stukken, met de hand of met een scherpe spade. Plant de gescheurde stukken opnieuw in goede tuingrond en geef ruim water. Door *Astrantia* om de vijf jaar in het najaar of voorjaar te delen, blijft de plant rijk bloeien en wordt hij verjongd.

De vijf mooiste soorten

1. *Astrantia major* 'Pink Pride'. Een topper met een onwaarschijnlijk rijke bloei in een volle zachtroze tint. Blijft wat lager en groeit compact. Volle zon/halfschaduw, hoogte 50 cm, bloei juni-september.
2. *Astrantia major* 'Superstar'. Een grotere, zuiver-witte selectie met een zeer lange bloeitijd. De schutblaadjes zijn wat langer en hebben een groen puntje. Volle zon/halfschaduw, hoogte 70 cm, bloei juni-september.
3. *Astrantia major* 'Roma'. Met een typische oudroze bloemkleur en lange bloeitijd. Bij het verbloeien gaat het omwindsel omhoog staan. Volle zon/halfschaduw, hoogte 70 cm, bloei juni-september.
4. *Astrantia major* 'Sunningdale Variegated'. Heeft groen-witte bloemen met iets roze erin. Het bonte blad is vooral in het voorjaar opvallend crèmewit gevlekt, later kleurt het groengeel. Volle zon/halfschaduw, hoogte 60 cm, bloei juni-augustus.
5. *Astrantia major* 'Gill Richardson'. Opvallend zijn de donkergetinte bloemstengels. Bloeit met donkerroze-rode bloemen die opstaande omwindselbladeren hebben, het puntje is bijna zwart. Volle zon/halfschaduw, hoogte 70 cm, bloei juni-september.

Hier koop en/of bekijk je ze

- De Border, Ambt-Delden, 0743764123, border.nl
- Het Groene paradijs, Gilze, 0854016871, groeneparadijs.nl
- Kwekerij De Hessenhof, Ede, 0318617334, hessenhof.nl
- Tuingoed Foltz, Meeden, 0598635000, tuingoedfoltz.nl
- Yarinde, Uddel, 0502110502, yarinde.nl

- 5 *Astrantia* 'Princess Sturdza' en 'Ruby Star' bloeien tussen Engelse roos *Rosa* 'Munstead Wood'.
- 6 De ronde bloemvorm van *Astrantia major* 'Claret' is mooi te combineren met de slanke aren van salie *Salvia nemorosa* 'Blauhügel'.
- 7 *Astrantia* 'Berendien Stam'.
- 8 Zeeuws knoopje samen met Siberische lis (*Iris sibirica*) en siergrassen.
- 9 *Astrantia major* 'Capri' bloeit extra rijk.

TIP

Zeeuwse knoopje past goed bij inheemse planten zoals koekoeksbloem en kattenstaart. Een combinatie die veel insecten naar je tuin zal lokken.

Varianten

- *Astrantia*-cultivars. 'Berendien Stam' bloeit wit; de schutblaadjes zijn lang en hebben een groene punt. 'Buckland' heeft grote witte tot lichtroze bloemen die een groene zweem hebben. 'Hadsphen Blood' groeit compact en bloeit zeer donker rozerood. Volle zon/halfschaduw, hoogte 50-75 cm, bloei juni-september.
- *Astrantia major*. De bekendste soort heeft heel wat mooie cultivars. 'Abbey Road' heeft glimmend blad en donkerroze-rode bloemen. 'Alba' bloeit wit, 'Rosea' zachtroze en 'Capri' heel rijk in fris roze. 'Claret' is een van de donkerste roze-rode soorten, 'Giselle' is met zijn 100 cm een van de hoogste en heeft grote witte bloemen en groene puntjes aan de omwindselbladeren. 'Moulin Rouge' is diep wijnrood en blijft wat lager. De sterke en hoge 'Ruby Star' bloeit donkerroze-rood. 'Shaggy' is wit met extra lange groen-witte omwindselblaadjes. Volle zon/halfschaduw, hoogte 50-75 cm, bloei juni-augustus.
- *Astrantia maxima*. Bij deze soort zijn de omwindselblaadjes vrij breed en zitten de kleine bloemen in een wat compactere bol. De hele bloeiwijze heeft een oudroze tint. Verdraagt wat meer droogte. Volle zon/halfschaduw, hoogte 50-60 cm, bloei juni-juli. ❀

FOTO MHGP/PP/VISIONS

Hotel Boschrand Texel

**4-Daags Texel-Arrangement à € 270,- p.p.
bestaande uit 3 overnachtingen incl.**

- 3x een gevarieerd viergangendiner
- 3x een uitgebreid ontbijtbuffet
- 1x Gratis gebruik sauna
- Gratis Wi-Fi en gratis parkeren

**4 Overnachtingen € 360,- p.p. /
7 Overnachtingen € 630,- p.p.
(incl. diners en ontbijtbuffet)**

Arrangementen zijn het gehele jaar geldig t/m 15 november.
Toeslag hoogseizoen en feestdagen € 5,- p.p.p.d.

*Speciaal voor de lezers van Buitenleven bij aankomst koffie of thee
met appelgebak.*

HOTEL***
BOSCHRAND
TEXEL

Hotel Boschrand | Bosrandweg 225 | 1796 NA De Koog - Texel
E-mail: info@hotelboschrand.nl | Telefoon: 0222 - 317 281 |

A vibrant garden scene featuring a rustic wall made of stacked logs. The garden is filled with various plants, including tall purple flowers, green ferns, and other foliage. The title 'De tuintrends van 2024' is written in a white, cursive font across the middle of the image.

De tuintrends van 2024

Dare to be wild is de titel van een prachtige film uit 2015 over het omarmen van de natuur in de tuin. Over het lef om te verwilderen met voorheen 'ongewenste' kruiden als fluitenkruid, vingerhoedskruid en boterbloemen. Omdat we dat als mens nodig hebben, er intens gelukkig van kunnen worden.

Hoofdrolspeelster van dit waargebeurde verhaal is Mary Reynolds, een Ierse tuin- en landschapsarchitecte die in 2002 goud won op de beroemde Engelse Chelsea Flower Show met haar onconventionele wilde tuin. Een toenmalige frisse wind in het conservatieve tuinland. Inmiddels, 22 jaar later, is 'rewilding' een van de belangrijkste groentrends in Engeland. En ook hier zijn we ons bewust van het belang en de schoonheid van inheemse planten en biodiversiteit. Het natuurlijke karakter van de tuin klinkt door in alle zes tuintrends die we signaleerden in tuinenland. Of het nu gaat om organische borders, de natuurlijke zwemvijver of 'tuinieren voor de dieren'. We dagen je uit om de natuur toe te laten in je tuin, als je durft!

TEKST MIRJAM ENZERINK

Trend 1

Naturalistische beplanting

Verwildering en natuurlijk tuinieren zet zich door in 2024. En daarbij past een naturalistische beplanting, een stijl die min of meer is ontstaan in Nederland. Met het verschil dat tuiniers nu meer aan de zijlijn staan en ruimte bieden aan inheemse planten.

Een tuin van de hand van Britse tuinontwerpster Sadie May Stowell met de zogenoemde Gentle Paradox, oftewel zachte contrasten. Zo combineert ze robuuste bladplanten met sierlijke zomerbloeiërs en grassen.

FOTO SADIE MAY STOWELL

Roze vlambloem (*Phlox paniculata*) vormt een mooi contrast met geel zonneoog *Heliopsis helianthoides* 'Asahi'.

Naturalistische border met paarse slaapbol (*Papaver somniferum*) en witte hondsroos (*Rosa canina*).

TIP

Cruydt-Hoeck ontwikkelt bloemzaden-mengsels met inheemse planten speciaal voor een type grond en ligging.

Een naturalistische beplantingsstijl, ook wel 'New Wave Planting', is natuurlijk niet nieuw. De Nederlandse tuinarchitect Piet Oudolf veroverde er de wereld mee. Het idee is dat de tuin vrijwel jaarrond een losse en ruige uitstraling heeft, alsof de borders spontaan ontstaan. Om dat effect te bereiken, wissel je veel verschillende plantensoorten af in de border. Speel daarbij met hoog en laag, met vorm en kleur. Kies voor sterke, langbloeiende soorten, maar ook voor wuivende grassen die zorgen voor verbinding en luchtigheid. Nieuw is dat een steeds groter publiek experimenteert met inheemse beplanting. Zo evolueren natuurlijke borders in vasteplantenweides, waarbij sterke, gecultiveerde planten naast 'wilde' planten – voorheen verguisde onkruiden – als fluitenkruid en boterbloem groeien. Rewilding noemen de Engelsen dit. Daarnaast durven steeds meer tuiniers wilde en eenjarige bloemen, bijvoorbeeld papavers en korenbloemen, in vasteplantenborders te zaaien. Deze bloemen worden daardoor luchtiger, kleurrijker, gevarieerder en dus natuurlijker.

Blauwe kruisdistel (*Eryngium planum*), gele kamille (*Anthemis tinctoria*) en beemdkroon (*Knautia macedonica*).

Zeeuws knoopje *Astrantia* 'Shaggy', sierui (*Allium*) en donkerpaars ruig klokje (*Campanula trachelium*).

Geef ruimte aan de natuur

De trend 'Meaningful Earth' van de Nederlandse Tuinbranche geeft ook aan dat natuurlijk tuinieren dit jaar een blijvertje is. Tot nu toe had de tuinier groten-deels de regie, maar bij verwildering is het de kunst om die los te laten. Durf als tuinier aan de zijlijn te gaan staan terwijl de tuin zich organisch ontwikkelt. Wacht eerst af voordat je wiedt en laat je verrassen en verwonderen door spontane combinaties. Geef letterlijk ruimte aan de natuur door een stijve heester of vaste plant die aan insecten niets te bieden heeft, te vervan-gen. Verwelkom op deze plekken inheemse planten als zwarte toorts (*Verbascum nigrum*), grote kaardenbol (*Dipsacus fullonum*) en vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*). Het zijn dynamische verschijningen die veel leven aantrekken in de tuin. Worden ze je toch te veel, haal de planten dan weg voordat ze in het zaad schieten. Voorkom wel dat de tuin dichtslibt met één soort plant. Biodiversiteit is namelijk ook een sleutel-woord in de natuurlijke tuin.

10x mooi en inheems

- Wilde akelei (*Aquilegia vulgaris*)
- Damastbloem (*Hesperis matronalis*)
- Gele kamille (*Anthemis tinctoria*)
- Wilde peen (*Daucus carota*)
- Veldsalie (*Salvia pratensis*)
- Zeepkruid (*Saponaria officinalis*)
- Judaspenning (*Lunaria annua*)
- Gewone ereprijs (*Veronica chamaedrys*)
- Valse salie (*Teucrium scorodonia*)
- Wilde marjolein (*Origanum vulgare*)

Zilverkaars *Actaea racemosa* 'Chocoholic' met ijzerhard (*Verbena*).

5x lekker voor vogels

- Krentenboom (*Amelanchier lamarckii*)
- Grote kaardenbol (*Dipsacus fullonum*)
- Eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*)
- Klimop (*Hedera helix*)
- Hondсроos (*Rosa canina*)

TIP

Meer inspiratie?
Lees het artikel 'Supermarkt voor dieren' in de *Buitenleven-zomerspecial* van 2023 rondom het thema 'Eetbare Tuin'.
Bestel hem hier.

Tuinieren voor de dieren

Anno 2024 is er geen tuinier meer die zich niet bewust is van het belang van biodiversiteit.

Insectenhotels gaan dan ook als zoete broodjes over de toonbank, net als speciale bij- en vlindervriendelijke planten. Steeds meer tuiniers gooien zelfs hun tuinontwerp om voor dieren en creëren een paddenpoel, vogelbosje of een andere creatieve groene stapsteen.

Biodiversiteit is in de afgelopen jaren een soort sleutelwoord geworden. Veel tuiniers zijn ervan doordrongen dat hun groene paradijs een kans biedt om bij te dragen aan natuurherstel. Waar inheemse planten het in de natuur moeilijk hebben, kunnen tuiniers het stokje overnemen met de aanplant van gekweekte 'wilde' planten en het zaaien van speciale bloemenmengsels. En daar hoeft je echt geen grootgrondbezitter voor te zijn: elke vierkante meter is een extra groene stapsteen voor alles wat zoemt, fladdert en kruipt. Ga je een nieuwe border aanleggen, selecteer beplanting dan puur op haar waarde voor dieren. Kies bijvoorbeeld een mix van waardevolle, inheemse drachtplanten, langbloeiende vaste planten en heesters die veel stuifmeel en nectar bevatten. Duurzaam tuinieren betekent hier ook: investeren in planten die in alle seizoenen iets te bieden hebben aan dieren.

Landschapselementen

Bij landelijk gelegen tuinen is het inmiddels de tendens om een stuk grond terug te geven aan de natuur. Geen keurige border, maar een bloemenweide waarin het gonst van de insecten. Geen strak gazon, maar een wilde grassenwei waarin met beleid wordt gemaaid. Met dit soort diervriendelijke initiatieven krijgt niet alleen de tuin, maar ook de tuinier er als groendoener een belangrijke functie bij. Gemeenten en provincies stimuleren diverse landschapselementen die bijdragen aan de biodiversiteit met subsidies. Denk aan paddenpoelen, waarbij een nieuw klimaat ontstaat voor allerlei amfibieën en waterdiertjes. Maar ook voor hun natuurlijke vijanden, als egels en vogels. Ook voor het aanplanten van een vogelbosje of bijenhaag zijn bij sommige

gemeenten en provincies subsidiepotjes. Met de aanplant van allerlei vruchtdragende bomen en heesters breng je namelijk een heel ecosysteem naar je tuin. Zo komen er allerlei bestuivers op af én zangvogels, eekhoorns en muizen – en daarmee ook roofvogels.

Vleermuistoren

Behalve een bijenborder, vlindertuin of vogelbosje zijn er allerlei bijzondere tuinelementen in opkomst om fauna naar je tuin te lokken. Zo kun je een steilwand of nestelhoop van leem en zand maken in je tuin, waarin wilde bijen en andere insecten kunnen nestelen en overwinteren. Of lok vleermuizen met een speciale kast – en een beetje geluk. Nog liever verblijven deze nachtdieren in donkere, koele ruimten. In een zelfgebouwde vleermuistoren of -kelder in combinatie met geluidswal bijvoorbeeld. Stapelmuurtjes zijn niet alleen een creatief excuus voor het recyclen van oude stoeptegels, dakpannen en gevelstenen: laat je kleine openingen in het muurtje, dan is de kans groot dat zich daarin allerlei diertjes gaan nestelen. Met een zijde op het zuiden gericht, bestaat de kans dat je er zelfs reptielen en slangen aantreft. Ook stapelmuurtjes en keerwanden van hout zijn voedselbanken voor allerlei dieren, net als brede takkenrillen. Ten slotte is water een bron van leven voor heel veel dieren. Zorg dus voor een waterplaats, of het nu gaat om een echte vijver of een grindtuintje dat in verbinding staat met je hemelwaterafvoer.

Trend 3

Natuurlijke zwembijver

Sinds de klimaatverandering ons steeds drogere en warmere zomers bezorgt, stijgt de vraag naar zwemwater in de tuin. Sterk in opkomst zijn natuurlijke zwembijvers.

De Ecoplunge van Habitat Tuinen meet 9 m², perfect voor kleine tuinen dus.

FOTO HABITAT TUINEN

Anders dan een strak betegeld bassin gaat een zwembijver mooi op in de tuin. Er komen geen chloortabletten of uitgebreide schoonmaakwerkzaamheden aan te pas. Een natuurbad zorgt – als alles goed werkt – zelf voor een goed klimaat. Dit gebeurt met een natuurlijk filtersysteem. Zo'n plantenfilter bestaat uit een natuurlijk ogende beplanting die, in combinatie met de juiste bacteriën, het vijverwater filtert. "Een pomp laat het water zachtjes langs de wortels van de planten circuleren", aldus Thomas Verheyden, die met zijn bedrijf Habitat Tuinen regelmatig natuurlijke zwembijvers aanlegt. "De planten en bacteriën die rondom de wortels leven, nemen voedingsstoffen en vervuiling op. Zo krijg je mooi helder water in de vijver. Daarnaast filtert een skimmer onder meer blaadjes en pollen van het wateroppervlak. Zo voorkom je dat deze gaan rotten, waardoor nieuwe voedingsstoffen ontstaan die het water vervuilen." Een alternatief is het filteren met uv-lampen. "Maar dat heeft niet mijn voorkeur, omdat het water daarbij voortdurend wordt gesteriliseerd. En je wilt nu juist het levende water in je tuin. Dat maakt een natuurlijke zwembijver zoveel leuker dan een zwembad: er komen allerlei dieren naar je tuin, zoals libellen, kikkers, salamanders, vogels en egels."

Favoriete inheemse waterplanten

Oeverplanten

- Gele lis (*Iris pseudacorus*). Thomas: "Als je ze na de bloei snoeit, krijgen ze weer een groeispruit en filteren ze extra voedingsstoffen uit het water."
- Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*). "Trekt veel insecten."
- Kalmoes (*Acorus calamus*). "Bloeit onopvallend, maar filtert fosfaat goed."
- Moeras-vergeet-mij-nietje (*Myosotis palustris*). "Mooi aan de rand, kruipt overal tussendoor."
- Witte waterlelie (*Nymphaea alba*). "Is inheems, brengt schaduw, bloeit mooi."

Zuurstofplanten

- Glanzend fonteinkruid (*Potamogeton lucens*)
- Krabbenscheer (*Stratiotes aloides*). "Goed winterhard."
- Aarvederkruid (*Myriophyllum spicatum*)

Witte dwergwaterlelie *Nymphaea 'Pygmaea Alba'*.

FOTO IVERDE

TIP

Voor een zwembijver zonder overkapping heb je geen vergunning nodig, al mag de aanleg niet in strijd zijn met het bestemmingsplan. Doe de vergunningscheck op omgevingsloket.nl

FOTO GAP

In deze zwembijver gaat een ondiep deel waar planten groeien over in een dieper deel waar je kunt zwemmen.

De ideale diepte

Het natuurlijke grondwaterpeil is van belang als je een zwembijver wilt aanleggen. Ideaal is een peil van twee meter of lager. Het voorkomt dat er grondwater moet worden weggepompt bij de aanleg. Zit het grondwater een stukje hoger, dan kan een zwembijver eventueel verhoogd worden aangelegd. Twee meter is namelijk een ideale diepte voor een zwembijver, legt Thomas uit. "De meeste mensen kunnen dan net niet staan. Op die manier kan het slib op de bodem rustig bezinken." Bij de aanleg van een natuurlijke zwembijver wordt doorgaans vijverfolie (EPDM) gebruikt. Het slib dat hierop bezinkt, moet een of twee keer per jaar met een schepnet worden verwijderd. "Dat voorkomt vorming van methaangas." Een vijver wordt doorgaans gevuld met leidingwater, dat weinig voedingsstoffen bevat. Grondwater is over het algemeen te rijk aan voedingsstoffen. De meeste filterplanten houden van hard water, waardoor soms wat kalk moet worden toegevoegd. "In het begin, als het plantenfilter nog niet goed is dichtgegroeid, kun je last krijgen van draadalg. Een beetje is niet erg, want ze reinigen het water. De meeste mensen vinden het er alleen niet zo fraai uitzien. Je kunt ze gewoon wegscheppen met een schepnetje."

Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*).

FOTO IVERDE

Zwemvijverweetjes

- Je hoeft niet per se een grote tuin te hebben voor een natuurlijke zwemvijver. Zo zijn er al vijvers van 9m².
- De prijs van een zwemvijver is onder meer afhankelijk van de grootte van de vijver, het grondwaterpeil en de gebruikte materialen als hout en grond. Thomas: "De kleinste zwemvijver die wij aanleggen zit op ongeveer 5500 euro, mits de eigenaren zelf wat werkzaamheden verrichten als het afvoeren van de grond."
- De beste ligging voor een natuurlijke vijver is in de zon, zodat de filterende planten optimaal hun werk kunnen doen.
- In de herfst knip je de planten in het filter af, zodat dode resten niet kunnen wegrotten in het water.
- Het filtersysteem van een zwemvijver werkt op een waterpomp, optioneel is een (energiezuinige) luchtpomp, die je desgewenst aan zonnepanelen kunt koppelen.
- Vissen wil je liever niet in je zwemvijver hebben, omdat ze de bodem omwoelen. Pas op met watervogels, want ze kunnen ziekten bij zich dragen, die bijvoorbeeld zwimmersjeuk veroorzaken.
- Douchen voor het zwemmen is aan te raden, zeker als je zonnebrandcrème gebruikt.

TIP

Koop een oude tafel of kast bij de kringloop en schilder 'm in een vrolijke kleur. Zet er bloeiende planten op voor een mediterraan hoekje in de tuin.

Je kunt zelfs de kleur van je tuinkussens afstemmen op die van je dahlia's.

5x vrolijke bloeiers

- Wonderboom (*Ricinus communis*)
- Meisjesogen (*Coreopsis*)
- Duizendblad (*Achillea*)
- Zijdeplant (*Asclepias tuberosa*)
- Daglelie (*Hemerocallis*)

Trend 4

Bonte borders

De officiële tuintrend 'Viva La Vida' van Tuinbranche Nederland draait om het vieren van het leven. Creëer een vakantiegevoel in je eigen tuin met vaste planten in vrolijke kleuren en meubels die voor een tropisch sfeertje zorgen.

Vergeet de zorgen van alledag en vier het leven. Dat is de boodschap van tuintrend 'Viva la Vida'. Deze trend laat zien hoe je met de toevoeging van materialen in vrolijke kleuren snel een mediterrane sfeertje in je tuin schept. Denk aan kussens in roze, rood, oranje en geel met franjes en kwastjes. Maar ook bonte bloempotten van bijvoorbeeld gerecyclede blikken en drumvaten dragen bij aan de sfeer. Vul ze met eetbare planten als kerstomaatjes, aardbeien, pepertjes en minikomkommers. Meubels die bij uitstek in deze sfeer passen, zijn gemaakt van rotan of kleurrijk gevlochten kunststof en doen denken aan een tropische vakantie. In deze trend past bovendien een XL tuintafel waaraan je met alle vrienden en familie kunt genieten van een etentje of wijnproeverij in de achtertuin. Ook een barbecue of vuurplaats mag niet ontbreken.

Hortensia (*Hydrangea*) en pluimspirea (*Astilbe*) in verschillende tinten roze.

FOTO VERDE

Staande geranium (*Pelargonium zonale*) in een basket.

Bonte bloemenwatervallen

De beplanting die in een vrolijke vakantietuin past, is lekker bont van kleur. Vul potten en manden met eenjarigen die uitbundig bloeien, zoals geranium (*Pelargonium*) en lobelia (*Lobelia*). Hangplanten als suzanne-met-de-mooie-ogen (*Thunbergia alata*) en mini-petunia *Calibrachoa* 'Million Bells' hang je als bonte bloemenwatervallen aan de veranda, pergola of overkapping. De vaste beplanting in borders is eveneens kleurrijk, maar niet alleen voor het oog. Als je kiest voor stuifmeel- en nectarrijke soorten, dan trekt dat allerlei insecten aan. En dat zorgt ook weer voor vrolijkheid in de tuin. Planten met een zwierige of klimmende bloeiwijze kun je inzetten als de natuurlijke slingers. Denk aan vlinderstruiken (*Buddleja*) in knalpaars of oranje en montbretia (*Crocsmia*) met zijn oranje en rode ranken of stokrozen in allerlei kleurtjes.

FOTO GAP

FOTO IVERDE

Nagelkruid *Geum chilense* 'Dolly North'.

Bonte verzameling balkon- en geurgeranium (*Pelargonium*).

FOTO PELARGONIUM FOR EUROPE

Wonderboom (*Ricinus communis*).

FOTO IVERDE

FOTO GAP

FOTO GAP

TIP

Door ronde elementen op strategische plekken te plaatsen, benadruk je het organische karakter van de tuin.

FOTO CHELSEA FLOWER SHOW

FOTO GAP

Ronde en organische borders

Rechthoekige en strakke lijnen in de tuin zijn op hun retour. Ronde en organische vormen zijn terug van weggeweest. Dat geldt voor borders en vijvers, maar ook voor tuinmeubilair, bestrating en andere tuinelementen.

De terugkeer van de ronde vormen in de tuin vloeit voort uit de behoefte aan zachtheid en een meer natuurlijk tuinkarakter. Strakke, rechte en lange lijnen maken plaats voorolvende lijnen. Geen vierkante en rechthoekige borders, wel glooiende eilanden die door het water lijken gevormd. De paden daartussen buigen lichtjes mee, zoals houtsnipperlaantjes. Met materialen kunnen de rondingen worden versterkt, bijvoorbeeld glooiende randen van cortenstaal langs borders en tegels die speels verspringen in een pad. Wie nog meer durft los te laten, gaat voor tuinieren buiten de lijntjes. Geen kaders meer, maar planten die gul overhangen, zich net naast de border mogen nestelen of zelfs in de paden. Formele lijnen mogen ook doorbroken worden in vijfvertuinen. Geen minimalistische strakke bakken meer, maar organisch gevormde waterpartijen met weelderige beplanting rondom.

Organisch tuinmeubilair

De trend van de zachte lijnen zie je niet alleen terug in de vorm van borders. Ook tuinmeubilair van nu wordt gekenmerkt door organische vormen. Denk aan banken en loungesets met afgeronde hoeken. Ronde tafels zijn weer in en bankjes krullen daar gezellig omheen. Daarmee wordt het tuinterras steeds meer een echte buitenkamer. Ook de zitkuil is weer populair in tuinen, dit keer niet vierkant, maar rond. Met halfronde banken van hout of riet en in het midden een vuurplaats die ook als barbecue kan worden gebruikt.

Ronde bogen

Behalve ronde meubels en borders, kun je ook met materialen het tuinontwerp verzachten. Denk aan ronde stapstenen van hout en ronde boomstammetjes waarmee je een afscheiding maakt. Door voor boogvormige elementen tussen verschillende tuinkamers te kiezen, breng je romantiek in de tuin. Bijvoorbeeld met een tunnel van gebogen schietwilgen of een berceau van clematissen en rozen. Zo maak je een tuin spannender en ontstaan mooie doorkijkjes.

5x mooi rond

- Kogeldistel *Echinops bannaticus* 'Taplow Blue'
- Dahlia *Dahlia* 'Burlesca'
- Sierui *Allium jesdianum* 'Akbulak'
- Afrikaantje (*Tagetes patula*)
- Artisjok (*Cynara scolymus*)

Xeriscaping

Hot in Amerika: tuinieren in tijden van droogte volgens de methode 'xeriscaping'.

Borders worden hierbij op zo'n manier ingevuld dat droogteresistente planten zich kunnen redden, zonder toevoeging van water.

Xeriscaping was al een uitkomst in droge gebieden op de wereld, maar deze manier van tuinieren vindt nu ook navolging in ons land. Het woord xeriscape is afgeleid van het Griekse *xeros*, wat 'droog' betekent. Het belangrijkste doel van xeriscaping is het minimaal verbruik van water. Hiervoor worden planten geselecteerd die goed tegen droogte kunnen en lang leven. Duurzaam dus. Xeriscaping gaat nog een stap verder dan prairietuinen, waarbij doorgaans sterke plantengemeenschappen worden gecreëerd in een laag van acht centimeter lavasubstraat. In de speciale droogtetuinen worden planten geselecteerd die echt droogtetolerant zijn. Denk aan zilverbladige planten, soorten met fijne haartjes op het blad en taaie, winterharde soorten cactus, vetplant, olijfboom en vijg.

5x droogtetolerant

- Bossalie (*Salvia nemorosa*)
- Steenanjer (*Dianthus deltoides*)
- Witte bijvoet (*Artemisia lactiflora*)
- Kruipende vlambloem (*Phlox subulata*)
- Heiligenbloem (*Santolina*)

Wollige andoorn of ezelsoor (*Stachys byzantina*) en gele heiligenbloem (*Santolina chamaecyparissus*).

FOTO MERDE

TIP

Door een (droogte-minnende) heester in de droogtetuin toe te passen, kun je ook planten kwijt die goed gedijen in de droge (half)schaduw.

Bitterkruid *Lewisia cotyledon* 'Ashwood strain' bloeit in verschillende kleuren.

Verbeter de bodemstructuur

Een droogteteuin is een slimme oplossing voor de toenemende hittestress in de Nederlandse tuin. Vervang bijvoorbeeld (een stuk) gazon door zo'n mediterrane border. Dat scheelt veel frustratie én water. Ook zonnige borders op arme zandgrond komen in aanmerking. Zorg wel voor een goed doorlatende bodem door veel organisch materiaal toe te voegen. Voeg eventueel compost toe om de bodemstructuur te verbeteren en water beter te laten vasthouden. De vele stenen waarmee je de aarde afdekt, voorkomen vervolgens dat die snel uitdroogt.

Vaste zonnebloem (*Helianthus*) en witte bijvoet (*Artemisia lactiflora*).

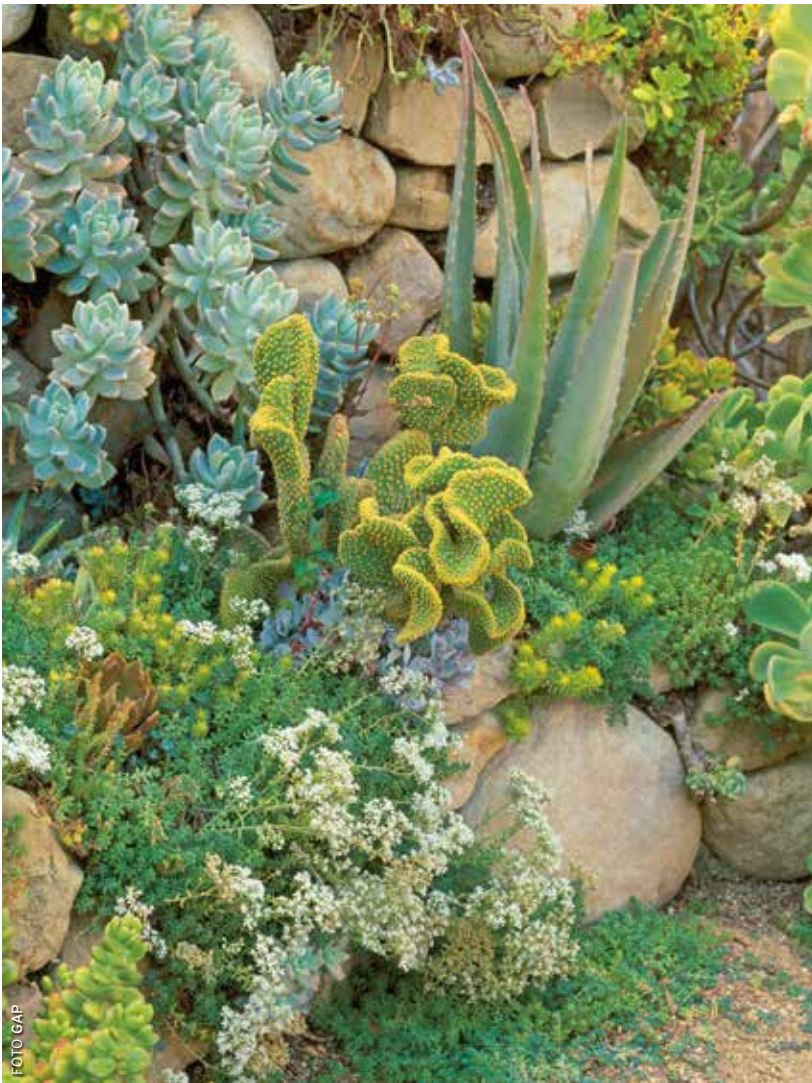

FOTO GAP

FOTO IVERDE

Steenanjer *Dianthus alpinus* 'Fusilier'.

FOTO IVERDE

Lavendel *Lavandula stoechas* 'Little Bee Blue White'.

Speelse hoogteverschillen

In een droogtetuin staan de planten vaak tussen grote keien en grove brokken steen. Ze dragen bij aan het mooie plaatje. Door deze stenen op te stapelen, kun je speelse hoogteverschillen maken. De gaten en kieren die hierbij ontstaan, kun je volplanten met allerlei droogte- en kalkminnende planten, waaronder mediterrane kruiden en zonminnende stinzenplanten. Je kunt bij de kweker of het tuincentrum ook op zoek gaan naar (bloeiende) rotsplanten als gentiaan, kruiptijm en steenbreek. ♣

Het verhaal achter: viooltje

Teken van liefde

What's in a name? Planten krijgen hun botanische of Nederlandse naam veelal niet per toeval; ze zijn te herleiden uit een mythisch verhaal, een medicinale werking of gewoonweg de uiterlijke kenmerken. *Buitenleven* ging op zoek naar de herkomst van verschillende plantnamen.

Deze keer: viooltje (*Viola*).

TEKST EVELIEN BOUTSEN

Napoleon en Joséphine

Je hoort het al in de Franse naam van die zoete snoepjes: *violette*. De Nederlandse plantnaam komt van het Frans, meer bepaald het Oudfrans waar over *viole* gesproken werd. Een plantje dat Napoleon Bonaparte (1769-1821) na aan het hart lag en dat hij indirect promoveerde tot symbool van de Bonapardisten. Toen hij in maart 1815 triomfantelijk van zijn ballingschap op Elba naar Frankrijk terugkeerde, wilde hij dat grote nieuws uiteraard maar al te graag delen met zijn geliefde, Joséphine de Beauharnais. Daarom stuurde hij een boodschapper met een grote bos viooltjes naar haar buitenverblijf in Malmaison. Viooltjes hadden namelijk een diepere betekenis voor het koppel. Ooit had Joséphine tijdens een militaire optocht maartse viooltjes voor Napoleons voeten gegooid. De op dat moment jonge en veelbelovende officier had ze opgeraapt en bewaard. Vele jaren later, na Napoleons nederlaag in Waterloo en vlak voor zijn verbanning naar Sint-Helena, bezocht hij het graf van zijn onlangs overleden vrouw Joséphine. Hij plukte er een aantal viooltjes, die na zijn dood teruggevonden werden in de medaille die hij om zijn hals droeg.

Paars snoepje

Sinds 1895 produceert de Belgische snoepfabrikant Gicopa de enige echte Violettes de Liège, oftewel Luikse violetjes. Zowel qua smaak als vorm doet het paarse snoepje denken aan het viooltje.

Witte koe

In de Griekse mythologie staat het verhaal van nimf Io en oppergod Zeus te lezen. En Zeus, dat was geen aardige noch trouwe god zo blijkt. Buitenechtelijke avonturen waren hem niet vreemd en dat wist zijn echtgenote Hera. Toen Zeus op een dag de nimf Io probeerde te verleiden, werd hij bijna op heterdaad betrapt door zijn vrouw. Bijna. Want om zijn overspel te verbergen, veranderde hij Io terstond in een witte koe. Maar Hera was slimmer dan dat en doorzag zijn trucje. Ze vroeg daarom of hij haar het dier wilde schenken. Een verzoek dat de oppergod niet kon weigeren. Hera liet de koe bewaken door Argus, een honderdogig wezen. Ondertussen deed Io zich als koe tegoed aan de viooltjes die Zeus voor haar geschapen had, vandaar: *ion*. Hoe de mythe eindigt? Zeus zwoer Hera dat Io niet tussen hen in zou komen, waarop zij de vloek ongedaan maakte en Io haar mensenlichaam terugkreeg.

Ion

Het Oudfranse *viole* is op zijn beurt ontleend aan *viola*, dat van het Griekse *ion* komt. Dat woord zie je nog terug in bijvoorbeeld *Saintpaulia ionantha*, de botanische naam van Kaaps viooltje.

Paspoort

Botanische naam: *Viola*

Nederlandse naam: Viooltje

Familie: *Violaceae*

Levensduur: vaste plant

Hoogte: 30 cm

Winterhard: ja

Groenblijvend: ja

Bloeiperiode: vroege lente tot late herfst

Standplaats: zon, halfschaduw

Liefdesverklaring

Viooltjes dragen al eeuwenlang verschillende symbolische betekenissen met zich mee. De Romeinen legden viooltjes op graven als teken van rouw en van nieuw leven. Net als de oude Grieken verwerkten ook zij de bloemen in viooltjeswijn. Shakespeare liet zich in *A Midsummer Night's Dream* inspireren door dat zogezegde liefdesdrankje. In zijn toneelstuk wordt sap van viooltjes op de oogleden van iemand die slaapt gedruppeld. Wanneer de schoner slaper ontwaakt, wordt hij of zij verliefd op de eerste de beste die in beeld komt.

TIP

Lees op buitenleven.nl meer over viooltjes.

Volgende keer

Dan lees je over de etymologie van ooievaarsbek.

Paspoort

Soort tuin: stadstuin

Waar: Hengelo (OV)

Sinds: 1988

Grootte: 675 m²

Grondsoort: verbeterde zandgrond

Ligging: voortuin op het oosten, achtertuin op het westen

Bijzonder: lentebos van 150 m² in de voortuin met bomen, heesters, bloembollen, bijzondere vaste planten en stinzenplanten uit eigen kwekerijtje

Info: dagelijks geopend van 1 maart t/m 1 juni (alleen na afspraak: 0742438589)

Lentebos in bloei

In de kleine Hengelse stadstuin van Annie en Jo Pohlmann ontluikt eind maart een heus lentebos. Onder de bloeiende takken van zo'n tachtig verschillende kleine bomen en heesters weven zich kleurrijke tapijten aan elkaar van lentebolletjes en bijzondere vaste planten.

TEKST MIRJAM ENZERINK FOTO'S TRUI HEINHUIS

Een droom van een lentebos voor de deur, gewoon in de binnenstad van Hengelo en op 150 m². Dat realiseerden Annie en Jo Pohlmann in 36 jaar tijd. In hun voortuin groeien zo'n tachtig verschillende soorten kleine bomen en heesters, die allemaal geselecteerd werden op hun vroegbloeiende karakter. Onder de bloesemende kronen van dwergkweeperen, sierkersen en meloenboompjes barst het lentefeest eind maart echt los. Bonte tapijten van onder meer botanische tulpjes, kievitsbloemen, zomerklokjes en narcisjes weven zich dan aan elkaar. Het is nauwelijks voor te stellen dat dit lenteparadijsje afgelopen herfst nog volledig op z'n kop stond. Eigenhandig rooide het

kwieke tuinderspaar duizenden bolletjes en vaste planten. Op de bomen en heesters na was de tuin helemaal leeg. Reden: de verwilderingsdrang van het lelietje-der-dalen (*Convallaria*). Het was Annie al jaren een doorn in het oog dat het meiklokje steeds verder oprukte. En daarmee niet alleen andere frêle stinzenplantjes, maar ook de pioenen en helleborussen verstikte. "Die lelietjes maken meterslange netwerken met hun wortelgestel. Met de grootste voorzichtigheid hebben we alle bollen en plantjes boven gehaald en netjes gesorteerd in kratten. Winterakonietjes bij de winterakonietjes, boshyacintjes bij de boshyacintjes. Zo konden we ze, nadat alle lelietjes waren verwijderd, makkelijk opnieuw verdelen over de tuin, volgens een nieuw ontwerp. Het was een enorme operatie, maar we zijn heel blij dat we het hebben aangedurfd. Alles doet het nu wel tien keer beter."

TIP

Bij sommige gemeenten kun je (tegen betaling) houtsnippers en compost ophalen voor je tuin.

5

Licht en lucht

De bomen en struiken in de voortuin zijn allemaal hoog opgekruid. Zo ontstaat er licht en lucht in het lentebos; een voorwaarde voor de uitbundige groei en bloei van de onderbeplanting. Hier en daar staan zelfs kleine heesters onder de wat hogere bomen. Deels vanuit ruimtegebrek, maar ook om het tuinieren in lagen nog eens extra te benadrukken. Onder een grote judasboom (*Cercis siliquastrum*) bloeit bijvoorbeeld pronkklokje (*Enkianthus campanulatus*) met rijen grote, roze klokken. Annie houdt om de meter halt, om met haar wandelstok nieuwe pareltjes aan te wijzen. Soms staan ze verstopt tussen het groene loof, zoals het bijzondere drieblad (*Trillium cuneatum*) met zijn donkerpaarse bloemen boven op het gevlekte blad, maar vaak kun je niet om de bloemenpracht heen. "Kijk eens hoe fantastisch de staartaar bloeit", zegt Annie verrukt. Ze wijst op een heester waar geelgroene trosjes bloemen als oorbellen naar beneden hangen. "Hij hangt écht helemaal vol met bloemen dit jaar." Behendig haalt Annie met haar stok een bloeiende tak van het meloenboompje naar zich toe. Het zit vol zit met gele vlinderbloemen die verrukkelijk ruiken. "Heel veel vroegbloeiërs ruiken heerlijk. De struikkamperfoelie is ook zo'n topper." De heesters zijn hier geliefd, maar minstens zo dol is Annie op het kleine grut in de tuin. Zoals de helmblomen met hun paarse helmpjes. En de zeldzame leverbloempjes, waarvan ze een leuke collectie heeft. "Hier staan echt honderden verschillende soorten bolletjes, stinzenplanten en vaste planten door elkaar. Eigenlijk is het een georganiseerde zootjestuin, als je het van een afstandje bekijkt. Maar daar worden we wel héél gelukkig van."

Tips uit de stadstuin

- Bij het aanplanten van nieuwe planten gooit Annie mest van De Hessenhof in het plantgat, samen met lavagruis. "Lava is fijn luchtig en een goede meststof."
- In december gaat er zelfgemaakte compost over de tuin, van onder meer het (fijn gemaaide) blad van lindebomen uit de buurt. "Er zit kalium in. Sinds we dat gebruiken, doen de planten het veel beter."
- Om te voorkomen dat tere vroegbloeiërs door nachtvorst kapotvriezen, zetten Annie en Jo regelmatig tientallen cloches, lege plastic flessen en paraplu's over de planten heen. "Een beetje gek zijn we wel", zegt Annie lachend.
- Alle struiken die vóór de langste dag bloeien, worden gelijk na de bloei gesnoeid. Zo behouden ze hun vorm, blijven ze compact en wordt de vorming van nieuwe knoppen gestimuleerd.
- Plekken die extra bollen kunnen gebruiken, markeert Annie in de lente met genummerde pvc-buizen. In haar tuindagboek schrijft ze op hoeveel bollen en van welke soort op die plek in het najaar de grond in mogen.

6

7

- 1 In haar mini-kwekerijtje achter in de tuin pot Annie allerlei leuks op voor tuinbezoekers, zoals verschillende soorten speenkruid (*Ficaria verna*).
- 2 De vroegbloeiende klimmer schijnaugurk (*Akebia quinata*) hangt als een feestslinger in een oud stammetje van een haagbeuk (*Carpinus betulus*).
- 3 De grondpomp zorgt in tijden van droogte voor beregeningswater. Er groeit een groenblijvende kardinaalsmuts (*Euonymus japonicus*) tegenaan.
- 4 Mallorcaanse nieskruid (*Helleborus lividus*) staat bij een betonijzeren scherm dat Jo zelf maakte. Annie hing er oude bloempotjes aan als schuilplaats van insecten.
- 5 Iedere winter maakt Annie van gesnoeië vlinderstruiken (*Buddleja*) nieuwe boogjes langs het paadje door de voortuin. Zo trapt tuinbezoek niet per ongeluk op plantjes.
- 6 Annie tussen narcismengsel Narcissus 'Sailors's Choice' en tulpje Tulipa 'Honky Tonk' met op de achtergrond Ribes sanguineum 'White Icicle'.
- 7 Staartaar (*Stachyurus praecox*) bloeit eind maart met honderden trosjes geurende bloemen.

Weg van speenkruid

Een van de hoogtepunten in het bloeiende lentebos is voor Annie het speenkruid. Behalve gewoon speenkruid (*Ficaria verna*) heeft ze allerlei leuke cultivars. "Je hebt speenkruid met roodbruin blad, met bontblad, met dubbele lichtgele bloemetjes en met heel grote witte bloemen. Een van mijn favorieten is 'Collarette', met zo'n lief gevuld geel bloemetje. Ik noem het altijd een huzarenknoopje." Tuinbezoek is volgens Annie vaak helemaal verrast als ze hier de bijzondere soorten speenkruid aantreffen. "Ze kennen vaak alleen de wilde plant en die willen ze liever niet omdat hij woekert. De cultivars zijn ontzettend leuk en woekeren minder hard. Al vind ik het niet zo erg als ze zich vermeerderen. Ze zaaien zich bijvoorbeeld uit in mijn gazon, waar ik ze uitgraaf. Die zet ik in potjes in mijn verkoophoekje, waar ik ze altijd snel kwijt ben."

Gierzwaluwen

Bij het ontwerpen van hun tuin hielden Annie en Jo al rekening met de vogels. Als eerste werd rondom het vrijstaande huis een gemengde haag aangeplant van soorten waarin verschillende vogels graag nestelen en schuilen, zoals haagbeuk (*Carpinus betulus*) en dwergmispel (*Cotoneaster*). En dat werkt. Annie: "Hier vliegt van alles rond. Heel bijzonder zijn de gierzwaluwen. Jo heeft tegen de gevel nestkastjes voor ze gemaakt. Ieder jaar rond Koningsdag keren ze terug, rechtstreeks uit Zuid-Afrika." De halve kokosnoten in de leiappels naast het huis zijn gevuld met pindakaas. Zelfs de grote bonte specht komt daarop af. Ook hangen er manden met afgeknipte takken, plukken mos en dode plantenworteltjes voor het grijpen voor vogels met nesteldrang. De meesjes en musjes in de achtertuin zijn druk in de weer bij een andere creatie van Annie en Jo: in een oud rek van betonijzer hangen tientallen terracotta bloempotjes. "Er kruipen spinnetjes en torretjes onder en daar zijn de vogels heel blij mee", legt Annie uit. Naaktslakken en taxuskevers ziet ze liever gaan dan komen. Ze vond een probaat medicijn tegen deze mee-etters: nematoden, oftewel aaltjes. "Zodra we hoefijzervormige hapjes in de blaadjes van de rododendron en elfenbloem zien, weten we dat de taxuskever weer actief is. Dan lossen we de aaltjes op in water, waarmee we de aarde rondom hagen en potten besproeien. Sinds we het tegen de taxuskevers gebruiken, hebben we ook veel minder last van naaktslakken."

9

11

10

Tuinkamerscherm

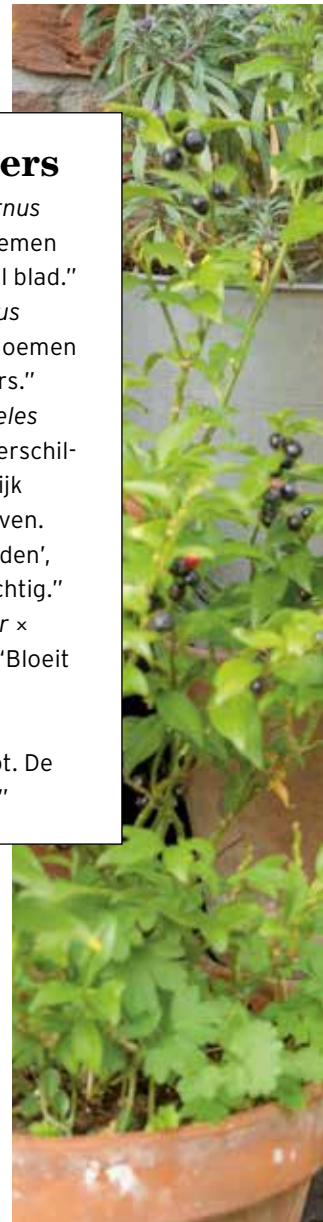
Tuinbezoek gaat regelmatig op de knieën voor alle botanische pareltjes. Om het ze makkelijk te maken, heeft Annie overal een aluminium naambordje in de grond geprikt. Die bordjes maakt Jo, 'hoofd technische dienst van de tuin', zelf van oude luxaflex. "Naar een idee van Hans Kramer van kwekerij De Hessenhof in Ede. Sindsdien speuren we op rommelmarkten altijd naar luxaflex. Vroeger graveerden we de namen erop. Nu maken we labels met de Dymo Writer. Ze gaan jaren mee", vertelt Annie. Tussen twee schuin gesnoeide taxuswanden aan de zijkant van het huis bloeien frêle leverbloempjes (*Hepatica*) in wit, blauw en roze. Annie is trots op haar verzameling, waarvan ze de meeste zelf heeft vermeerderd. "De leverbloemen hebben al verschillende plekken gehad in de tuin, maar ze sloegen nauwelijks aan. Hier, uit de wind en in de schaduw, lijken ze het eindelijk naar hun zin te hebben. En daar word ik wel heel blij van."

- 8 Op een van de terrassen achter het huis maakt Annie ieder voorjaar weer een andere lentepresentatie met bolletjes in potjes en vazen.
- 9 *Fritillaria michailovskyi* is familie van de gewone kievitsbloem.
- 10 In de achtertuin staan tussen de vroegbloeiërs verschillende sierkweeën, zoals *Chaenomeles speciosa* 'Nivalis'.
- 11 Gele keizerskroon *Fritillaria* 'Sunset' in combinatie met de roze tulp *Tulipa fosteriana* 'Flaming Purissima'.

5x favoriete heesters

1. Grootvruchtige kornoelje *Cornus mas* 'Aurea'. Annie: "Gele bloemen voor de bijen en prachtig geel blad."
2. Meloenboompje *Chimonanthus praecox* 'Grandiflorus'. "De bloemen zijn net geurende gele vlinders."
3. Japanse sierkwee (*Chaenomeles japonica*). "We hebben veel verschillende soorten, die vroeg en rijk bloeien én leuke appeltjes geven. Een van de mooiste is 'Kinshiden', maar ook 'Moerloosei' is prachtig."
4. Krentenboompje *Amelanchier × grandiflora* 'Princess Diana'. "Bloeit met witte trossen."
5. Papierstruik (*Edgeworthia chrysantha*). "Staat hier in pot. De gele bloemen ruiken heerlijk."

- 12 Verschillende soorten keizerskronen (*Fritillaria*) spannen de kroon in het lentebos in de voortuin.
- 13 Om de bloemen van diverse soorten helleborus in het hart te kunnen kijken, pluk Annie ze regelmatig af voor een drijfschaal in de voortuin.
- 14 De bloemetjes van sierkwee *Chaenomeles speciosa* 'Kinshiden' zijn net roosjes.
- 15 Ook bij de voordeur lonkt de lente in een verzameling brocante potten en bakken die Annie beplant met bolletjes en knolletjes, zoals rondbladige cycloam (*Cyclamen coum*).
- 16 Keizerskroon *Fritillaria* 'Early Passion' met op de achtergrond een bloeiend Chinees klokje (*Forsythia*).

Liefde voor vroegbloeiërs

Het tuinkamerscherm is niet het enige originele bouwwerk van betonijzer in de tuin. Jo maakte verschillende verticale elementen van het restmateriaal, zowel vrijstaand als langs schuttingen en muren. Het zijn stevige kapstokken voor bloeiende klimmers als clematis (*Clematis*), kamperfoelie (*Lonicera*) en boomwurger (*Celastrus*). Ook heesters die lange ranken maken, worden erin opgesloten. Zoals de verschillende ribessoorten met donkerroze en witte bellen. Annie: "Een perfecte oplossing als je een kleine tuin hebt en toch heel veel bloei wilt zien." Het echtpaar kijkt vanuit de eetkamer mooi uit op de achtertuin. De grote bollenborder daar begint al op een halve grindtegel afstand van de glazen achterpui. "In januari zien we vanachter het glas overal kleine gaatjes ontstaan in de soms nog halfbevoren aarde. En dan verschijnen ineens de groene puntjes van sneeuwkllokjes en winterakonieten. Zo'n wonder! Zo is ooit onze liefde voor vroegbloeiërs ontstaan." ❀

Ook bezige bijen hebben van tijd tot tijd nood aan rust. Tijdens hun tukje hangen hun antennes slap naar beneden en nemen ze weinig waar van de omgeving. Slapen doen ze meestal in bloemen of op bladeren. Een reden te meer om bijvriendelijke planten in de tuin te zetten. ✿

Paspoort

Soort tuin: siertuin

Waar: Zwaagwesteinde, De Westereen (FR)

Sinds: 1982

Grootte: 870 m²

Grondsoort: zand met veenachtige top laag

Ligging: achtertuin op het oosten

Meer info: Instagram @zijlstrafokke

Ultieme kleurbeleving

Fokke Zijlstra is een plantenverzamelaar in hart en nieren en is gek op sprekende kleuren en bijzondere composities. In zijn siertuin staan zoveel soorten planten in de borders dat hij zelf inmiddels de tel is kwijtgeraakt. Achter in de tuin vind je al 25 verschillende soorten sneeuwklorkjes en tussen de perken staan nog eens 150 potplanten.

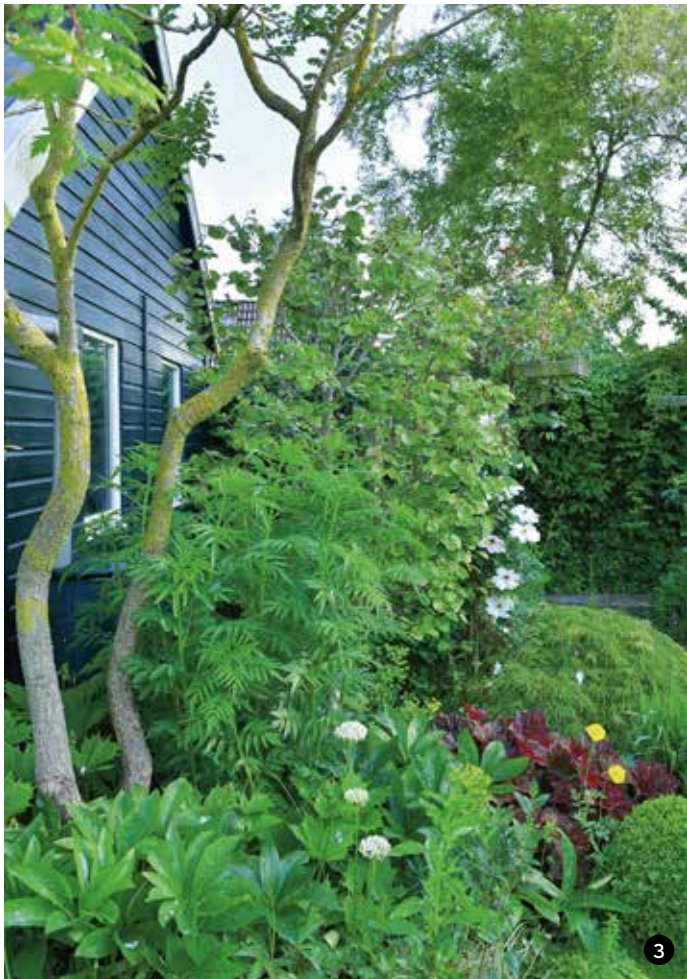
TEKST ESTHER DERKS FOTO'S SIETSKA DE VRIES

Terwijl zijn broers vroeger hun vader hielpen in de viswinkel, onderhield Fokke de tuin. “Van kinds af aan voel ik een bijzondere connectie met de natuur. Ik ben graag buiten en geniet dan van de vormen en kleuren om me heen”, vertelt Fokke. Na zijn opleiding aan de tuinbouwschool en vakschool bloemsierkunst, werkte hij jaren als bloembinder. Het combineren van bloemen en bladeren in verschillende kleuren en structuren is duidelijk terug te zien in zijn tuin.

Schoonvader Date

Met zijn vrouw Akje verhuisde Fokke 41 jaar geleden naar het huis van zijn schoonvader, Date genaamd, in het Friese De Westereen. Het huis dateert uit 1938 en heeft een diepe, smalle achtertuin. “Vroeger werd zo’n tuin op een bepaalde manier ingedeeld”, weet Fokke. “Aan het begin werd een siertuin aangelegd met daarachter de moestuin. Het achterste deel werd gereserveerd voor een dier, zoals een geit die voor melk kon zorgen. Mijn schoonvader had geen geit, maar wel een grote moestuin waar altijd van werd gegeten. In die tijd moest de voorraadschuur met ingemaakte groenten en fruit voor de winter volstaan.” Date was altijd in de weer in zijn tuin. Er staan nu nog steeds vijftien planten van hem in de tuin, zoals guldenroede (*Solidago*), vlambloemen (*Phlox*) en donkerrode pluimspirea (*Astilbe*). Stekjes van deze planten staan ook in de tuinen van de kinderen van Fokke en Akje. Als hommage aan zijn schoonvader heeft Fokke een valse hennep (*Datisca cannabina*) in de tuin gezet. “Ik was niet alleen onder de indruk van de majestueuze schoonheid van de plant”, verduidelijkt hij zijn keuze. “De Latijnse naam Datisca vond ik een mooie vervolg van de naam Date. Bovendien was mijn schoonvader altijd in de weer met geneeskrachtige kruiden. Deze plant is geen echte hennep, maar ik weet zeker dat Date de geneeskrachtige werking ervan heeft onderzocht.”

Ontdekkingstocht

Toen de kinderen van Fokke en zijn vrouw nog thuis woonden, maakte de moestuin plaats voor een gazon, waarop naar hartenlust werd gevoetbald. Nadat de kinderen uit huis gingen, veranderde de tuin in een siertuin. Het gazon werd opgedeeld in drie grasveldjes en verschillende borders. "Vanwege de smalle, lange vorm heb ik gebruikgemaakt van diagonale lijnen vanaf de zijkanten van de tuin die, in de vorm van driehoekige borders, de tuin insteken", legt Fokke uit. "Het geeft een speels effect en het breekt de zichtlijn naar de achterkant van de tuin, waardoor hij breder lijkt." De hoekjes en doorkijkjes die door de gelaagde borders ontstaan, nodigen uit om de tuin in te lopen en te ontdekken wat er allemaal te zien is. "Verspreid door de tuin staan hergebruikte betonnen krukjes. Wanneer je op verschillende plekken in de tuin gaat zitten, heb je steeds weer een andere tuinbeleving."

Bezoeken

In het voorjaar wisselen sneeuwkllokjes, wilde krokussen en 120 nieskruidplanten elkaar af met de bloei. Fokke: "Vanaf half januari loop ik al nieuwsgierig in de tuin om te zien of er al iets opkomt." Vanaf mei tot eind september is de tuin open voor publiek. Stuur een mail naar fokkeztuinprojecten@gmail.com om een afspraak te maken. De tuin wordt voor Open Tuinen Dagen vermeld op de website van de Nederlandse Tuinenstichting (tuinenstichting.nl) en op groe.nl

6

Tuinieren op kleur

"Iedere border bevat een andere planten-samenstelling en een andere kleurbeleving, waardoor de sfeer steeds verandert", vervolgt Fokke. De roze border steekt wat dieper de tuin in en omvat een houten terras met stoelen onder een afdak van blauweregen *Wisteria*

floribunda 'Rosea' met roze bloemen. Terwijl je langs de border met blauwe, paarse en groene tinten loopt, wordt je aandacht alweer naar de witte border achter in de tuin getrokken. Daarnaast bevindt zich een deel met paarse en rode planten en daartegenover een zachte border met crème, groen, zalm en oker.

- 1 In de border tegen de achterkant van het huis staan buxusbollen, kronkelwilg *Salix babylonica* 'Tortuosa', vlinderstruik *Buddleja* × *weyeriana* 'Sungold', bosrank *Clematis* 'Guernsey Cream', abrikoos-oranje roos *Rosa* 'Schoolgirl' en *Parrotiopsis jacquemontiana*.
- 2 Zicht op de purperrode border met Japanse esdoorn (*Acer palmatum*), pruikenboom (*Cotinus coggygria*), rode hazelaar *Corylus maxima* 'Purpurea', rode weegbree *Plantago major* 'Purpurea', zwart fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*), sierui (*Allium*) en een buxushaagje.
- 3 Crèmekleurige border met blazenboom (*Koeleruteria paniculata*), valse hennep (*Datisca cannabina*), nieskruid (*Helleborus*), schout-bij-nacht (*Rodgersia*), purperklokje (*Heuchera*) en wolfsmelk (*Euphorbia*).
- 4 Houten terras onder blauweregen *Wisteria floribunda* 'Rosea' met roze bloemen. Kaapse fuchsia *Phygelius* × *rectus* 'African Queen' in pot, rode valeriaan (*Centranthus*), Canadese judasboom (*Cercis canadensis*) en een vetplant.
- 5 Langs de bijkeuken van het huis de blauw-paarse border met links beverboom (*Magnolia*) en rechts augurkenstruik (*Decaisnea fargesii*) en drie soorten vlinderstruiken: *Buddleja lindleyana*, *Buddleja alternifolia* en *Buddleja davidii* 'Black Knight'. Midden: Japanse notenboom (*Ginkgo biloba*) en blauweregen (*Wisteria*). Op de achtergrond: klimop (*Hedera*), donkere ooievaarsbek (*Geranium phaeum*), judaspenning (*Lunaria annua*) en ruit (*Thalictrum*).
- 6 Tafel met overwegend oranje, geel en rode kleuren. Flanelstruik *Fremontodendron* 'California Glory', bloemriet (*Canna*), begonia (*Begonia*), siernetel (*Coleus*), bellenplant (*Fuchsia*), Kaapse fuchsia (*Phygelius capensis*), abutilon (*Abutilon*), purperklokje (*Heuchera*), geranium (*Pelargonium*) en gember (*Zingiber*).

Veelzijdige plant

Valse hennep (*Datisca cannabina*) is een bijzondere, decoratieve plant met getande blaadjes uit Centraal-Azië. Hij groeit ongeveer twee meter hoog. Fokke: "In juli en augustus bloeit hij met groengele bloemen aan lange aren, die aan rastaharen doen denken." De plant is goed winterhard, maar verliest in de winter wel zijn blad. De vezelige stengel is zo sterk dat hij kan worden gebruikt voor de productie van textiel en touw. De zaden van valse hennep zijn rijk aan eiwitten, vetzuren en vitaminen. De diepe wortels van de plant zorgen voor een goede bodemstructuur. Daarnaast kun je de wortels gebruiken om een gele verfstof van te maken, waarmee je bijvoorbeeld textiel op een natuurlijke manier kleurt.

- 7 Het tweede en derde grasveld. In de schaduwtuin achterin staan onder andere hartlelie (*Hosta*), blauwe bes (*Vaccinium corymbosum*), lambertsnoot (*Corylus maxima*), zwarte roos Rosa 'Black Baccara', blaasspirea *Physocarpus opulifolius* 'Diabolo' en een buxushaag met appelboom.
- 8 Border met groen-grijze tinten. Holpijp (*Equisetum fluviatile*), varens, alsem (*Artemisia*), Indianenbloem (*Camassia*) en wolfsmelk (*Euphorbia*).
- 9 *Akelei Aquilegia* 'Bordeaux Barlow' bloeit roodpaars van mei tot en met juli.
- 10 Fokke zit op de plek waar de purperen border overgaat in de witte border. Rechts heesters en links blaasspirea *Physocarpus opulifolius* 'Diabolo', sierui (*Allium*), kruisbladige wolfsmelk (*Euphorbia lathyris*), gladiool (*Gladiolus papilio*) en sneeuwklonjesboom (*Halesia carolina*).

9

Opkronen

Door een boom vooral aan de onderkant te snoeien, geef je de tuin meer lucht. Er ontstaat ruimte om onder de boom door te lopen en voor de aanplant van (vaste) planten rondom de stam. Daarnaast help je de boom, want in de natuur laat een boom ook de onderste takken los, zodat alle energie naar de takken kan gaan die naar het licht groeien. Bij hoogstammige bomen snoei je voor het opkronen tot ongeveer twee meter hoogte. Controleer wel eerst of een boom geschikt is voor opkronen. Een beuk of een haagbeuk hebben de takken juist nodig voor de bescherming van de schors, dus die kun je beter niet te veel snoeien.

Blad als kleurondersteuner

De kleur in de border wordt niet alleen bepaald door de bloei, ook het blad en de stengel van de planten spelen een belangrijke rol. Op de tafel met oranje planten zorgt siernetel (*Coleus*) met oranjebruin blad dat zelfs na de bloei de oranje kleur aanwezig blijft. "De roze border wilde ik niet te roze hebben", zegt Fokke, "vandaar dat ik daar ook wat purperrode tinten in heb verwerkt door het planten van duizendknoop *Persicaria microcephala* 'Night Dragon' met een auberginekleurig blad. De lichtroze bloemen steken ontzettend mooi af tegen deze warme, donkere kleuren."

Parasoleffect

Fokke heeft bewust gekozen voor bomen die niet te hoog groeien, zoals een Anna Paulownaboom (*Paulownia tomentosa*), een krentenboom (*Amelanchier*), een beverboom (*Magnolia*) en een pindakaasboom (*Clerodendrum*). "Achter in de tuin staat een perenboom uit 1938, die ik

10

- 11 Op de voorgrond zwarte roos *Rosa* 'Black Baccara' en pluimspirea (*Astilbe*). Linksboven kansenboom (*Clerodendrum bungei*) met grote roze bloemen; het blad ruikt bij kneuzen naar pindakaas.
- 12 Lamp van kronkelhazelaar *Corylus avellana* 'Contorta', kronkelwilg *Salix babylonica* 'Tortuosa', Indianenbloem (*Camassia*), alsem (*Artemisia*) en duizendblad (*Achillea millefolium*).
- 13 Wolfsmelk *Euphorbia characias* subsp. *Wulfenii*, beverboom (*Magnolia*), vergeet-mij-nietje (*Myosotis*), passibloem (*Passiflora*), valse indigo (*Baptisia australis*), kogeldistel (*Echinops*), akeleiruit (*Thalictrum aquilegifolium*), slaapkamergeluk (*Soleirolia soleirolii*) en baardiris (*Iris germanica*).
- 14 Steenbreek (*Saxifraga*) bloeit van april tot mei.
- 15 Sneeuwbal (*Viburnum*), hartlelie (*Hosta*), sneeuw klokje (*Galanthus*), puntwederik (*Lysimachia punctata*), witte narcis (*Narcissus poeticus*), lenteklokje (*Leucojum vernum*), zomerklokje (*Leucojum aestivum*) en Gelderse roos (*Viburnum opulus*).

Mobiele tuin

Door potplanten te combineren met vaste planten in de borders, kun je het hele jaar spelen met variaties. Fokke plaatst de potten op een plek waar de plant op dat moment het best tot zijn recht komt. "Wanneer in de herfst de vaste planten zijn uitgebloeid, nemen de potplanten het over. Hiermee verleng ik het seizoen." Op de tafels met 150 potplanten zet Fokke de bloeiende planten vooraan.

niet te veel snoei. De andere bomen snoei ik vanonder op zodat de zichtlijnen intact blijven." De bomen zijn niet alleen gekozen op basis van hun groeihogte. Fokke heeft ook gekeken naar hun bloeiwijze en verkleuring in de herfst. "Wanneer ze na de bloei hun herfstkleuren tonen, krijg je een prachtig kleurenpalet."

Stilteplek

Een smal pad van hergebruikte grindtegels vormt de scheiding tussen de borders en de drie grasveldjes die van voor naar achter in de tuin liggen. De strakke lijnen van de tegels vormen een mooi contrast met de losse begroeiing in de borders. "Tussen de planten heb ik smalle houtsnipperpaadjes aangelegd. Hierdoor kan ik gemakkelijk bij de planten en wordt de bodem niet verstoord. Gevallen blad verspreid ik tussen de borders voor een mooie humuslaag", vertelt Fokke. "Achteraan is er een bosachtige schaduwtuin. Grof tuinafval, zoals takken, leg ik in dit tuindeel. Vogels en egels vinden er het hele jaar door beschutting." Bij de achterste buxusbol tegen de achterkant van het huis bevindt zich een moerassig vijvertje waar vogels een bad nemen. Het watertje is afgezet met keien die Fokke bij de aanleg in de tuin vond. "Naast de vijver kun je heerlijk beschut zitten en genieten van de planten en het leven in de plas. Hier droom ik graag weg." ❀

Rode rover

Iedereen kent de vos, met zijn roodbruine vacht, slanke snuit, rechtopstaande puntoren, borstelige staart en sluwe blik. Toch zullen niet veel mensen de rode rover al op een wandeltocht in de vrije natuur gespot hebben. Vossen leven namelijk wat teruggetrokken en komen vooral 's nachts tevoorschijn. Maar met wat geluk kunnen we in het vroege voorjaar de welpen overdag buiten hun burcht zien spelen.

TEKST EN FOTO'S EDWIN GIESBERS

Winter betekent paartijd voor vossen. In de periode van december tot eind februari, ook wel de ranstijd genoemd, zijn deze dieren vocaler dan anders – hoewel ze zo’n 28 verschillende soorten geluiden kunnen produceren. Met name de wijfjesvos, de zogeheten moervos, kan tijdens de voortplantingsperiode ’s nachts luid gillen. Ze maakt een geluid dat doet denken aan schreeuwende mensen. In het donker kan dat blijkbaar zo angstaanjagend zijn dat mensen weleens de politie inschakelen. Mannetjesvossen, oftewel rekels, laten zich juist lokken door de luide gil. En zodra een rekel één moertje ontdekt heeft, wijkt hij geen moment meer van haar zijde. Zo kan hij mogelijke concurrenten weren, en wees maar zeker dat het daarbij soms tot pittige schermutselingen komt. Bovendien is de moervos gedurende de paar weken dat ze loops is, maar enkele dagen bereid tot paring. Dus ja, de rekel moet dan wel bij de les blijven... Eind maart of begin april worden de welpen geboren. De moeder zondert zich daarvoor een paar dagen af in een burcht, een ondergronds hol met verschillende ingangen. Soms doet zo’n burcht zelfs dienst als twee-onder-een-kap-woning waarin ook dassen leven.

Reinaert de Vos

Zo sluw als een vos, wordt weleens gezegd. Dit spreekwoord vindt wellicht zijn oorsprong in de dertiende eeuw, toen een zekere Willem het episch dierdicht *Van den vos Reynaerde* schreef. Het verhaal geldt als een van de hoogtepunten uit de Middelnederlandse literatuur en gaat over de gewetenloze en vindingrijke vos Reinaert. Met zijn sluwe streken maakte hij zich niet geliefd bij andere dieren.

Deskundige jager

Als carnivoor is de vos in de eerste plaats een vleeseter en deskundige jager op konijnen, muizen, ratten, vogels, amfibieën, insecten en regenwormen. Maar hij eet ook ander voedsel, zoals planten, fruit en zelfs afval. Omdat vossen schemer- en nachtdieren zijn, jagen ze het liefst van de avond tot de vroege ochtenduren. In tegenstelling tot de meeste hondachtigen hebben ze verticaal gespleten pupillen. Hun goede zichtvermogen helpt ze om kleine bewegingen van ver te zien. Het meest bruikbare zintuig van de vos is echter zijn subliem gehoor. Onderzoek van de universiteit van Duisburg-Essen bracht aan het licht dat het vossengehoor tot het allerbeste van het zoogdierrijk behoort.

In de mythologie

Weinig dieren die in de folklore zo vaak voorkomen als de vos. Niet verrassend, want het dier leeft in de nabijheid van de mens. In de Keltische mythologie is de vos een wijs en sluw dier die het bos beter kent dan wie ook. De Japanners dichten de 'kitsune' magische krachten toe. In de Oosterse mythologie is er sprake van een tweedeling: in sommige verhalen wordt de vos als een bedrieger geportretteerd, in andere als een trouwe vriend of partner. Eén ding is wel duidelijk: de slimheid van de vos wordt nooit en in geen enkel mythologisch verhaal in twijfel getrokken.

Opmerkelijk is de hooggevoeligheid bij een lage frequentie – handig om een ritselend muisje tussen de vegetatie op te sporen. Een bekende jachtstrategie van de vos is de ‘muizensprong’: zodra hij een kleine prooi, zoals een muis of kever, in het hoge gras heeft gelokaliseerd, blijft hij bewegingsloos luisteren en aandachtig kijken. Is de prooi dichtbij genoeg dan springt hij omhoog, om vervolgens in een bijna verticale lichaamspositie met de voorpoten boven op de nietsvermoedende prooi te landen. Een koddig gezicht, maar vooral een handige methode voor de vos om aan zijn maaltijd te komen. Daarom oefenen welpen vanaf zes weken oud al op deze techniek en proberen ze op die manier insecten op de bodem te vangen.

Groeien als kool

De zintuigelijke gevoeligheid van volwassen vossen is een groot contrast met hoe ze geboren worden na een draagtijd van vijftig dagen: blind en doof. Doorgaans zetten vossen gemiddeld vijf welpen per keer op de wereld. De eerste vier weken van hun leven worden de

Paspoort

Naam: vos (*Vulpes vulpes*)

Familie: hondachtigen (*Canidae*)

Leefgebied: variërend van bossen tot duinen en van dorpen tot zelfs midden in steden

Grootte: lichaam 45-90 cm, staart 30-45 cm

Gewicht: 4-12 kg

Uiterlijk: rode, oranjebruine of bruingrijze vacht

Jongen: na een draagtijd van 50 dagen worden 2 à 8 jongen geboren

Voedsel: een echte alleseter (muizen, konijnen, fruit, groenten enz.) die in stedelijk gebied afvalbakken durft te plunderen

Vijand: de wolf is een natuurlijke vijand. Ook de oehoe vangt incidenteel weleens een (jonge) vos

welpen gezoogd en groeien ze als kool. Hun geboortegewicht van vijftig tot honderdvijftig gram neemt al gauw toe. Ma vossen daarentegen kan tegen het einde van de zoogperiode wel twintig tot dertig procent van haar lichaamsgewicht verloren hebben. Na ongeveer een maand begint ze haar jongen ook vast voedsel zoals muisjes aan te bieden. Al spelen de jonkies er dan vooral gewoon mee, want echt vlees eten, doen ze pas vanaf een leeftijd van zes weken. In deze periode wagen ze zich ook voor het eerst buiten de veilige burcht. Eerst heel voorzichtig glurend vanuit de ingang, daarna volgen de eerste stapjes vlak voor de burcht. Maar zodra er iets beweegt, bijvoorbeeld een tak door de wind of een overvliegende vogel, schieten ze razendsnel weer naar binnen. Na verloop van tijd wint de nieuwsgierigheid het van de angst en spelen de welpen steeds vaker met elkaar voor de burcht. Of gaan ze lekker slapen tussen de nabijgelegen vegetatie. De spitse snoet van pa en ma vossen hebben de kleintjes dan nog niet, in plaats daarvan hebben zij stompe snuitjes – en dat geeft ze een hoog knuffelgehalte! Het is ook bijna niet voor te stellen dat de grijze welpenvacht na verloop van tijd zal veranderen in de opvallend rode vacht die zo kenmerkend is voor de vos.

Gedeelde zorg

Zowel pa als ma vos zal de welpen in de eerste vier maanden van hun leven voedsel blijven brengen. Bij de opvoeding van hun kroost krijgen ze vaak hulp van andere vossen die in het territorium leven – meestal de één jaar oudere zus van de nieuwe worp. Hoewel het gebit van de welpen na een paar maanden grotendeels voltooid is, hebben ze nog niet de jachtvaardigheid om bijvoorbeeld vogels en konijnen te vangen. Hun dieet bestaat grotendeels uit vruchten en ongewervelde dieren. De jonge vossen houden wel van speelgevechten om hun jachtgedrag te oefenen. Niets leuker voor dit jong geweld dan een broertje of zusje vanuit een hinderlaag te besluipen en plotsklaps te bespringen. In de herfst breekt het moment aan dat de jonge vossen op eigen benen moeten staan. Met name de rekels gaan dan op zoek naar een eigen territorium. De jonge moeren blijven vaker langer in het leefgebied van hun ouders. In hun eerste winter kunnen de jonge vossen zich al voortplanten en hun eigen vossengezin stichten. ♣

Boskoop

Aan kwekerijen geen gebrek in Boskoop. Al eeuwenlang worden er bomen gekweekt in dit Zuid-Hollandse dorp, vooral fruitbomen. Later deden ook siergewassen hun intrede in het 'kwekersdorp'. Een van de kwekerijen die bijzondere planten aanbiedt, is Kwekerij Kingfisher.

A close-up photograph of a field of flowers, primarily purple with some white ones, set against a background of green foliage. The flowers are in various stages of bloom, and the overall scene is vibrant and natural.

Kleur in de schaduw

Ontdekking

Geranium phaeum

'Wendy's Blush' werd door de kwekers zelf gevonden en op de markt gebracht. Deze (half)schaduwplant bloeit al vroeg in het seizoen. Tot vreugde van vele insecten.

Niet-alledaags

Op Kwekerij Kingfisher worden bijzondere vaste planten en schaduwplanten grootgebracht. Planten die niet overal verkrijgbaar zijn, zoals vele hostavariëteiten, tientallen soorten ooievaarsbek of allerlei vaste planten voor in de schaduw en in de zon.

Ambachtelijk

De voorliefde voor zelfgekweekte planten leidde tot een kleinschalige en ambachtelijke kwekerij. De naam 'Kingfisher' verwijst naar de ijsvogel, die net als de planten op de kwekerij van André Ekkelboom en Wendy Terlouw bijzonder is.

Specialiteit

Bijna honderd soorten ooievaarsbek zijn er te vinden op Kwekerij Kingfisher, waaronder deze *Geranium phaeum* 'Angelina'. Een andere specialiteit van de kwekerij: hosta's.

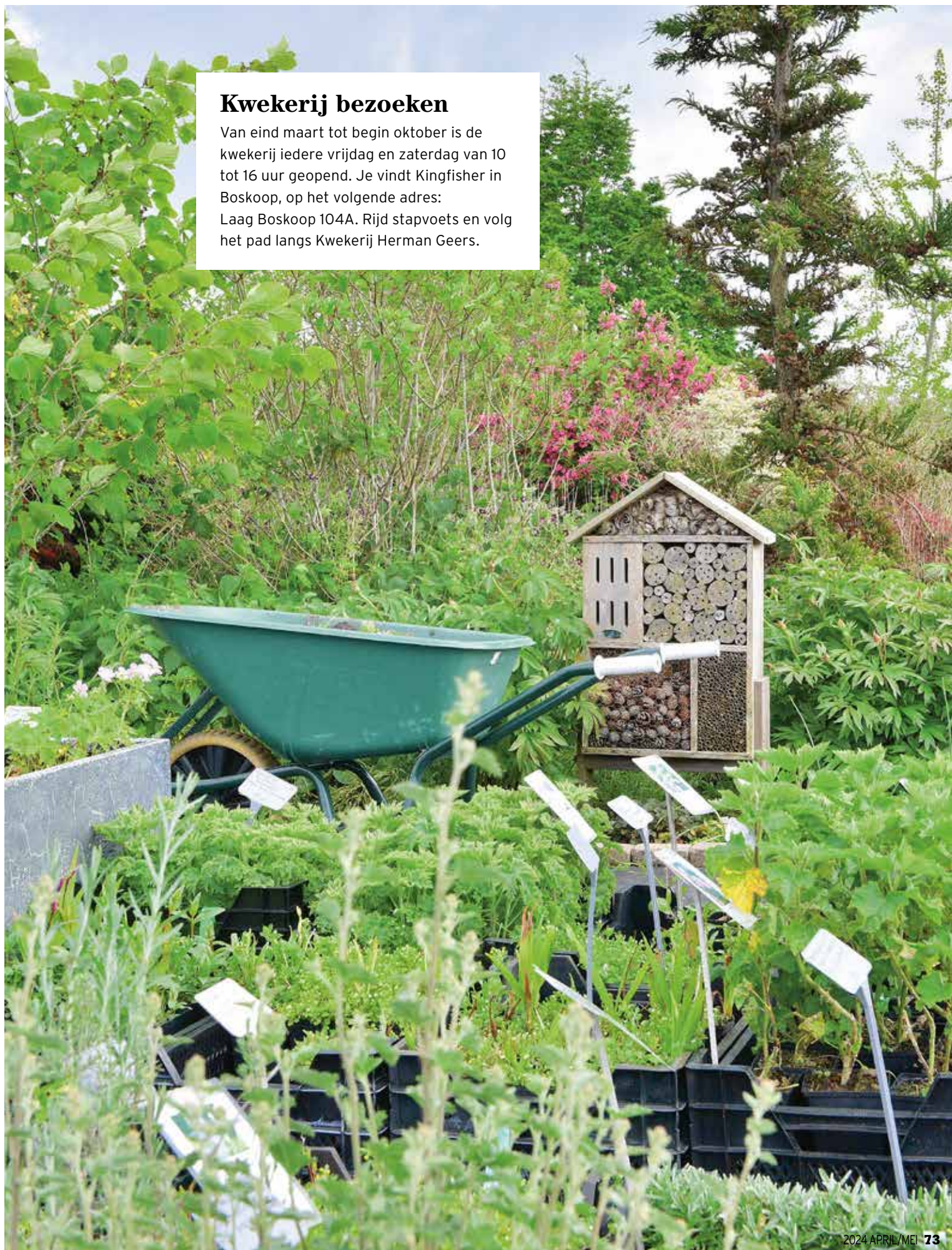
TIP

Het diverse assortiment
van Kwekerij Kingfisher
is te raadplegen op
[kwekerijkingfisher.nl/
assortiment](http://kwekerijkingfisher.nl/assortiment)

Geranium phaeum 'Joseph Green', de eerste
dubbelbloemige donkere ooievaarsbek.

Kwekerij bezoeken

Van eind maart tot begin oktober is de kwekerij iedere vrijdag en zaterdag van 10 tot 16 uur geopend. Je vindt Kingfisher in Boskoop, op het volgende adres: Laag Boskoop 104A. Rijd stapvoets en volg het pad langs Kwekerij Herman Geers.

Bouw je ideale tuin

Gratis ontwerp | Makkelijk bouwen | Duurzaam

Met WoodBlocX kan je elke bouwstructuur in de tuin creëren: verhoogde bakken, plantenbakken, keermuren, vijvers, tuinranden, zitjes en nog veel meer. Er is geen elektrisch gereedschap nodig om te bouwen en het resultaat is aantrekkelijk, sterk en duurzaam.

Probeer onze gratis ontwerpservice

Neem vandaag nog contact op met ons team van ontwerpers om jouw tuinplannen te bespreken.

“Fantastisch product, ik kon niet gelukkiger zijn”

Meer dan 6000 onafhankelijke klantbeoordelingen

Ga naar woodblocx.nl en ontdek de mogelijkheden voor jouw tuin

**WOOD
BlocX**

B	G	N	I	N	E	K	A	B	F	A	M	O	O	B
E	S	T	U	I	N	T	A	F	E	L	N	N	O	T
E	M	O	M	D	U	L	A	I	R	H	E	I	N	IJ
O	H	O	U	T	B	E	D	R	IJ	F	K	U	T	R
T	U	I	N	M	E	U	B	E	L	S	K	T	W	E
R	E	M	R	E	H	C	S	E	B	S	A	W	E	G
U	T	S	O	Y	S	A	R	R	E	T	B	U	R	A
M	O	E	S	T	U	I	N	B	A	K	N	O	P	Z
S	K	N	A	B	N	I	U	T	T	E	E	B	S	T
O	N	T	W	E	R	P	K	I	T	S	T	W	E	U
V	E	M	M	A	A	Z	R	U	U	D	N	U	R	O
IJ	V	N	I	U	T	K	A	D	O	O	A	E	V	H
V	R	T	L	V	L	O	N	D	E	R	L	I	I	U
E	Z	E	L	F	B	O	U	W	E	N	P	N	C	I
R	N	E	N	I	U	T	L	O	O	H	C	S	E	N

Boomaafbakening
 Daktuin
 Duurzaam
 Gewasbeschermers
 Houtbedrijf
 Houtzagerij
 Moestuinbak
 Munro Sawmill
 Nieuwbouwtuin
 Ontwerpkits
 Ontwerpservice
 Plantenbakken
 Schooltuin
 Terras
 Tuinbank
 Tuinmeubels
 Tuintafel
 Vlinder
 Vijver
 Zelfbouwen

OPLOSSING

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

WIN

Buitenleven mag een WoodblocX e-voucher weggeven t.w.v. € 250 die je kunt gebruiken op woodblocx.nl

Ga vóór 23 mei naar buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens en de oplossing van de puzzel in.

Cottagetuin aan de Lingedijk

Achter een charmant, wit huis met rood-witte luiken aan de Lingedijk ligt een zeer ruim perceel met een romantische bloementuin, een moestuin, vijver, bloemenweide en zelfs een eigen bos.

Vanaf het voorjaar is er volop kleur in de romantische cottagetuin van Marjolijne en Cees Vermonden dankzij bloembollen en tweejarigen die zich rijkelijk mogen uitzaaien.

TEKST MODESTE HERWIG FOTO'S TRUI HEINHUIS

Paspoort

Soort tuin: cottagetuin

Waar: Kedichem (U)

Sinds: 1983

Grootte: 2,2 ha

Grondsoort: rivierklei

Ligging: noorden

De grote rode beuk is de blikvanger van de voortuin. Via een poort loop je door naar de siertuin met buxushaagjes, een gazon en royale hortensiaborder. De biologische moestuin met een 25 meter lang pad in het midden grenst aan een akker. Halverwege het wandelpad staat een met rozen begroeid prieel, aan weerszijden ervan bloeien goed gevulde spiegelborders. Het pad eindigt bij een zitje onder een afdak van platanen. “Onze tuin is langzaam gegroeid, letterlijk zelfs. We hebben twee keer een stuk weiland kunnen bijkopen”, verklaart Marjolijne. “We hebben het huis in 1983 gekocht met 1850 m² grond erbij, waarop een paar bouwvallige schuren stonden. Nog voor we met het opknappen van het huis begonnen, hebben we de moestuin aangelegd. Een paar jaar later, in 1988, konden we het aangrenzende weiland van een hectare kopen, een buitenkans. Daardoor gingen onze plannen voor een nieuwe keuken en centrale verwarming in de ijskast, want we wilden liever een bos aanleggen in het weiland. Dat was een oude wens van mijn man Cees.”

Bos om in te verdwalen

Inmiddels is het bos zo groot dat je er bijna in kunt verdwalen. Slingerpaden van boomschors leiden je tussen bomen en struiken door, met hier en daar fraaie doorkijkjes naar weilanden en akkers. “Een paar jaar geleden hebben we nog een hectare kunnen bijkopen”, vertelt Marjolijne enthousiast. “De buurman had op dat stuk grond een houtsingel en een grote vijver met moeras aangelegd. Wij hebben er een kleine hoogstam-

- 1 In het voorjaar is het zitje onder de platanen omringd door vergeet-mij-nietjes, tulpen, blauwe prairielelie (*Camassia leichtlinii*) en roze koekoeksbloem (*Lychnis*).
- 2 De rozenboog bij de moestuin. De groene bloemen zijn van wolfsmelk (*Euphorbia characias*).
- 3 Boshyacinten (*Hyacinthoides*) en fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*) vormen een fantastische combinatie in mei.
- 4 Over de paden lopen lange zichtlijnen door de tuin, de hagen zijn dwars op de zichtlijnen geplaatst.
- 5 Overal in de tuin zijn romantische zitjes te vinden.

TIP

Geef de natuur
een kans
in je tuin.

4

boomgaard met ponyweide aan toegevoegd. Omdat we geen pony's meer hebben, maken we er nu een bloemenweide van. Dit jaar zaaien we veel ratelaar." Daarnaast is het stel druk bezig om de twee percelen samen te voegen tot één landgoed van in totaal 2,2 hectare. Omdat het perceel lang en in verhouding smal is [350 meter lang en 70 meter breed] lijkt het nog groter.

Tuininspiratie uit Engeland

Het is de grote liefde voor tuinieren die tot deze cottagetuin heeft geleid. Voor het ontwerp ervan haalde Marjolijne veel inspiratie uit tuinboeken en tijdschriften. Daarnaast bezocht ze met haar man ontelbaar veel opengestelde tuinen, vooral in Engeland. "De romantische cottagetuinen en parkachtige landschapstuinen spraken ons het meest aan. We hebben een basisontwerp gemaakt waarbij de verschillende tuindelen door hagen van elkaar gescheiden worden en door paden met elkaar verbonden", legt Marjolijne uit. "Het bos van zo'n vijftig are aan de west- en noordkant van het perceel is bedoeld als windbreker. Met de hele familie hebben we vijfduizend inheemse bomen en struiken geplant – fantastisch om dat samen te kunnen doen! We hebben ook meteen een forse vijver met in het midden een eiland gegraven. In de loop der jaren is de siertuin aangelegd, passend in het oorspronkelijke plan. De aanleg van de tuin heeft best lang geduurd, omdat we tussendoor zeven jaar in Amerika hebben gewoond."

5

Kleurrijk voorjaar

Verdeel tulpen- of andere bloembollen samen met vergeet-mij-nietjes in kleine groepjes tussen de vaste planten om het voorjaar extra kleurrijk te maken. Kleinbloemige bolletjes zoals sneeuwklokjes en boshyacinten kunnen in de grond blijven; je krijgt er zelfs steeds meer van. Plant van grootbloemige tulpen elk jaar bij. Sterke meerjarige tulpen zijn bijvoorbeeld 'Groenland', 'Negrita' en 'Ballerina'.

Bloemenweelde

In de tuin van Marjolijne en Cees begint het tuinjaar met een tapijt van zuiverwitte sneeuwklokjes. Niet veel later bloeien de narcissen en andere voorjaarsbollen. In mei is de tuin al een bont kleurenpalet dankzij kleurrijke tulpen, boshyacinten, vergeet-mij-nietjes en de eerste bloeiende vaste planten. Inheemse soorten, zoals koekoeksbloem en fluitenkruid, zijn welkom in de tuin en mogen zich uitzaaïen. "In de zomer bloeien er in de borders rozen en een groot sortiment aan vaste planten, aangevuld met zelf gezaaide eenjarigen. Onze favorieten zijn ridderspoor, eenjarige papaver, rode zonnehoed en vlambloem", vertelt Marjolijne. Ook zijn er diverse bijzondere soorten te vinden zoals Californische boompapaver (*Romneya coulteri*) en zomerknollen als Abessijnse gladiool *Gladiolus callianthus* 'Murielae'. Prachtige plantencombinaties op kleur maken, is inmiddels een specialiteit van Marjolijne. De moestuinborders in blauw, roze en wit met wat groengeel van vrouwenmantel bijvoorbeeld. Of de witte border met uitsluitend witte bloemen, aangevuld met grijsgroen blad. Strak geschoren hagen vormen een rustige achtergrond voor al die bloemenweelde.

- 6 Het vijverwater lokt veel dieren naar de bostuin. Op de voorgrond Judaspenning (*Lunaria*).
- 7 De combinatie van tulpen in een warme tint met koelblauwe vergeet-mij-nietjes is altijd een succes.
- 8 Marjolijne zaait zelf veel eenjarige zomerbloemen in haar kas.
- 9 Een doorkijkje in de bostuin, die in het voorjaar het kleurrijkst is.

Hergebruik

Bijna alle planten in de tuin worden graag bezocht door vogels, vlinders en insecten. “We willen de tuin aantrekkelijk maken voor een zo’n groot mogelijke verscheidenheid aan dieren. Vanzelfsprekend gebruiken we geen gif. De paden schoonhouden is dan wel veel werk, maar we worden beloond met allerlei sluipwespen en bijen die in het zand onder de stenen nestelen. Het is voor mij een fantastisch moment als ik een bepaalde vlinder kan ontdekken waarvoor ik een speciale soort heb aangeplant.” Opvallend is de variatie aan klinkers en tegels op de paden en terrassen. “We zijn een groot voorstander van hergebruik van materialen”, verduidelijkt Marjolijne. “Voor de verharding hebben we gebruikte klinkers en stoeptegels toegepast. Het tuinhuis hebben we voornamelijk gemaakt van materialen die op Marktplaats werden aangeboden.”

10

TIP

Grote tuin aanleggen? Maak en gebruik een tuinontwerp met duidelijke zichtlijnen.

11

- 10 De formele tuin direct achter het huis heeft een klassiek patroon van buxushaagjes.
- 11 De vergeet-mij-nietjes mogen zich hier rijkelijk uitzaaien en zorgen voor een hemelsblauw tapijt.
- 12 Het prieel in de biologische moestuin. Aan weersijden van het lange pad heeft Marjolijne spiegelborders aangelegd.
- 13 Deze charmante fontein is voor Cees en Marjolijne een herinnering aan hun terugkomst uit Amerika. Eromheen een zelfgemaakt mozaïek: oost west, thuis best.

12

Klimroos en bosrank

Een prieel met klimplanten is een focuspunt in de tuin en vormt een perfecte steun voor klimplanten. Marjolijnes favoriete doorbloeiende klimrozen zijn *Rosa 'Compassion'* en *Rosa 'New Dawn'*. Die zijn prachtig te combineren met bijvoorbeeld bosrank *Clematis 'Polish Spirit'*.

13

Tuinplezier delen

Vanaf het vroege voorjaar tot in de herfst zijn Cees en Marjolijne veel in de tuin te vinden. Het voorjaar is de drukste tijd, want alle borders worden dan opgeschoond. In de moestuin kweekt Marjolijne allerlei eetbare planten en in de kas zaait ze eenjarige knipbloemen zoals cosmea en zinnia. Er is altijd wel wat te doen, maar er wordt vooral ook tijd gemaakt om te genieten van al dat moois. "Na de rustige winter kijk ik altijd weer enorm uit naar het nieuwe tuinjaar. Om te beginnen met zaaien, om weer wat te veranderen in de borders en later om te plukken en te oogsten in de moestuin. Het aanleggen en onderhouden van onze tuin en de liefde voor de natuur is gelukkig iets dat Cees en ik delen en waar we erg veel plezier aan beleven." ❀

Groene gevels

Stokrozen in vele kleuren, geurende lavendel en bloeiende klimplanten langs de gevels van huizen. Door het aanleggen van geveltuinen oogt een kale, stenige straat opeens fleurig en natuurlijk. Insecten zoemen rondom de smalle borders en vogels en egeltjes vinden beschutting tussen het groen.

TEKST ESTHER DERKS FOTO'S SIETSKA DE VRIES

Inmiddels is het geen nieuwe informatie meer, maar het kan niet vaak genoeg gezegd worden: meer groen in de stad is van groot belang. Groen zorgt voor biodiversiteit, voor verkoeling in de zomer, dat regenwater makkelijker kan wegzakken in de grond en voor schonere

lucht, want planten nemen CO₂ op. En niet alleen in de stad. Iedere tegel minder geeft weer ruimte aan de natuur. Groen maakt daarnaast gelukkig en werkt positief op de fysieke en mentale gezondheid. Dus waar wacht je nog op? Tegels eruit en planten erin.

TIP

Zorg dat de gevelplanten niet voor straatnaamborden of ventilatieroosters groeien.

Stappenplan

Voor de aanleg van een geveltuin volg je vijf stappen:

1. Tegels eruit
2. Borderrand maken met verticale tegels
3. Vullen met tuinaarde
4. Juiste planten selecteren
5. Onderhoud

Stap 1 Tegels eruit

Tegels haal je gemakkelijk weg met een platte schroevendraaier of een spade. Zijn het zware tegels? Gebruik een koevoet, want een spade kan breken onder het gewicht. Vul met halve tegels de gaten op, zodat er een rechte lijn ontstaat tussen de tuin en de tegels van de stoep. Liggen er kabels of leidingen onder de tegels die je hebt weggehaald, maak dan een verhoogde geveltuin met stapelblokken of bloembakken. Je kunt sowieso niet meteen planten in de grond zetten. Onder de tegels ligt namelijk zand met een losse structuur, waardoor water en voedingsstoffen slecht worden vastgehouden en de grond snel uitdroogt. Met een schep voer je een deel van het zand af om de ruimte later op te vullen met biologische tuinaarde.

Voordat je begint

Een geveltuin of tegeltuin is een kleine, smalle tuin langs de gevel van een woning. Meestal aan de straatkant. Wil je zelf een geveltuintje aanleggen? Dan is het belangrijk dat je eerst onderzoekt of het überhaupt mag. Iedere gemeente hanteert hiervoor haar eigen regels, dus check de voorwaarden voor een geveltuin bij de gemeente waarin je woont. In de gemeente Delft mag een geveltuin bijvoorbeeld maximaal dertig centimeter breed zijn vanaf de gevel gemeten en moet er voldoende loopruimte overblijven op de stoep, ongeveer 120 centimeter. Voldoet jouw gevel aan de voorwaarden, dan meld je het tuintje aan bij de gemeente. Wie weet krijg je zelfs nog subsidie en/of hulp bij het afvoeren van tegels en zand. Sommige gemeenten organiseren zelfs speciale Geveltuinburendagen, zoals de gemeente Utrecht. Op die dag regelt deze gemeente alle spullen en planten, zodat je samen met de burens gratis geveltuintjes kunt aanleggen in de straat. Is jouw huis onderdeel van een woningcorporatie, dan moet je ook daar om toestemming vragen voor de aanleg.

Drachtplanten

Drachtplanten hebben voldoende nectar en stuifmeel om insecten van voedsel te voorzien. Vooral bijen, hommels en sommige wespensoorten eten de nectar als brandstof en voeden hun larven met het stuifmeel. Terwijl ze dit vlijtig verzamelen, bestuiven ze tegelijkertijd de drachtplant. Kies dus vooral voor drachtplanten als je insecten wilt aantrekken in de geveltuin. Voorbeelden van inheemse drachtplanten waar bijen gek op zijn: wilde reseda (*Reseda lutea*), knooppkruid (*Centaurea jacea*), hartgespan (*Leonurus cardiaca*) en longkruid (*Pulmonaria officinalis*).

Stap 2 Randje maken

Graaf de grond een stuk af en zet de verwijderde tegels verticaal in het zand langs de tegels van de stoep. Met een rubberen hamer sla je ze in de grond, waardoor er onder de grond een rand ontstaat. Hierdoor verzakken de tegels van de stoep niet. Zorg dat de rand niet hoger is dan de stoeptegels, anders kan het regenwater van de stoep niet in jouw geveltuin stromen. En zonder opstaande rand kunnen egels makkelijker oversteken van de ene geveltuin naar de andere. Het is niet toegestaan om een hek rondom een geveltuin te plaatsen. Mocht er een belangrijke leiding of kabel onder de geveltuin lopen, dan moet de gemeente daar nog steeds bij kunnen. Eventuele schade aan de tuin is voor eigen rekening.

Stap 3 Verse tuinaarde

Graaf het geveltuintje dertig tot maximaal 45 centimeter af en vul het op met biologische tuinaarde. Wanneer je dieper graaft, kan het zijn dat je belangrijke kabels raakt. Meng de eerste laag tuinaarde met het zand en vul verder aan met pure tuinaarde. Je hebt ongeveer veertig liter nodig per strekkende meter.

Stap 4 Plantenkeus

Gebruik geen planten die uitgroeien tot grote struiken en bomen. En plaats geen planten met gemene stekels waaraan voorbijgangers zich kunnen bezeren of hun kleding kunnen beschadigen. Verder is de keuze eindeloos. Net als in een grotere tuin kun je het best kiezen voor planten die passen bij de omstandigheden van de plek. Is die zonnig of juist schaduwrijk? Staat er veel wind? Is de grond droog of vochtig? Een zonnige gevel krijgt in de zomer minstens vijf uren zon. Ideaal voor stokrozen, salie, vetplanten, siergrassen en klimrozen. Een schaduwgevel krijgt in de zomer minder dan drie uren zon. Hier kun je kiezen voor akelei, anemoon, vingerhoedskruid, varens en clematis. Dompel de wortels van de planten even in water en zet de planten dan in de grond. Op die manier geef je ze een goede start. Stop in het najaar bollen in de grond voor een kleurrijk voorjaar. Bijvoorbeeld sneeuwkllokjes, krokussen, tulpen, blauwe druifjes, hyacinten en dahlia's. Let wel op dat de dahlia's enkelbloemig zijn, anders hebben insecten er niets aan. In gevulde bloemen kunnen insecten moeilijk bij de nectar en het stuifmeel komen.

TIP

Met een groenblijvende klimplant tegen de gevel bespaar je op energiekosten in de winter.

Natuurlijke isolatie

Een klimplant geeft een stenen muur een zachtere uitstraling en houdt het huis koel in de zomer. Een groenblijvende klimplant houdt daarnaast het huis warm in de winter. Uit praktijkonderzoek, door de universiteit van Plymouth in het Verenigd Koninkrijk, blijkt dat een woning hierdoor dertig procent minder warmte verliest. Daarnaast beschermt een klimplant de gevel tegen slagregen en werkt de plant geluiddempend. Handig wanneer je in een drukke stad woont. Controleer wel het voegwerk van de muur voordat je een klimplant in de geveltuin plaatst, want oude voegen kunnen beschadigd raken door de wortels van de plant.

Stap 5 Onderhoud

Een geveltuin ligt vaak beschut en soms zelfs onder een afdak, waardoor er minder water bij kan komen. Zorg dus dat de planten niet uitdrogen en geef voldoende water. Of kies voor droogteminnende planten, zoals blauw schapengras (*Festuca glauca*), blauwereggen (*Wisteria*), ezelsoor (*Stachys*) en hemelsleutel (*Sedum*). Door de planten goed af te stemmen op het aantal zonuren en de vochtigheid van de grond, heb je er minder onderhoud aan en blijven ze gezond. Kies voor vaste planten, want die gaan lang mee. Zorg voor een juiste plantenvoeding en snoei voor vormbehoud en een eventuele tweede bloei. Snoei de planten pas terug in het voorjaar, zodat dieren en insecten er kunnen overwinteren.

Bodembescherming

Om de tuinaarde tegen uitdroging te beschermen, bedek je hem met organisch materiaal, zoals gemaaid gras, blad of houtsnippers. Je hoeft op die manier minder water te geven en er ontstaat een rijk bodemleven. Een bodembedekker zorgt ervoor dat onkruid minder ruimte krijgt om te groeien. Mooie inheemse en wintergroene bodembedekkers zijn steenanjer (*Dianthus deltoides*), oranje havikskruid (*Hieracium aurantiacum*), kruipend zenegroen (*Ajuga reptans*), grote tijm (*Thymus pulegioides*) en Engels gras (*Armeria maritima*).

Afstemmen op de gevel

Kijk bij de plantenkeus goed wat past bij de gevel. Onder een raam zet je het liefst laagblijvende planten. Of creëer een groen en kleurrijk kader rondom het raam door een klimplant op een mooie manier langs de gevel te leiden. Een blinde muur kun je in een verticale tuin veranderen met een klimplant als klimroos, vuurdoorn, winterjasmijn, wilde wingerd of passiebloem. Wil je van je tuintje kunnen eten? Laat er dan bijvoorbeeld een herfstframboos of druif tussendoor groeien.

Handige websites:

- **groenesubsidiewijzer.verbeterjehuis.nl:** via deze site kun je opzoeken of je recht heb op subsidie bij de aanleg van jouw geveltuint.
- **groenemorgen.org/aanleggengeveltuint:** wil je de aanleg liever uitbesteden? Via de Groenemorgen kun je een geveltuint laten aanleggen vanaf 55 euro per strekkende meter en vanaf 125 euro voor de aanschaf van de beplanting.
- **milieucentraal.nl:** hier vind je informatie over verduurzamen. Van geveltuinten tot bewust winkelen.
- **delftbloei.nl/routebeschrijving-tour-de-tulp:** wandel in de historische stad Delft langs dertig tulpengeveltuintjes.

Dieptewerking

Werk op papier een plan voor jouw geveltuint uit en let daarbij op de standplaats, bloeiperiode, groeihoogte en kleurencombinatie, zodat je de gewenste samengang creëert. Koele kleuren zoals de meeste tinten blauw en paars doen de border groter lijken, doordat ze rust uitstralen en niet zo op je afkomen. Warme kleuren als geel, oranje en rood komen op je af en geven de tuin meer expressie. Door deze kleuren te combineren, ontstaat er diepte in de border. Een andere manier om meer diepte in de border te krijgen, is het werken met verschillende groeihoogtes. Tegen de gevel zet je de plant die het hoogst groeit, daarvoor de lagere planten en bodembedekkers.

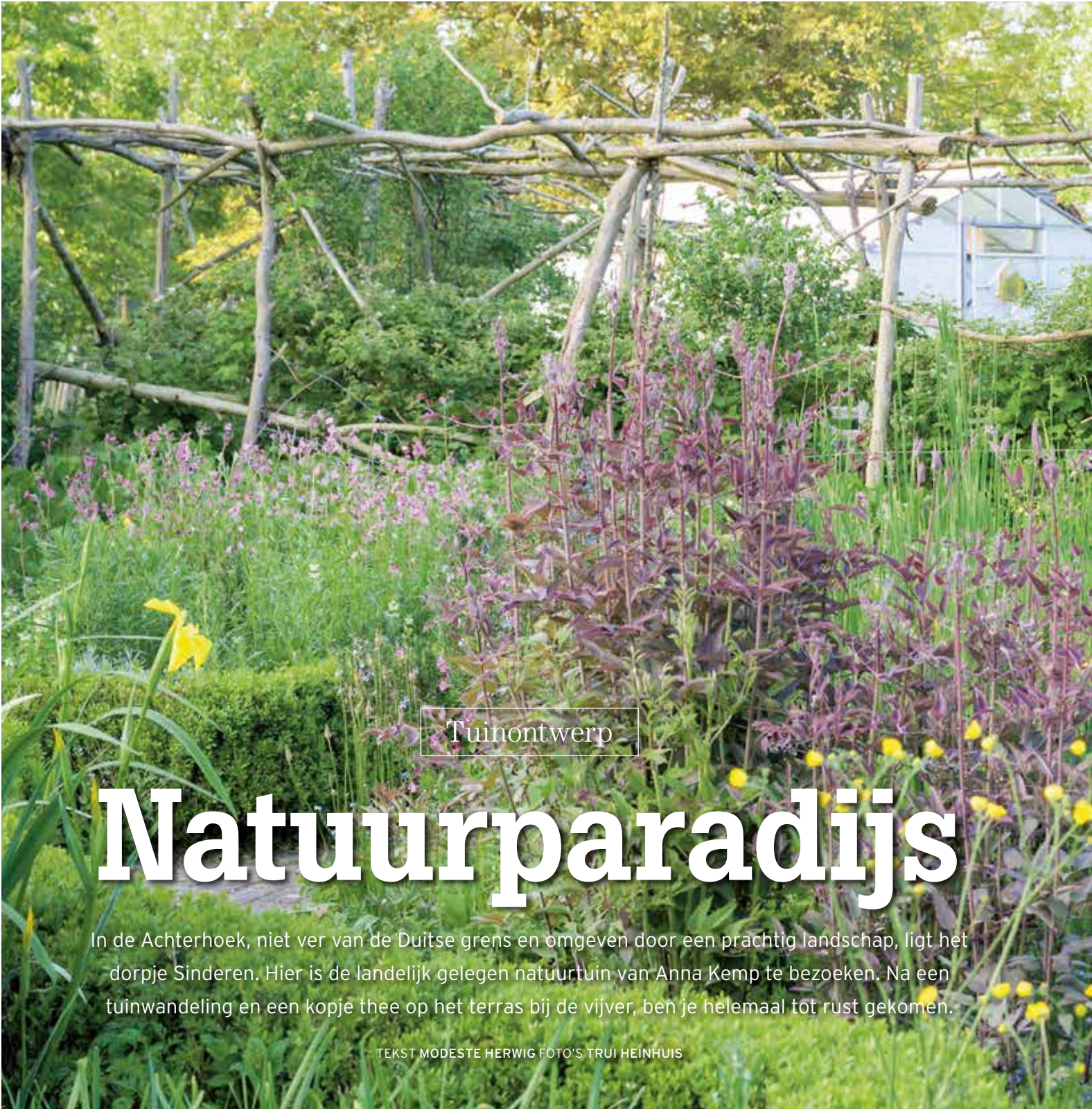
Speels en natuurlijk

Kleine planten vallen in een groep meer op en het herhalen van plantengroepjes zorgt voor structuur en rust in de border. Plant de groepjes wel in oneven aantallen om een speels en natuurlijk effect te behouden. Combineer bloeiende planten met bodembedekkers en groenblijvende heesters en let op verschillende bladstructuren en bladkleuren. Dit maakt de geveltuin spannender. Wanneer de bloemen zijn uitgebloeid, zorgen de bladkleuren en bladstructuren ervoor dat de border interessant blijft. Lig de tuin in de schaduw, kies dan voor lichte bladkleuren. Groenblijvende planten zorgen er ook in de wintermaanden voor dat de gevel zijn natuurlijke uitstraling behoudt en dat dieren er kunnen schuilen.

Bloeispreiding

Voor het vergroten van de biodiversiteit kun je het best kiezen voor inheemse planten. Deze planten zijn in trek bij insecten en zijn gewend aan het Nederlandse klimaat. Hoe groter de diversiteit aan plantensoorten, hoe meer verschillende soorten insecten eropaf zullen komen. Let daarnaast op dat je planten gebruikt die op verschillende momenten bloeien, zodat er vanaf het vroege voorjaar tot aan de herfst planten bloeien die insecten aantrekken. Sneeuwbal (*Viburnum*) en nieskruid (*Helleborus*) bloeien zelfs in de winter. En als laatste: vergeet niet om voor de gevel een plekje te reserveren waar je kunt zitten, zodat je het hele jaar kunt genieten van jouw tuintje. 🌸

Tuinontwerp

Natuurparadijs

In de Achterhoek, niet ver van de Duitse grens en omgeven door een prachtig landschap, ligt het dorpje Sinderen. Hier is de landelijk gelegen natuurtuin van Anna Kemp te bezoeken. Na een tuinwandeling en een kopje thee op het terras bij de vijver, ben je helemaal tot rust gekomen.

TEKST MODESTE HERWIG FOTO'S TRUI HEINHUIS

“Wrijf zeker eens de blaadjes van rozemarijn en munt tussen je vingers om te genieten van de intense geuren”, maant Anna ons aan. We staan in de geurtuin, vlak bij de moestuin met kas, bijenstal en kruidentuin. “Je kunt de planten ook proeven als je op ons terras een kopje bloementhee bestelt.” Via een gemaaid wandelpad door de vogeltuin,

waar je tussen het gras zelfs orchideeën kunt spotten, lopen we terug naar de theeschenkerij. Dwalend over de paden leer je een ruim sortiment inheemse planten, struiken en bomen kennen. De gaaneuvel krijgt veel kleur van klaprozen en korenbloemen. Iets verder ligt op een zonnige helling de vlindertuin, een beschutte plek waar vlinders graag nectar komen drinken.

ONLINE

Download de
plattegrond op
www.buitenleven.nl

Ontwerp: Anna Kemp
Tekening: Jurgen Hulst

 natuurlijkBUITEN

B & B | Natuur & Theetuin
NatuurlijkBUITEN
Anna Kemp en Aart Stans
Toldijk 11
7065 AL Sinderen (Gld)

Ontwerper: Anna Kemp, NatuurlijkBUITEN

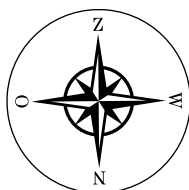
Waar: Sinderen (GD)

Grondsoort: zanderig leem

Ligging: zuiden

Afmetingen: 2 ha

Aanleg: in eigen beheer, met familie en vrienden

Legenda

1. Theeschenkerij
2. Entree natuurtuin
3. Vijver
4. Graanheuvel
5. Vlindertuin
6. Geurtuin
7. Moestuin met kas
8. Kruidentuin
9. Wandelpad door houtwal
10. Hooiland
11. Paddenpoel
12. Struweelhaag
13. Hoogstamboomgaard

TIP

Zaai een stukje omgewoelde grond in met vogelvoer voor een minigraanakker met inheemse bloemen.

Lang gekoesterde wens

"In 2008 vonden we deze plek", vertelt Anna. "Een boerderijtje met ruim twee hectare weiland. Perfect om onze lang gekoesterde wens in vervulling te laten gaan: een grote natuurtuin aanleggen." Anna en haar partner Aart Stans, die bioloog en imker is, richtten ruim achtduizend vierkante meter van het perceel als natuurtuin in. De rest van het terrein is landschappelijk, met onder andere een houtwal, een paddenpoel, bloemrijk hooiland, knotwilgen, struweelhagen en een hoogstamboomgaard. "Ik maak ontwerpen voor grote natuurtuinen. Deze tuin is bedoeld als voorbeeld voor mijn klanten", verduidelijkt Anna. "In 2009 zijn we begonnen met de aanleg van de natuurtuin. Drie jaar later stelden we hem samen met de theetuin NatuurlijkBUITEN open voor het publiek." Daarnaast baat Anna een bed and breakfast uit, organiseert ze 's zomers exposities met buitenkunst en verzorgt ze workshops.

- 1 De kruidentuin. Het donkere blad is van bosrank *Clematis recta* 'Purpurea'.
- 2 Entree van de natuurtuin en de vogeltuin.
- 3 Potten met aardbeiplanten die in een gootje staan: makkelijk te plukken en de slakken kunnen er niet bij.
- 4 Een hooiruiters in de bloemenweide is aantrekkelijk voor muizen en daardoor ook voor roofvogels.

Liefde voor de natuur

In de vogeltuin is het een gekwetter van jewelste in de struiken die geselecteerd zijn op hun aantrekkelijkheid voor tuinvogels, waaronder de besdragende inheemse struik sporkehout (*Frangula alnus*). Jaarrond fladderen er meer dan zeventig verschillende soorten rond. "Maar de steenuil is mijn favoriete ervogel." De huiszwaluwtil wordt nog niet gebruikt door zwaluwen, maar huis- en ringmussen broeden er wel volop in. Anna: "De liefde voor de natuur kreeg ik als boerendochter van kinds af aan mee. Tijdens de studies Biologie en Tuin- en Landschapsinrichting aan Larenstein is die liefde nog meer gegroeid. Gelijktijdig heb ik 25 jaar bij Vogelbescherming Nederland gewerkt." Een vogeltuin mocht dus uiteraard niet ontbreken in de nieuwe natuurtuin. Sterker nog: "Daar zijn we als eerste mee begonnen." De paden slingeren hier tussen allerlei struiken door, er hangen verschillende nestkasten en een groot insectenhotel. Anna's favoriete stuik voor een vogeltuin is de meidoorn. "De bloesem is aantrekkelijk voor de insecten en vogels maken graag nestjes tussen de stekelige takken en vinden er bescherming. Bovendien eten ze van de bessen."

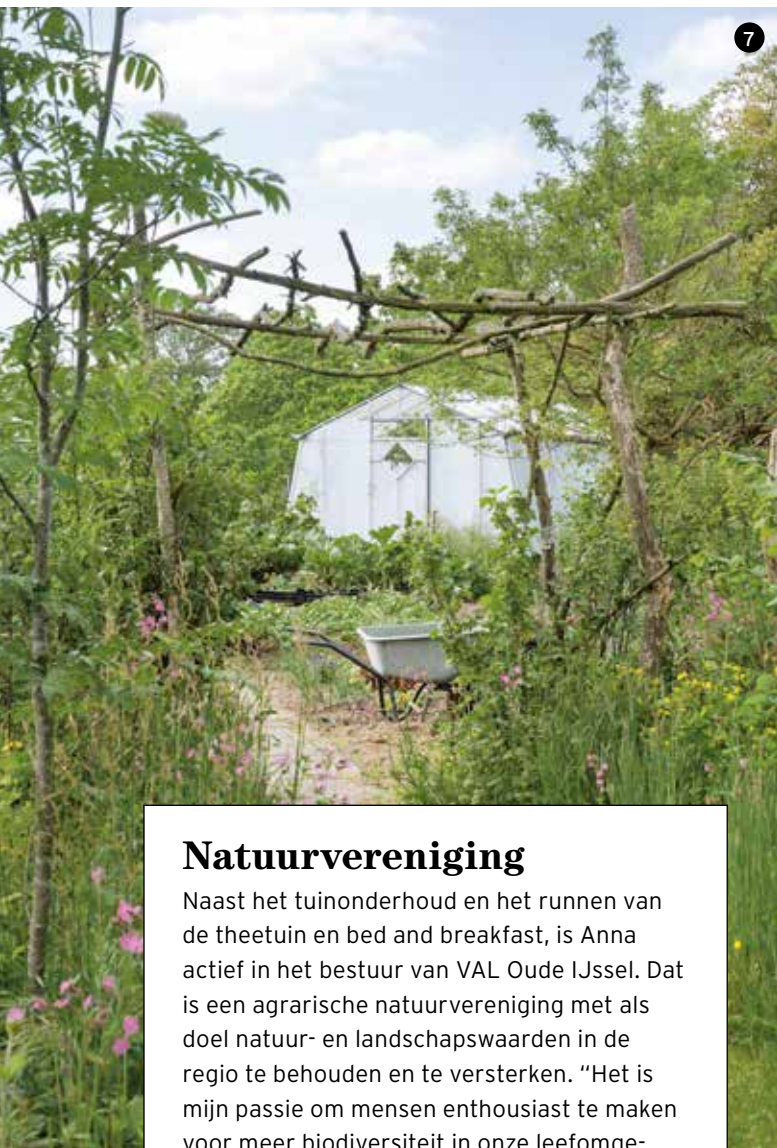
TIP

Gebruik voor een zelfgemaakt insectenhotel stengels en stukken hout met openingen die variëren van 2 tot 9 mm. Hang het op een zuidmuur onder een afdakje.

Zelf een natuurtuin maken

Een tuin is niet hetzelfde als een stukje natuur, maar met een goed plan en de juiste verzorging kan er wel een plek ontstaan waarin natuurbeleving op de eerste plaats staat. Allerlei soorten inheemse dieren, van vlinders tot kikkers en vogels, vinden er een toevluchtsoord. Begin met het maken van een plattegrond op schaal en bepaal de indeling. Waar komt het terras? Is er ruimte voor een natuurvijver, vogelbosje en/of boomgaard? In een kleinere tuin is een waterschaal, een krentenboompje en één fruitboom ook al fantastisch. Gebruik liever geen strakke lijnen, maar organische vormen die geïnspireerd zijn door de natuur. De beplanting kan een mix worden van inheemse struiken en vaste planten. Insectenhôtels en schuilplaatsen voor dieren maken je natuurtuin compleet.

Natuurvereniging

Naast het tuinonderhoud en het runnen van de theetuin en bed and breakfast, is Anna actief in het bestuur van VAL Oude IJssel. Dat is een agrarische natuurvereniging met als doel natuur- en landschapswaarden in de regio te behouden en te versterken. "Het is mijn passie om mensen enthousiast te maken voor meer biodiversiteit in onze leefomgeving, zeker ook in tuinen", zegt Anna. "Door de verschillende natuurlijke elementen is in onze tuin de biodiversiteit na vijftien jaar enorm toegenomen. We genieten van steeds meer verschillende vogels en ook het aantal bijen, hommels en vlinders is gegroeid."

Bloementhee met taart

Grenzend aan de vogeltuin liggen de kruidentuin en de moestuin met kas. "Ik vind het fantastisch om zelf allerlei planten te kweken. Ook eetbare planten", voegt Anna eraan toe. "In de kas kweken we druiven, tomaten, paprika's en theeplanten. We eten zelf uit de moestuin, maar gebruiken ook kruiden en bloemen voor het theehuis. Voor de bloementhee bijvoorbeeld, en om de taarten mee te versieren die Aart zelf bakt. Planten die over zijn, worden te koop aangeboden." In de bloemenweide met inheemse soorten als margriet en ratelaar staan hoorruiters, ook wel muizenruiters genoemd. Afgemaaid gras wordt in de vorm van een piramide op palen gelegd om zo boven de grond te kunnen drogen. "De binnenkant van het hooi blijft droog en is een perfecte plek voor muizen", legt Anna uit. "Daar zijn de torenvalken en steenuilen dan weer blij mee." Ook hergebruik is belangrijk in de tuin. Zo is er van snoeihout een pergola gemaakt en van stenen uit de boerderij stapelmuurtjes. Op verschillende plekken zijn met snoeihout takkenrillen samengesteld: een perfecte schuilplek voor vogels en andere kleine tuindieren. "Dankzij de natuurlijke inrichting ontdekken we elk jaar nieuwe planten en dieren. We genieten enorm van al die natuur om ons heen. Voor ons is de tuin elke dag een feest." ♣

- 5 De vijver met op de voorgrond de bloemen van gele lis (*Iris pseudacorus*).
- 6 Anna Kemp met haar Oudduitse herder Izzy.
- 7 De pergola bij de ingang van de moestuin is gemaakt van stammen die overbleven na het snoeien.
- 8 Recycling staat voorop in de tuin. Deze folie is gemaakt van stenen die bij de verbouwing uit de boerderij kwamen. Ervoor roze koekoeksbloem (*Lychnis*).

Buitenleven in samenwerking met Aspen

Een nog groenere grasmat

Vorig jaar spraken we Elfie de Jong-van Gelder van familiebedrijf GVG, de importeur van Aspen in de Benelux, over de vele voordelen van alkylaatz benzine als milieuvriendelijk alternatief voor gewone benzine. Toen was al duidelijk dat er volop ontwikkelingen waren en daar kunnen we nu meer over vertellen. Maar eerst: hoe zat het ook alweer? Klimaatvriendelijke benzine, echt?

TIP

Laat je informeren over je tuinmachines bij een gerenommeerd park- en tuinspecialist. Daar worden nieuwe én tweedehands machines verkocht. Professionals die op het nieuwste model overstappen, brengen hun 'oude' machine naar de specialist. Kwalitatief goed én milieubewust.

Gezonder grasmaaien

Productontwikkelaars zitten dus niet stil. Maar hoe verschilt alkylaatbenzine nou precies van 'gewone' benzine? Alkylaatbenzine is oorspronkelijk ontwikkeld voor professionele bosarbeiders in Zweden die dag in, dag uit bomen zaagden met machines op benzine. Zij kregen steeds meer gezondheidsklachten van het inademen van de onvolledig verbrande uitlaatgassen en dus moest er een alternatief komen. De grootste boosdoener in gewone benzine is de stof benzeen. Simpele machines zoals kettingzagen en grasmaaiers, kunnen benzeen niet volledig verbranden en dat maakt de uitlaatgassen van dat soort tuinmachines vele malen ongezonder en slechter voor het milieu dan bijvoorbeeld die van een auto, waarvan de geavanceerde motor benzeen wél volledig verbrandt. Nu zou je kunnen zeggen: weg met simpele tweetakt- en viertaktmotoren, maar dat is niet zo eenvoudig als het misschien lijkt. Tweetaktmotoren zijn bijvoorbeeld klein en daardoor licht en makkelijk draagbaar. Professionals hoveniers en boomverzorgers zullen ze daarom altijd blijven gebruiken, ook omdat machines op accu niet genoeg vermogen hebben voor al het soort werk dat ze doen.

Geen startproblemen meer

Een andere problematische stof is ethanol. Net als benzeen geeft het geen complicaties in je auto, vooral omdat je die meestal niet een halfjaar ongebruikt voor de deur laat staan, maar kunnen er wel startproblemen ontstaan bij grasmaaiers en kettingzagen, wat zorgt voor frustratie en hoge onderhoudskosten. Ethanol is een stof die vocht aantrekt, waardoor gewone benzine niet zo lang houdbaar is. Alkylaatbenzine bevat geen ethanol en dus heb je die problemen niet.

“Iedereen heeft in eerste instantie natuurlijk zijn bedenkingen bij duurzame benzine, want benzine heeft een slecht imago”, zegt Elfie. “Is het niet veel beter voor het milieu om een accu-machine te kopen, of eentje op elektriciteit? Als je je echter verdiept in de productie van alkylaatbenzine, dan kom je erachter hoe innovatief en toekomstgericht de productieketen is.” En Elfie heeft zich er zeker in verdiept: ze is opgegroeid in het familiebedrijf van haar vader en opa, waar haar drie broers inmiddels de scepter zwaaien. Ze heeft alkylaatbenzine zien evolueren tot een klimaatvriendelijk alternatief voor gewone benzine. “We kunnen al volledig hernieuwbare, klimaatneutrale alkylaatbenzine produceren, een technologisch hoogstandje. Het is op dit moment alleen nog zo duur om te maken dat het alleen interessant is voor de meest vooruitstrevende professionals. Maar voor particulieren die willen inzetten op duurzaamheid, is er nu *the next best thing*: Aspen Renewable met tien procent hernieuwbare bestanddelen. Daarmee verlaag je als consument je CO₂-uitstoot.” Elfie kan nu al zeggen dat het een kwestie van tijd is vooraleer er honderd procent hernieuwbare alkylaatbenzine te koop zal zijn, ook voor particulieren. “De ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op.”

Accu of benzine?

“Om het milieu te ontzien, is het waardevol om in te zetten op verschillende soorten energie”, legt Elfie uit. “Bovendien is het belangrijk om mee te denken met de particuliere tuinier, om duurzaamheid bottom-up te benaderen in plaats van top-down van alles voor te schrijven.” Voor sommige tuiniers is het simpelweg duurzamer om met bijvoorbeeld de burens een grasmaaier te delen. Als een buurvrouw al een grasmaaier op benzine heeft staan, waarom zou je dan een nieuwe op accu kopen? In dat geval kun je de machine die je hebt vanuit milieutechnisch oogpunt beter opgebruiken. Omdat er nu alkylaatbenzine op de markt is, hoef je daar overigens geen ‘maai-schaamte’ van te krijgen. Daar komt nog bij dat als we vandaag met z’n allen onze grasmaaiers op benzine zouden inruilen voor maaiers met een accu, dat een hele zware wissel zou trekken op de grondstoffen en de uitstoot van CO₂. Dat is ook iets om rekening mee te houden. En, net als met de groeiende afvalberg van zonnepanelen, waar we nog niet zo goed raad mee weten, staat ook het recyclen van accu’s nog in de kinderschoenen. Natuurlijk produceert een machine met accu minder geluid en minder trillingen. Dus voor sommige klussen blijven accumachines het handigst. Maar voor iedereen die al een grasmaaier of heggenchaar op benzine heeft, biedt Aspen Renewable een uitkomst, want het product is geschikt voor zowel tweetakt- als viertaktmotoren.

Overstappen op alkylaatbenzine

- Je kunt alkylaatbenzine gebruiken in alle motoren en machines waarvoor je gewone benzine gebruikt. Denk aan grasmaaiers, kettingzagen en heggenscharen.
- Alkylaatbenzine is in de aanschaf wat duurder dan gewone benzine, maar is langer houdbaar en de meerprijs verdien je uiteindelijk terug door lagere onderhoudskosten en een langere levensduur van de motor.
- Bij tweetaktmotoren zoals kettingzagen en heggenscharen die altijd op gewone benzine hebben gelopen, kan het nodig zijn om de carburateur opnieuw af te stellen. Dat kun je door een specialist laten doen.
- Er bestaat alkylaatbenzine voor tweetakt- en viertaktmotoren. Het is belangrijk om de juiste soort in de juiste motor te gebruiken. Aspen maakt het je makkelijk met een rode jerrycan voor tweetaktmachines en een blauwe jerrycan voor viertaktmachines.
- Houd er rekening mee dat het twee tot drie tankbeurten duurt voor alle aanslag in de motor, die is ontstaan tijdens het gebruik met gewone benzine, is 'schoongebrand'.

Makkelijk milieubewust

Wat betekent dat voor tuiniers van nu? Elfie pleit voor een samenwerking tussen de verschillende soorten energie, waarbij de transitie naar volledig groene, klimaatneutrale en hernieuwbare energiebronnen gepaard gaat met goede alternatieven die het tuinieren thuis makkelijker, gezonder en klimaatvriendelijker maken. "Het kan je overvallen, al het werk dat komt kijken bij het onderhouden van je huis en tuin als je bijvoorbeeld jarenlang op een studentenflat gewoond hebt. Waar het om gaat, is dat wij de overstap naar gezonder en milieubewuster tuinieren zo makkelijk mogelijk maken", verduidelijkt Elfie. Dus, in plaats van uit gewetensnood het aanbod van je buurman om zijn grasmaaier op benzine te gebruiken, af te slaan, kun je kiezen voor alkylaatbenzine. En voor je het weet, staat je hele straat een seizoen later met schone benzine te maaien en kun je op zaterdag, zonder vieze uitlaatgassen, lekker in de tuin genieten van een bakje koffie. ☘

Mis geen enkele editie van

* BUITENLEVEN

Bespaar tot wel 20 euro

MEEST GEKOZEN

Magazine & Online

107.50

9 p/m

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen
- * Gratis thuisbezorgd
- * Online terugbladeren in alle voorgaande edities van *Buitenleven*
- * 50% korting op *Buitenleven* agenda
- * Gratis welkomstgeschenk

Online

87.49

7.95 p/m

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen

Magazine

97.50

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen
- * Gratis thuisbezorgd

Abonneer snel!

De kracht van alpenkruiden

Een kleine huisapotheek met natuurlijke tincturen en zalfjes van geneeskrachtige kruiden en planten uit eigen tuin. In de Alpen kijken ze daar niet van op. Van oudsher is het leven in de bergen rijk aan tradities die verbonden zijn met de natuur. De kennis en liefde voor geneeskrachtige planten wordt van generatie op generatie overgedragen.

Buitenleven ging op bezoek bij fytotherapeut Josef Wildanger in Tirol.

TEKST MARGRIET DE GROOT FOTO'S TRUI HEINHUIS

Als klein jongetje hielp de geboren en getogen Tiroler Josef Wildanger zijn ouders al in de kruidentuin. Samen verzamelden ze geneeskrachtige planten en kruiden zoals sint-janskruid (*Hypericum perforatum*) en pimpernel (*Sanguisorba*). Spelenderwijs leerde Josef de soorten van elkaar te onderscheiden. Al gauw begreep hij ook wanneer ze rijp waren voor de oogst en hoe hij ze kon verwerken in tincturen en zalfjes tegen klachten als verkoudheid, neerslachtigheid of griep. In de afgelegen regio waar hij opgroeide, vlak bij de Duitse en Zwitserse grens, was het van oudsher gebruikelijk om een kleine huisapothek met zelfgemaakte middeltjes tegen veelvoorkomende klachten en milde ziektes te hebben. Anno 2024 maken de meeste streekgenoten ze niet meer zelf, maar kloppen ze aan bij Josefs kruidenatelier Lechmed Kräuterwelt voor een tinctuur of zalfje op maat.

Alpengeneeskunde

“Mijn liefde voor de natuur bracht me ertoe om leraar biologie te worden. Ik wilde graag mijn passie en kennis aan jongeren doorgeven. Naast mijn vak bleef ik me verdiepen in plantkunde en volgde ik diverse opleidingen op het gebied van fytologie. Anders dan homeopathie richt fytologie zich op een specifieke klacht. En er worden geen verdunde, maar juist krachtige middelen gebruikt”, legt Josef uit. “Ik geloof in de kracht van planten en kruiden. Hier in de Alpenregio maken we al generaties lang gebruik van typische Alpengeneeskunde, dat is een diepgewortelde traditie die veel lijkt op de moderne fytologie. Als ik achter mijn dorp de alm op loop, waan ik me in een ware schatkamer waaruit ik vrij kan plukken. Ook elders in de wereld worden planten en kruiden al eeuwenlang gebruikt als medicatie.”

Aspirine uit wilgenbast

Er is niets zweverigs aan natuurlijke geneesmiddelen, benadrukt Josef. "Sterker nog: bijna de helft van alle moderne medicijnen vindt zijn oorsprong in de natuur. Voor een groot deel zijn we zelfs compleet afhankelijk van planten en schimmels." Hartpreparaten zijn bijvoorbeeld voortgekomen uit vingerhoedskruid (*Digitalis*). De werkzame stof digoxine wordt sinds tweehonderd jaar gebruikt tegen hartzwakte. Een ander voorbeeld is aspirine. Dit koorts- en ontstekingsremmend middel werd al ten tijde van de Griekse arts Hippocrates uit wilgenbast gemaakt. "Dit betekent dat je zeer zorgvuldig moet omgaan met het plukken en gebruiken van wilde planten. Ze zijn immers niet zo onschuldig als ze lijken. Bovendien zijn veel wilde planten beschermd", vervolgt Josef. "Aan vingerhoedskruid waag ik me niet en voor ernstige klachten ga ik naar de dokter. Maar voor de 'gewone' kwaaltjes en ziektes vertrouw ik op mijn eigen tincturen en kruidenextracten. Ik maak ze ruim veertig jaar zelf en gebruik alleen planten en kruiden uit eigen tuin. We kopen niets in. Ook de bijenwas voor de crèmes komt van mijn eigen bijen. Zo ben ik zeker van de kwaliteit."

Hoog boven zeeniveau

Voor en naast Josefs karakteristiek huis annex plantenschool en winkel in Steeg, op de oever van de rivier de Lech, staan geurige en fleurige bloemen als visitekaartje voor zijn producten. Hij oogst er rijkelijk uit, maar zijn echte, grote tuin ligt verderop, op een hoger gelegen alm. Onderweg naar de tuin steekt een vos over en dwingen uit de kluiten gegroeide bramentakken ons tot bukken. Op zo'n 1500 meter boven zeeniveau ligt Josefs medicinale tuin met 65 verschillende geneeskrachtige planten en kruiden. Een idyllische plek. Tussen een lijsterbes (*Sorbus*) en een esdoorn (*Acer*) staan uitgebloeide gentianen (*Gentiana*), felgekleurde zonnehoejjes (*Echinacea*), bossen goudsbloem (*Calendula*) en de tere schermbloemen van meesterwortel (*Peucedanum ostruthium*). Om de paar stappen is er weer een vol begroeid perkje met een andere soort plant of kruid. Ze hebben allemaal een eigen houten naambordje en zijn omheind met lage, gevlochten border-randen. Aan de rand tussen de struiken en het hoge gras staan enkele bijenkorven waaruit Josef de was voor zijn medicinale crèmes oogst.

6x uit de Alpen

1. **Gentiaan** (*Gentiana*). De wortel van gentiaan wordt gebruikt tegen een opgeblazen gevoel en om de eetlust en spijsvertering te stimuleren. Het is de bitterste plant van Europa.
2. **Zonnehoed** (*Echinacea*). Zonnehoedjes versterken het immuunsysteem en zijn vooral geschikt bij griep, verkoudheid, keelpijn en eczeem. Zowel de bloem als de penwortel wordt gebruikt.
3. **Tormentil** (*Potentilla erecta*). Goed tegen huiduitslag en bij winterhanden en -voeten. Ook gebruikt bij problemen van de luchtwegen, maag-darmklachten en tandvleesontsteking. Tormentil is daarnaast geschikt als diarree-remmer, omdat het zeer tanninerijk en dus samentrekkend is.
4. **Meesterwortel** (*Peucedanum ostruthium*). Krampstillend en kalmerend voor het spijsverteringskanaal. Helpt ook bij verkoudheid en lichte koorts. Beginnende koortsblaasjes genezen snel na het deppen met meesterwortel. Desinfecterend en antiviraal.
5. **Salie** (*Salvia*). Van oudsher een huismiddel tegen keelpijn, zweten, maagpijn, winderigheid, diarree, maagproblemen, huidproblemen, acne, slechte adem en slechte spijsvertering.
6. **Valkruid** (*Arnica montana*). Ontstekingsremmend en pijnstillend. Valkruid wordt vooral verwerkt in crèmes tegen kneuzingen en blauwe plekken.

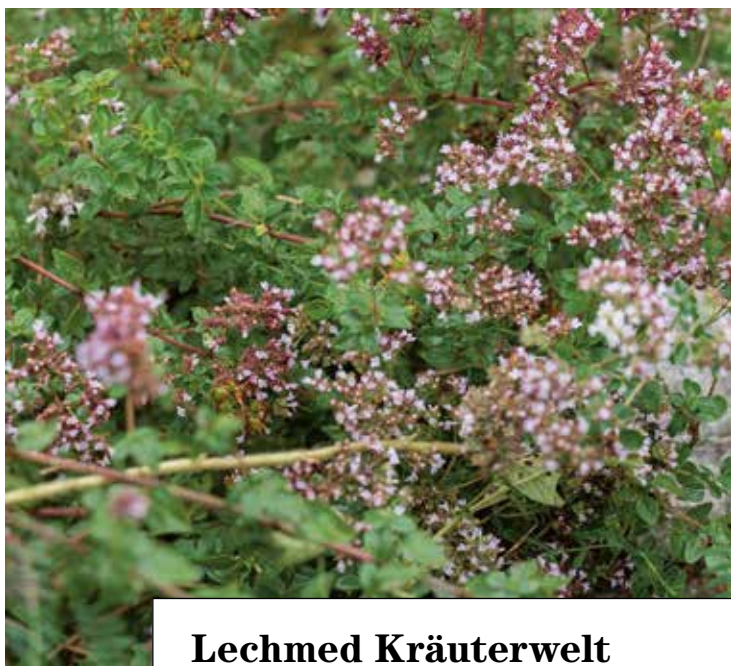
Natuurlijke gang van zaken

“Dit klein stukje natuur hebben mijn voorouders altijd biologisch beheerd. Vandaar dat deze tuin nu zo’n paradijs is”, vertelt Josef, die hier bijna elke dag komt. “Vanaf het voorjaar kan ik al oogsten. In de zomer blijven we hier graag slapen in de chalet, om te genieten van de stilte en de ongerepte natuur. De tuin heeft de ideale voedingsbodem en wordt bevochtigd door een smal, snelstromend beekje. Ik bewater niet extra en gebruik ook geen mest of bestrijdingsmiddelen. De planten groeien in hun natuurlijke omgeving en daardoor gedijen ze goed. Als ik extra water of voedingsstoffen geef, verzwak ik de planten juist. De hoogte van de tuin speelt ook een rol. Hoe hoger de ligging, des te hoger het gehalte aan werkzame stoffen en des te beter het je immuunsysteem versterkt.”

Simpel recept

Eenmaal terug in zijn plantenschool, waar hij regelmatig workshops geeft, laat Josef zien hoe hij zijn tincturen maakt. In zijn eigen sfeervolle distilleerderij staat het vol grote glazen weckpotten, flessen en gedroogde bossen kruiden en boombast. “Het liefst laat ik mensen hun eigen tinctuur maken. Mijn filosofie is dat de eerste kracht van je gezondheid bij jezelf ligt. Alleen al het verzamelen, snijden, drogen, roeren en bewaren stimuleert je gezondheid, omdat je er bewust tijd en aandacht aan schenkt”, verklaart Josef. “Het maken van een tinctuur is niet moeilijk. Je hebt maar twee ingrediënten nodig: gehakte kruiden en alcohol. De verhouding is ongeveer een derde kruiden, twee derde alcohol. Ik gebruik alcohol van 48 procent. Hoger kan ook, maar dat versnelt het proces. Mijn ervaring is dat je een sterkere tinctuur krijgt als je de kruiden de tijd geeft om langzaam hun geneeskrachtige stoffen af te geven.”

Lechmed Kräuterwelt

Het kruidenatelier van Josef Wildanger ligt aan het langeafstandswandelpad de Lechweg (125 km), dat naar de rivier de Lech is vernoemd, in de adembenemende natuurparkregio Lechtal-Reutte. Omwille van de kleine oplage en beperkte houdbaarheid heeft Lechmed Kräuterwelt geen webwinkel. Meer info op lechmed.at

Zalfjes op verzoek

Afhankelijk van de plant of de kwaal gebruikt Josef gedroogde of verse planten. "Mijn voorkeur gaat evenwel uit naar verse planten, omdat daarbij meer etherische oliën vrijkomen. Van sommige kruiden en planten gebruik ik alleen de bloemen of bladeren, van anderen de wortel of stengel." Bijvoorbeeld de bloemen van sint-janskruid, de wortel van pimpernel en de bladeren van vrouwenmantel. Ook de jonge knoppen van den, spar en hazelaar belandden in Josefs producten. "Zodra de mix in een fles zit, moet hij zeker drie weken in het licht staan. Liever geen direct zonlicht", verduidelijkt Josef, "omdat dat de tinctuur kan verwarmen. Het is ook belangrijk om elke dag even met de fles te schudden. Na minstens drie weken kan ik de tinctuur filteren en in kleinere, donkere flesjes schenken. Daarin blijft ze zeker vijf jaar goed." Of Josef ook medicinale crèmes op voorraad heeft? "Nee, omdat ik geen conserveringsmiddelen gebruik. Ik maak ze het hele jaar door op verzoek, met onze eigen gefilterde biologische bijenwas of wolvet. Daarvoor verwarm ik bijenwas of wolvet, wat ik vervolgens meng met de gewenste tinctuur. Even laten afkoelen, in een potje gieten en wachten tot het gestold is. De kracht van de natuur zit 'm in de eenvoud en dat zie je terug in mijn tincturen en crèmes. Geen onnodige toevoegingen uit respect voor de plant." ❀

NIEUW

2 jaar 'de natuur in'
reportages nu gebundeld!

€ 5

Download nu voor maar €5

Buitenleven.nl/ebooks2024

De magie van meerdaagse wandelroutes

Het gebeurde toen ik op een uitkijkplatform bij de Sint-Pietersberg in Maastricht stond. Een oudere vrouw - grote rugzak op, stevige wandelschoenen aan - vroeg of ik een foto van haar wilde maken. Ze had het namelijk bereikt, vertelde ze: het eindpunt van 'haar' Pieterpad. Ze had bijna 500 km gewandeld. Van Pieterburen in het noorden van Groningen naar hier, de Sint-Pietersberg bij Maastricht. "Gewoon om te kijken of ik het kon. Ik ben namelijk 75." Het was zwaar geweest, maar ook heerlijk, intens en bijzonder, verzuchtte ze. "Nou ja, nu ben ik hier. Dus het is me gelukt!" Haar grijns reikte van oor tot oor. Dat was het moment waarop ik dacht: dit wil ik ook!

TEKST CORINE KOOLSTRA ILLUSTRATIES SHUTTERSTOCK.COM

In die gedachte ben ik niet alleen, weet Dea Stam van Wandelnet, een organisatie die in Nederland 23 Lange-Afstand-Wandelpaden (de zogenoemde LAW's) en 21 Streekpaden heeft uitgezet. "Sinds corona is wandelen als activiteit explosief gegroeid. En waren het vroeger vooral veertigers, vijftigers en zestigers die lange wandelroutes liepen, nu heeft ook de leeftijdsgroep daaronder deze wandelroutes ontdekt." Wat volgens Dea mensen aantrekt in dit soort wandelingen? "Wandelen is laagdrempelig, bijna iedereen kan het, en het heeft positieve effecten op je lichamelijke en mentale gezondheid. Wandelen kan afleiding bieden van je dagelijkse routine. Het prikkelt je geest, zet je lijf aan het werk zonder dat het zo voelt en je gaat er beter van in je vel zitten. Sommige mensen doen een lange wandelroute solo om de omgeving op zich te laten inwerken als een soort miniretraite. Voor anderen is het volgen van een lange route juist een manier om gezellig bij te kletsen, om samen iets te ondernemen."

Wandelroute in delen

In 2022 koos Ingrid van Welt uit Breda er bewust voor om samen met een vriendin een lange wandelroute te gaan volgen. Het werd het Zuiderwaterlinie Wandelpad, een wandelroute van 160 kilometer lang die de historische Zuiderwaterlinie volgt van het Noord-Brabantse Grave naar Bergen op Zoom. Met opzet een route in de buurt, zodat ze het traject in delen konden lopen. "Op die manier hoefden we niet te sjouwen met een zware rugzak en konden we gewoon thuis slapen. Dat scheelde overnachtingskosten." Uiteindelijk deden de twee vriendinnen anderhalf jaar over de route. Het lopen van losse dagetappes vond Ingrid prettig. "Soms zijn wandelingen best pittig. Dan ben je na een dag lopen bekaft en ben je blij dat je thuis even kunt bijkomen. Bovendien was de route op deze manier te combineren met ons werk." Het volgen van een meerdaagse route is volgens haar anders dan wanneer je samen een gewoon rondje in de buurt wandelt. "Het voelt toch meer als een prestatie. De vriendschap met mijn vriendin is door de tocht bovendien versterkt. We hadden de tijd voor elkaar en hadden echt het gevoel samen bezig te zijn met een avontuur. Voor mij voelde het als een bijzonder hoofdstuk in mijn levensboek. Heel waardevol. Aan het einde van de route waren we allebei ook echt een beetje verdrietig. Zo gaaf vonden we het. We zijn daarom alweer aan het nadenken over een nieuwe route. Weer iets waarbij je een geschiedenisverhaal volgt, want dat beviel goed."

Solobergtocht

Afgelopen najaar wandelde Renske Ribberink uit Deventer het Dutch Mountain Trail, een zesdaagse trektocht van honderd kilometer over zeven Limburgse 'bergtoppen'. Ze deed dit solo. Een bewuste keuze. "Alleen wandelen leek me het ultieme gevoel van vrijheid. De route was voor mij bovendien een eerste stap richting een echte bergtrektocht. Vandaar dat ik hem ook gelopen heb met volledige bepakking, dus inclusief tentje. Ik wilde kijken of ik het leuk vond om met zo'n zware tas door de heuvels te lopen. Of ik het fysiek aankon." Haar belangrijkste tip: ga niet te veel uitzoeken. "Boek gewoon een week vrij en ga op pad. Ik wilde té goed voorbereid zijn. Ik was alles vooraf heel erg aan het overdenken. Wat nou als het al donker is en ik moet mijn tentje opzetten? Wat als het regent? Of als mijn

telefoon uitvalt? Door al die twijfels duurde het heel lang voordat ik het eindelijk aandurfde om daadwerkelijk een tocht in te plannen. Uiteindelijk gebeurde er tijdens de wandeling ook van alles. Er werd kleding gestolen, mijn telefoon viel in de modder en ik moest een keer vanwege overstromingsgevaar schuilen in het wc-huisje van de camping. Dingen waarmee ik moest dealen. Maar het lukte. Ik vond het mooi om te merken dat ik altijd bleef genieten van het landschap, ondanks die kleine tegenslagen en een zware rugzak." Ook de ontmoetingen met andere wandelaars van de Dutch Mountain Trail vond Renske bijzonder. "Op de derde dag kwam ik twee mannen tegen, met wie het goed klikte en met wie ik de rest van de dagen heb gelopen. Heel speciaal hoe je al wandelend snel diepgaande gesprekken kunt hebben."

LAW's en Streekpaden

Wandelnet biedt meerdaagse, lange wandelroutes aan in de vorm van 23 Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW's) die provincie-overschrijdend zijn en 21 Streekpaden, meerdaagse rondwandelingen binnen een gebied, regio of streek. Elke route is gemarkeerd, heeft zijn eigen wandelgids en is te downloaden via de app of de website van Wandelnet. Meer info: wandelnet.nl

De populairste LAW's in 2023

1. Trekvogelpad (414 km). Natuurpad door de mooiste vogelgebieden van ons land, van Bergen aan Zee naar Enschede
2. Nederlands Kustpad. Volgt in drie delen van 210 km, 233 km en 268 km de kust van Nederland
3. Marskramerpad (372 km). Over een oude handelsroute van Den Haag naar Bad Bentheim
4. Romeinse Limespad (275 km). Langs de voormalige grens van het Romeinse Rijk. Van Katwijk aan Zee tot Millingen aan de Rijn
5. Zuiderzeepad (495 km). Ronde om de vroegere Zuiderzee, het huidige IJsselmeer

Bron: Wandelnet

De populairste Streekpaden in 2023

1. Krijtlandpad (99 km). Over de heuvels en glooiende weides van Zuid-Limburg
2. Drenthepad (324 km). Langs hunebedden en grafheuvels en door drie Nationaal Parken
3. Veluwe zwerfpad (375 km). Onverhard wandelen door bos, stuifzand en heide
4. Hanzestedenpad (120 km). In het spoor van de IJssel langs oude Hanzesteden
5. Scholtenpad (80 km). Door het coulisselandschap rond Winterswijk

Bron: Wandelnet

Op pelgrimstocht

Al eeuwenlang wandelen mensen lange routes. Vaak waren dat pelgrimages, met heilige oorden als einddoel. Ook tegenwoordig zijn pelgrimsroutes weer erg populair, al is voor velen religie niet meer de belangrijkste drijfveer. Mensen lopen een pelgrimsroute nu veelal met een persoonlijk doel. Wim Zaalberg startte zijn pelgrimstocht richting Santiago de Compostela in Spanje bijvoorbeeld vanwege zijn naderende verjaardag. "Ik wilde daar aankomen voor ik zeventig was. Dat leek me een uitdaging. Ik was namelijk al eerder met mijn vrouw op de fiets richting Santiago gegaan. We passeerden toen geregeld wandelaars, die ook die kant op gingen, sjouwend met grote rugzakken. Mijn eigen tocht op de fiets voelde daardoor wat makkelijk. Vandaar dat ik de route ook een keer wandelend wilde afleggen." Wim trainde veel en vertrok al wandelend vanuit zijn huis in Borne, voor een tocht van zo'n 2500 kilometer richting Santiago. Alleen. "Daar houd ik van. Ik ben een man van de natuur. Ik geniet van de stilte en de rust om me heen. En van de vogeltjes en bloemetjes onderweg."

Minder is meer

Wim paste voor zijn tocht een bekende uitspraak onder wandelaars toe: 'Alles wat je thuislaat, is meegenomen.' Hij had bijvoorbeeld wel warme kleding, een tentje en een slaapzak bij zich,

maar vanwege het gewicht geen kooktoestel of pannetjes. Dat was volgens hem ook niet nodig. Een maaltijdsalade of

af en toe een zak patat of een pizza was voor hem genoeg. De wandeling leverde bijzondere contacten

en overnachtingen op. "Mensen boden me hun tuinhuis als slaappleaats aan, ik heb mijn tent

op het grasveld van een boerderij mogen neerzetten en ik heb voor een habbekrats geslapen in het pelgrimshuis bij de zusters in

Kevelaer. Als ik geen andere slaappleaats kon vinden, zette ik mijn tentje gewoon ergens in het

wild op. Verder op de route sliep ik in *refugio's*, een soort pelgrimsherbergen. Dan zit je met andere pelgrims aan

tafel, kook je samen en hoor je mooie verhalen." Uiteindelijk redde Wim het tot

Epernay, voorbij Reims. Toen kreeg hij zoveel last van zijn knie dat de dokter hem aanraade te stoppen met zijn tocht. Hij luisterde

naar dit advies en keerde na ruim achthonderd kilometer wandelen huiswaarts.

Teleurgesteld? "Nee, dat ik uiteindelijk mijn einddoel niet heb gehaald, steekt helemaal niet. Ik heb veel ervaren, ben echt aan het pelgrimeren geweest. Dat telt. Elke

pelgrim die een stuk gelopen heeft, zal er positief op terugkijken."

Meer weten?

Voor meer info over de routes die in dit artikel genoemd worden:

- **Pieterpad:**
wandelnet.nl/pieterpad
- **Zuiderwaterlinie Wandelpad:**
zuiderwaterlinie.nl/1001-ontdekkingen/wandelpad
- **Dutch Mountain Trail:**
visitzuidlimburg.nl
- **Camino de Santiago:**
santiago.nl/lopen-naar-santiago
- **Gelukkigerwijspad:**
gelukkigerwijspad.nl

Gelukkig dicht bij huis

Dat gevoel herkent Wilco Kruijswijk. Hij begon zeventien jaar geleden met pelgrimeren. “Ik was toen 27 en had in korte tijd beide ouders verloren. Soms heb je van die jaren dat je denkt: alles gaat mis. Ik verloor mijn vrouwen. Dacht: wat is het volgende dat gaat komen? Terwijl die gedachte niet bij mij paste als persoon. Iemand adviseerde mij toen om de pelgrimsroute naar Santiago te gaan lopen. Drie maanden later heb ik de huur van mijn huis opgezegd, heb ik mijn spullen in de opslag gedaan en ben ik gaan wandelen. In mijn eentje van de Franse Pyreneeën naar Santiago, zonder contact met thuis. Pas na veertig dagen heb ik mijn eerste mailtje gestuurd met daarin slechts de mededeling: ‘Santiago.

Achthonderd kilometer lopen. Ik ben gelukkig.” Volgens Wilco zit het in de puurheid en de eenvoud van het wandelen. “Pelgrimeren helpt me om te navigeren. Het zorgt ervoor dat ik mijn ijkpunten in het leven scherp houd.” Hij heeft sindsdien gepelgrimeerd in onder andere Japan, Turkije en Portugal. “Maar ik besef dat ik de luxe heb om een paar maanden weg te gaan. Niet iedereen is dat gegeven. Vandaar dat ik rondom Amersfoort enkele jaren geleden zelf een pelgrimspad heb uitgezet: het Gelukkigerwijspad. Zal ik je een gidsje sturen?” En zo kreeg mijn eigen lange wandelroute vorm. Ik ga het Gelukkigerwijspad lopen. De week vrij staat intussen genoteerd in mijn agenda. In *Buitenleven* nummer 5 kun je lezen hoe deze pelgrimage is verlopen. ✿

Met IVN de natuur in

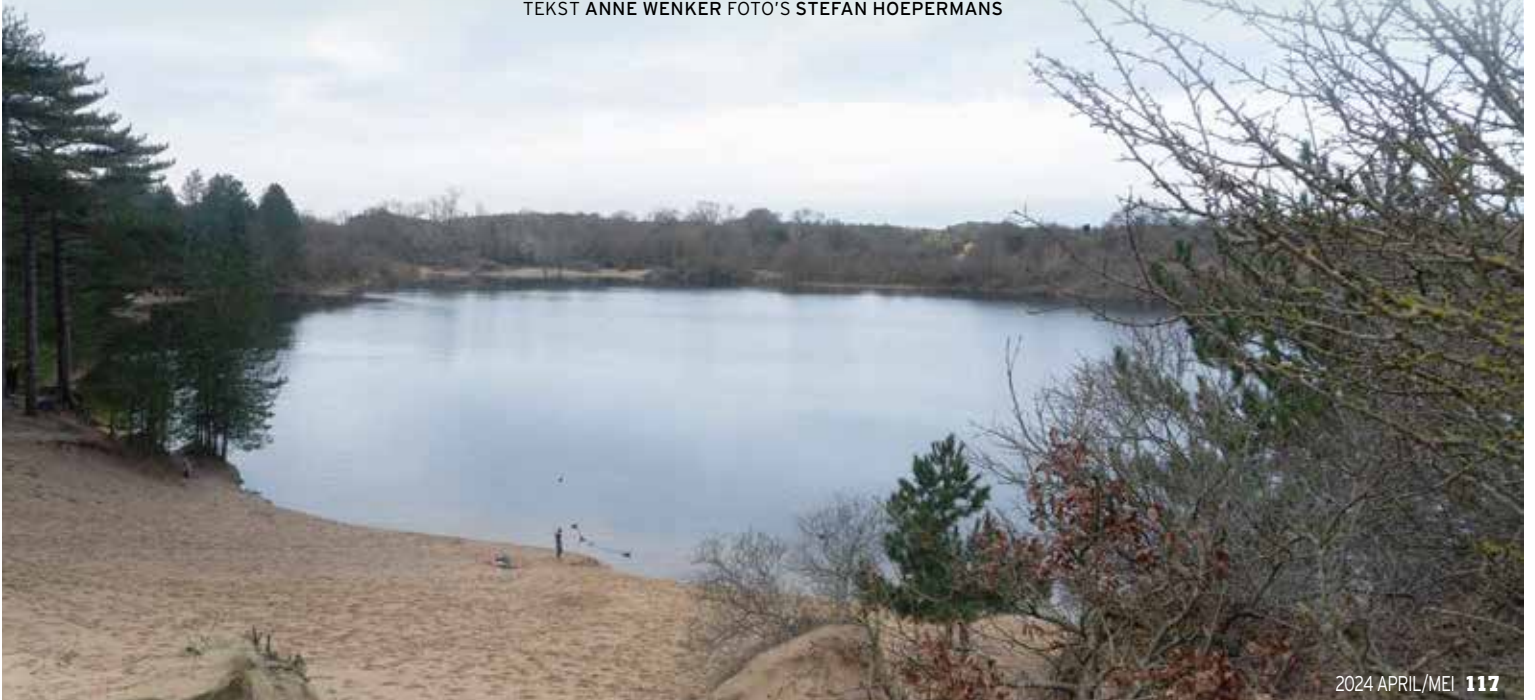
Van reuring naar rust

De reuring van de stad is fijn en gezellig, maar de constante drukte kan je ook een beetje lam leggen. Tijd dus voor een mentale voorjaars schoonmaak. En waar kan dat beter dan in de natuur?

Op een steenworp afstand van Haarlem ligt Nationaal Park Zuid-Kennemerland, een gevarieerd natuurgebied tussen de Noordzeekust en de Randstad. Je vindt er duinen, bossen en landgoederen.

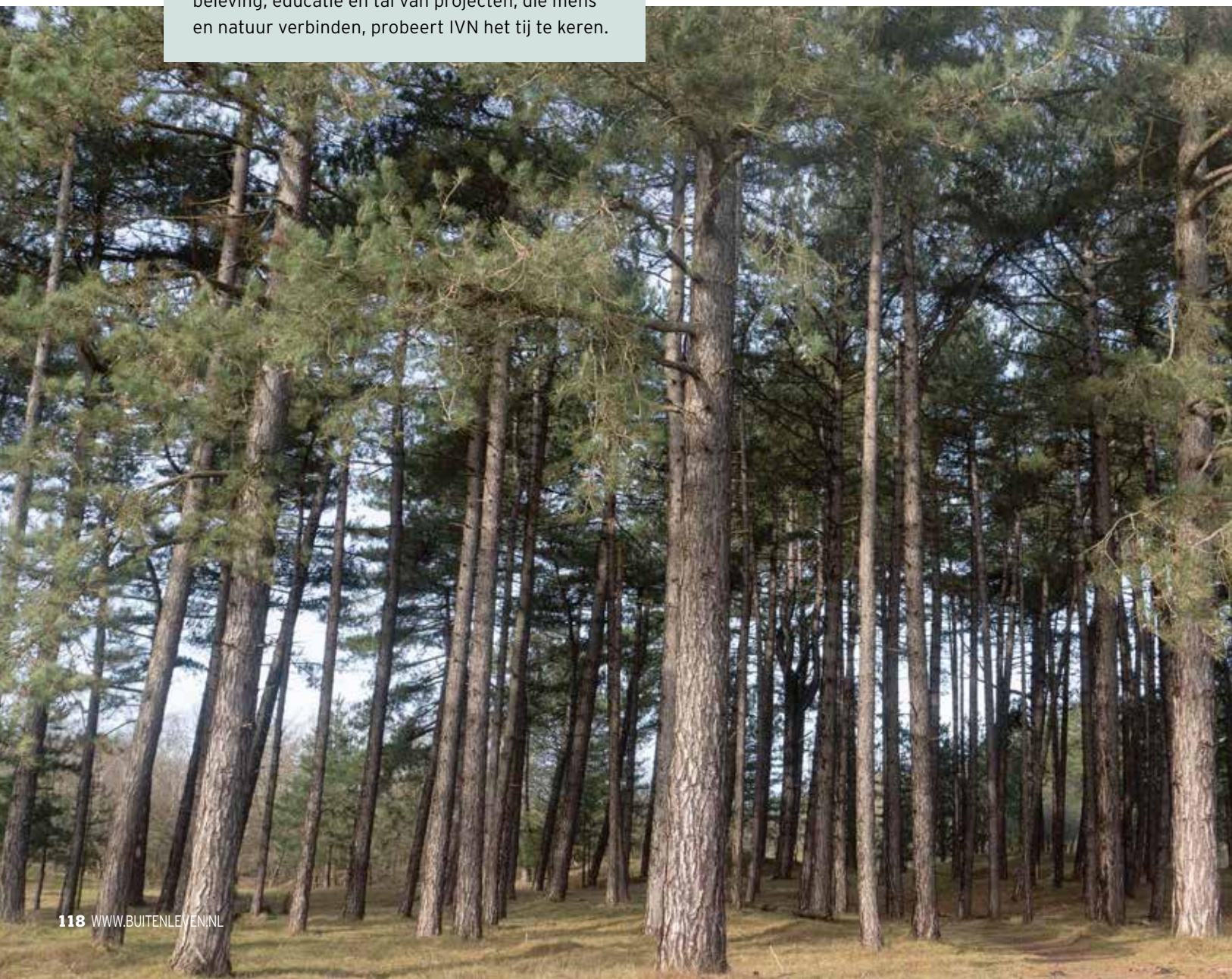
Kortom, het perfecte toevluchtsoord om te ontspannen en écht in het nu te zijn.

TEKST ANNE WENKER FOTO'S STEFAN HOEPMANS

Met IVN de natuur in

Natuur weer terugbrengen in het dagelijks leven van mensen. Dat is de missie van IVN Natuur-educatie. Belangrijk, want mens en natuur zijn de afgelopen decennia steeds verder van elkaar verwijderd geraakt. Veel mensen wonen in versteende steden en brengen dagelijks heel wat uren binnen door, veelal achter schermen. Het contact met de natuur is geminimaliseerd, terwijl de natuur zo belangrijk is voor onze gezondheid. Door beleving, educatie en tal van projecten, die mens en natuur verbinden, probeert IVN het tij te keren.

IVN Natuur app

Zoek naar een mooie route bij jou in de buurt met de IVN Natuur app en ga op pad met een natuurgids in je broekzak. Kies uit bijna 500 kant-en-klare wandel-, fiets-, trek- en kano-tochten of de ruim 1000 activiteiten voor jong en oud. Download hem gratis en ontdek het zelf.

Het is bewolkt en fris, maar gelukkig windstil als ik mijn collega Stefan tref op het station van Haarlem. Hier stappen we op de fiets richting het startpunt van de ruim vijf kilometer lange wandeling: de ingang Bleek en Berg in Bloemendaal. We hebben een route gekozen uit de IVN Natuur app, die bijna vijfhonderd kant-en-klare wandel-, fiets- en kanotochten bevat.

Bomenkerkhof

‘Rondje Oosterplas’ begint in een rommelig bos met veel dood hout van omgevallen bomen. In de IVN Natuur app lezen we dat we over een bomenkerkhof lopen. Maar dood doet leven, want het dode hout is een voedingsbron voor allerlei houtverterende schimmels. Zo stuiten wij op een – bijna niet te missen – gele trilzwam. Tussen al dat dode hout springt deze vlamme verschijning meteen in het oog. Na wat opzoekingswerk blijkt dat de gele trilzwam zich niet met dood hout voedt, maar parasiteert op een andere schimmel: het eikenschorszwammetje. Terwijl we de gele trilzwam bewonderen, horen we pal boven ons hoofd plotseling het luidruchtige geroffel van een grote bonte specht. We kijken op en zien er twee op een boomstam cirkelen. Ergens in de verte klinkt het antwoord van – waarschijnlijk – een concurrent. Spechten roffelen in het voorjaar om hun territorium af te bakenen en hun partners te laten weten waar ze zitten. Het is vast niet voor niets dat we ze in het bomenkerkhof tegenkomen. Ze roffelen namelijk graag op holle, dode takken om zo veel mogelijk geluid te produceren.

Welk lentetype ben jij?

Niemand zijn ideale lentedag speelt zich binnen af. Voel jij die lentekriebels ook en vind je het leuk om inspiratie te ontvangen? Doe de quiz en ontdek welk lentetype jij bent! IVN geeft gepersonaliseerde tips om jouw ideale lentedag te beleven.

Hertenwissels

Terwijl we rustig doorwandelen, houdt de app ons met gps nauwlettend in de gaten. We kunnen precies volgen of we al bijna bij het volgende informatiepunt zijn en – belangrijker – of we nog de juiste kant op lopen. Langzamerhand verandert onze omgeving en gaan we een opener gebied in met veel duindoornstruiken. Het is fijn om wat meer licht te hebben, van een zonnetje is nog geen sprake, maar het begint al wat op te klaren. We hebben nog geen wild gezien, maar worden door de app gewezen op de hertenwissels in het landschap. Herten vinden het, net als mensen, eigenlijk gewoon het makkelijkst om hun gebaande padjes te volgen. Door het lopen van een vaste route creëren ze paden, die hertenwissels genoemd worden. Andere grote dieren die je in Nationaal Park Zuid-Kennemerland kunt tegenkomen zijn konikpaarden en Schotse hooglanders. Verderop in het park, in afgesloten gebied, grazen de grootste zoogdieren van Nederland: wisenten, ook wel bekend als de Europese bizon.

Uitzichtpunt Starreberg

Het pad wordt wat steiler en na een kleine klim staan we op het uitzichtpunt Starreberg. Hier hebben we een prachtig weids uitzicht over het park en kijken we helemaal van Zandvoort naar IJmuiden. Tussen de wat lagere duinen door zien we zelfs de schittering van de zee. Als het niet te hard waait, zoals vandaag, is het hier goed toeven. We blijven even hangen en genieten met een bakje thermoskoffie van het uitzicht. De app stuurt ons vanaf het uitkijkpunt weer heuvelafwaarts de vlakke

Dood doet leven,
want het dode hout
is een voedings-
bron voor allerlei
houtverterende
schimmels.

op. We zijn nu ongeveer op een derde van de route. Op dit punt biedt de app ons ook de mogelijkheid om de route iets in te korten, maar dit slaan we over. Het zonnetje is inmiddels doorgebroken en we komen er net lekker in.

Hoogwater

We hebben de pas er goed in als we plotseling op een wegversperring stuiten. Het pad is helemaal ondergelopen. Van nature is er veel water in dit duingebied en eind negentiende eeuw werd met waterwinning begonnen. Dat leidde tot een flinke daling van de grondwaterstand

en daarmee tot droogte en vergrassing. Ruim een eeuw later, in 2002, werd de waterwinning aan banden gelegd. Het grondwater stijgt weer en bepaalde soorten die hier oorspronkelijk voorkwamen, keren weer terug. Om geen natte voeten te krijgen, wandelen we met een grote boog om het pad heen. Al luisterend naar de vrolijk fluitende koolmezen, merels, gaaien en een enkel roodborstje, vervolgen we de route. We genieten van het voorjaarszonnetje en wandelen langs een groepje hoge dennenbomen, waar we even blijven stilstaan. Het zonnetje, de kalmte van de imposante bomen – ik

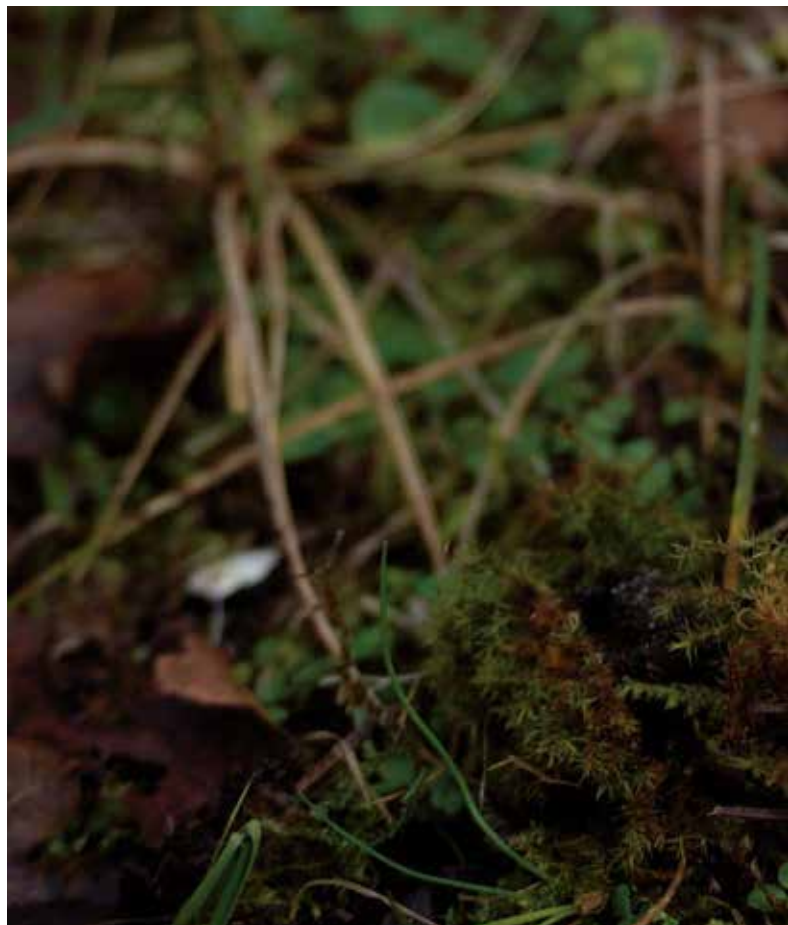

Het voelt alsof de hoge
dennenbomen de wacht
houden en vastbesloten
zijn deze rust te bewaken.

neem ze in mij op en voel mij blij en ontspannen. Het is echt een wereld van verschil met de razende stadsdrukke, waar we anderhalf uur geleden nog volop in zaten. Ik neem mij voor om vaker de natuur op te zoeken en dit soort plekken te ontdekken.

Knikkergal

We moeten nog ongeveer een kilometer als we op een tweede hertenspoor stuiten, een reeks pootafdrukken in het zand. We hebben helaas nog geen glimp van een hert in levenden lijve kunnen opvangen, maar deze afdruk is een begin. Gezien het formaat – dat van een sleutel – is het vrijwel zeker de afdruk van een damhert. Opeens valt mijn oog op de vreemde bollen aan het uiteinde van een tak van een wintereik. De zogenoemde knikkergallen zijn het overblijfsel van een bijzonder natuurfenomeen. De galwesp legt haar eitjes op de tak van de boom, waarna de boom zelf de gallen om de eitjes heen produceert. Het is dus een vergroeiing van de boom, die de larven van beschutting en voedsel voorziet. Als de tijd rijp is, boort de larve een gaatje in de gal en kruipt hij eruit. De gallen blijven aan de boom zitten, zoals we hier zien, en kunnen eventueel worden hergebruikt door andere insecten.

Wijngaardslak

Gedurende de tocht komen we regelmatig slakkenhuizen van de wijngaardslak tegen, die veel groter zijn dan de gewone tuinslak. Wijngaardslakken zijn zeldzaam in Nederland, maar komen in Zuid-Kennemerland wel veel voor. De wijngaardslak heeft kalk nodig om te groeien en door de kalkrijke grond in het park kan de slak hier overleven. Vind je een slakkenhuis? Laat het dan in de natuur liggen. Zo blijft de kalk in het gebied, waar andere slakken weer profijt van hebben.

Oosterplas

De route is bijna ten einde als we aankomen bij de Oosterplas. Een geweldig slotstuk van de wandeling, want wat is dit een adembenemende plek! Ondanks dat de overkant van het meer 150 meter ver is, horen we de eenden daar spartelen in het water. Er staat geen zuchtje wind, waardoor deze plek werkelijk een oase van rust is. Het voelt alsof de hoge dennenbomen langs de waterkant de wacht houden en vastbesloten zijn deze rust te bewaken. In een van die dennenbomen zien we nog gauw een boomkruiper omhoogklauteren. Een absolute aanrader om hier even te blijven hangen en te genieten van het uitzicht of misschien zelfs wel een frisse duik te nemen. In dit duinmeer mag je namelijk jaarrond zwemen. Het einde van de wandeling door een gevarieerd landschap nadert. De IVN Natuur app heeft zijn werk prima gedaan: we vonden het fijn om met de informatiepunten uit de app gewezen te worden op plekken waar we anders al kletsend waarschijnlijk zo voorbijgelopen waren. Het zorgde voor extra verbinding met en verwondering door de omgeving. ✿

THE ART OF *Nature*

Mystieke droomwereld

Buitenleven gaat op bezoek bij kunstenaars, ambachtslieden en ontwerpers die zich laten inspireren door de natuur of die natuurlijk materiaal gebruiken. Hoe vertalen zij de natuur in hun werk en welke rol speelt de natuur in hun creatief proces? Deze keer: glaskunstenares Marieke Peters.

TEKST FRANCINE POLIS FOTO'S TRUI HEINHUIS

We komen binnen in een zes meter hoog, licht en ruimtelijk atelier, met oude houten planken aan een kant en glazen blokken en plakken aan de andere. Fel zonlicht en Marieke Peters verwelkomen ons. Het wordt al snel duidelijk waarom Marieke hier al 24 jaar werkt: het zonlicht verlicht gedurende de dag verschillende delen van het atelier en elke zonnestraal geeft haar glaskunst een andere kleur en sfeer.

Verbinding

Mariekens werk bestaat uit blokken van 23 tot wel 32 lagen glas, waarin ze per laag iets toevoegt: gebrandschilderde plantpatronen, lijnen, zeefdrukken of glaspoeeder. De letterlijke diepte van al die lagen geeft de kijker de ruimte om er een verbinding mee aan te gaan.

“De eigen interpretatie van de kijker is het belangrijkste in mijn werk”, zegt Marieke. “Het heeft daardoor niet een specifieke betekenis. Ik geef mijn werk iets universeels mee, maar de kijker gaat er een verbinding mee aan en maakt het persoonlijk.” Zo maakte ze onlangs een nieuw glazen blok, waarop een klant reageerde met: “Dat blok, daar staat mijn vader in die ik net begraven heb.” Waarna het betreffende blok met de klant mee naar huis ging. Dat mensen haar kunst zo dichtbij laten komen, is voor Marieke een kroon op haar werk. “Verbinding voelen met wat er om je heen gebeurt, daar gaat het voor mij om in het leven.”

Toevalstreffer

Naast glas werkt Marieke met hout en keramiek, allemaal oermaterialen. “Ik houd van tactiele materialen, van puurheid in dingen, dat iets eerlijk voelt. Oud hout heeft een historie, het heeft een rauw randje”, zegt ze daar zelf over. Verweerde materialen zijn voor haar een belangrijke inspiratiebron. Glas kwam onbedoeld op haar pad. Marc Mulders, een bevriende kunstenaar, vond dat haar werk zich perfect leent voor glas. Daarom maakten ze een afspraak in zijn glasatelier. Na een jaar experimenteren, was Marieke verkocht. De transparantie van glas zet haar werk letterlijk in een ander licht.

Marieke: “Mijn werk gaat als vanzelf de verbinding met de kijker aan.”

Kracht en kwetsbaarheid

De belangrijkste lijn in het werk van Marieke is de kracht en kwetsbaarheid van de mens in zijn omgeving. Die omgeving is in haar werk steeds vaker de natuur, omdat je de verbondenheid tussen mens en natuur goed aanschouwelijk kunt maken. Hoe ze te werk gaat? “Ik ga de natuur in, daar maak ik heel veel foto’s en dan komen de ideeën”, legt ze uit. Na zo’n serie foto’s kreeg ze bijvoorbeeld een keer het idee om de mens meer verbonden te laten zijn met de natuur en maakte ze werk waarin wortels overlopen in mensen. Als ze een idee wil uitwerken in glas, dan voegt Marieke eerst kleur toe – in de vorm van glaspoeder – voor een schilderachtige ondergrond. Dan zet ze de lijnen, aan de hand van haar eigen fotografie. Die foto’s bewerkt ze op de computer en via een zeefdruk die ze op glas drukt, smelt ze de afbeeldingen in het glas. De blokken glas hebben tot wel 32 lagen en in elke laag kan ze iets toevoegen: glaspoeder, foto, lijnen, een compositie. Dat wat ze voorin toevoegt, is scherper qua beeld, dan de achterste lagen. Als je het glas in het licht houdt, krijg je een soort kijkdoos die in ander licht andere dingen toont.

Paspoort

Marieke Peters (1977) is beeldend kunstenaar en maakt objecten van glas, hout en keramiek waarin ze de kwetsbaarheid en kracht van de mens in zijn omgeving onderzoekt. Ze gebruikt daarvoor archetypische symbolen die het onderbewuste aanspreken in combinatie met de geschiedenis van het materiaal. Menselijke emoties als pijn, verlies en verdriet krijgen dankzij het gebruik van glas lichtheid, diepte en transparantie. Sinds haar afstuderen aan de AKV St. Joost in 's-Hertogenbosch werkt ze in een atelier in de voormalige Willem II Fabriek in dezelfde stad. Je kunt haar atelier bezoeken tijdens open atelierdagen of op afspraak. Volg haar op Instagram @mariekepeters of kijk op mariekepeters.nl.

Oermaterialen

Marieke werkt met hout, keramiek en glas; materialen die al een leven hebben gehad. Oermaterialen noemt ze die zelf. In haar atelier voegt ze iets toe aan die historie en de verweerdheid van het materiaal. Dat doen de mensen die haar werk zien ook. "Mijn werk is geslaagd als het voor de ander een persoonlijk karakter krijgt. Als mensen hun eigen verhaal in mijn werk terugzien en voelen", aldus Marieke.

OPEN ATELIER

Meerdere weekenden per jaar stelt Marieke samen met andere kunstenaars in haar pand haar atelier open voor publiek. Kijk op mariekepeters.nl/agenda voor de eerstvolgende data.

Experimenteren

Marieke gebruikt in haar werk een combinatie van (brand)schilderen, fotograferen, glas smelten, zeefdrukken en tekenen. Ze houdt ervan om te experimenteren. "Waar ik constant in mijn hoofd mee bezig ben, is: als ik het niet op de reguliere manier kan of wil doen, met welke technieken lukt het me dan wel?"

Dromerige sfeer

Vaak hoort Marieke dat haar werk een duistere sfeer heeft. "Zo bedoel ik het niet per se, maar ik houd wel bewust veel ruimte voor persoonlijke interpretatie van de kijker." De mystieke sfeer in en rondom haar werk is vaak ongreepbaar. De wereld in haar glasblokken lijkt een onderwaterwereld, een parallelle, wondere fantasiewereld. "Mensen zeggen vaak: 'Ik heb het idee dat het gaat om iemand die is overleden.' Dat is dan voor mij niet zo, maar dat maakt niet uit. Waar het mij om gaat," vervolgt Marieke, "is het creëren van een andere wereld, iets wat universeel is persoonlijk maken." Omdat ze zowel abstract als figuratief

Marieke: “Licht en transparantie zijn essentieel, want daardoor gaat mijn kunst anders werken.”

werkt en symboliek toepast, is haar werk minder realistisch. Samen met de dromerige, gevoelige sfeer draagt dat ertoe bij dat je je eigen verhaal kunt maken bij haar werk.

Veerkracht van de natuur

Vanuit de thematiek kracht en kwetsbaarheid heeft Marieke kunst gemaakt voor een project met de stichting Vicky Brown, die mensen met kanker bege-

leidt, en de stichting Exodus, voor ex-gedetineerden. Ze maakte kunstwerken rondom de thema's trauma, gemis, hoop en troost. “Ik heb gemerkt dat als je trauma hebt meegemaakt, dat altijd een deel van je leven blijft. De impact ervan is verschillend per persoon. In het werk dat ik gemaakt heb, heb ik gekozen voor een vrouwenfiguur als basis, een kluwen wol die symbool staat voor het trauma en

het gemis, en vogelveren die hoop en troost symboliseren. Eerst heb ik een zeefdruk op glas gemaakt, die heb ik kapotgeslagen en daarna heb ik van die stukken weer een eenheid gemaakt”, licht Marieke toe. “Je kunt van gebroken stukken weer een geheel maken en zo werkt het bij mensen ook. De veerkracht van mensen is heel sterk.” Bij die heling en eenwording kan de natuur je helpen. “Ook in de natuur is er veel veerkracht, er is geen twijfel. De natuur neemt de twijfel op. Je gedachten zijn weg, je bent in het nu. De natuur zit op dit moment in de verdrukking, maar toch voel ik dat ze daar weer uit zal komen. Dat ervaar ik als ik in de natuur ben.” ✿

* BUITENLEVEN *online*

Altijd en overal toegang tot
Buitenleven, en meer

- * 9X *Buitenleven* magazine online
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen
- * Terugbladeren in alle voorgaande *Buitenleven* magazines
- * Gratis App Mijn Stek
- * Eenvoudig opzegbaar of aanpasbaar

Al vanaf

€ 7,95

per maand

Benieuwd? Kijk snel op
Buitenleven.nl

Groene vingers

WORKSHOPS | TUINAGENDA | TIPS

TEKST MIRJAM ENZERINK

9x bloeiende heesters

Een vroegbloeiende heester zorgt in z'n eentje voor een lentefeestje in de border. Terwijl de meeste bomen en heesters nog moeten ontluiken, staan de sierheesters al vol in de bloemen. Dat brengt niet alleen kleur en vrolijkheid, maar ook bijen en vlinders naar je tuin. Bovendien zorgt zo'n bloeiende struik ervoor dat er zowel laag bij de grond als op hoogte van alles gebeurt. Wintergroene heesters zoals rododendron bloeien uitbundig, terwijl naaktbloeiers eerst bloemen krijgen en dan pas blad. Ook qua bloemvorm bieden sierheesters heel veel keuze: van de kwastjes van lampenpoetser tot de XL bloemen van schijn-camelia.

1. In bloei is Pontische azalea (*Rhododendron luteum*) spectaculair met zijn oranjegeel gekleurde bloemtrossen.
2. Voor wie dol is op sneeuwkllokjes, is sneeuwkllokjesboom (*Halesia carolina*) een must.
3. Leuke struik die je trakteert op roze bloemen: rode *Ribes sanguineum* 'Atrorubens'.
4. Als de meeste bomen nog kaal zijn, schiet schijnhazelaar (*Corylopsis spicata*) in de frisgroene bloempjes.
5. Schijn-camelia *Stewartia pseudocamellia* 'Koreana' bloeit met grote, witte bloemen.
6. Er zijn honderden Japanse sierkersen om uit te kiezen, in allerlei kleuren roze en wit, zoals *Prunus serrulata* 'Miyako'.
7. Het zijn net poederkwasten, de bloemen van lampenpoetserstruik (*Fothergilla major*).
8. De bloemen van rood peperboompje (*Daphne mezereum*) geuren zalig.
9. Glansmispel *Choisya ternata* 'White Dazzler' bloeit uitbundig met kleine witte bloemen.

Workshops

Moestuin in een dag

Wanneer: 4 mei 2024

Waar: Gees

Kosten: € 102,50 (inclusief lunch en zaaitray)

Meer info: misstuinboon.nl

Miss TuinBoon, oftewel Claudia Boon-van Heteren, is bloemiste en bloemen- en plantenkweekster. Daarnaast verzorgt ze workshops op groengebied. Voor de workshop 'Aan de slag in de moestuin' leert ze je in een dag hoe je je eigen groentes kunt telen met een goede vruchtwisseling en teeltplan. Ook is er aandacht voor een gezonde bodem en leer je hoe je het best kunt zaaien. Je gaat naar huis met een teeltplan én een zaaitray vol biologische groentes die je in je eigen tuin kunt uitplanten.

Natuur in detail

Wanneer: 20 april 2024

Waar: Hernen

Kosten: € 125

Meer info: fotocursusfocus.nl

De kleinste details van een bloemblaadje, een vlinder of libelle worden kleurrijk uitvergroot in een macrofoto. Wil je leren hoe je de mooiste opnames maakt, ga dan in de leer bij Jeroen Graat. Hij heeft een fascinatie voor alles in de natuur wat klein is en legt dat op creatieve en sprookjesachtige wijze vast. Tijdens de workshop leer je allerlei technieken en krijg je praktische tips en trucs aange-reikt. De workshop is geschikt voor zowel gevorderden als beginners die niet schrikken van termen als ISO, diafragma en sluitertijd. Je hebt wel een fotocamera met macrolens en statief nodig.

In Nederland komen 40 verschillende soorten wilde orchideeën voor, waarvan het bruine vogelnestje het zeldzaamst is

Eetbaar stadsparadijs

Wanneer: 20 april, 18 mei, 15 juni en 13 juli 2024

Waar: Het Weeshuys, Zwolle

Kosten: € 98 (inclusief e-book)

Meer info: permacultuurzwolle.nl

Tijdens deze eendaagse 'snelkookworkshop' leert tuinontwerper Katharine Hone je hoe je de principes van permacultuur toepast in de stad. Thema's als voedselbossen, eetbare tuinen, mulchen, wateropvang en composteren komen aan bod. Je bezoekt plekken in de stad waar permacultuur is toegepast. Als naslagwerk ontvang je een e-book. Daarmee kun je na de workshop in je eigen tuin aan de slag.

TUINAGENDA

AMAZING ALLIUMS

18-19 MEI | Tijdens het nieuwe evenement Amazing Allium Days kun je genieten van sieruien in allerlei kleuren en vormen. Zo staan er paarse, witte en roze bollen te bloeien in de ontluikende tuin van bloembindster Marieke Nolsen op Landgoed den Treek-Henschoten. Kwekerij Schipper is er aanwezig met bijzondere eenjarigen. Ook de tuinbrocante van Grondig Geniethen is dan te koop. Nog meer bloeiende alliums vind je bij Tuin Hubertushof even verderop en bij De Beukenhof in Barneveld. mariekenolsen.nl

DROOMTUINEN

28 APR, 5 MEI | Een weekendje toeren langs de mooiste tuinen? Onder de titel Zuid-Limburgse Droomtuinen vind je zeven heel verschillende bezoektuinen en een kwekerij. Tijdens de Bloembollenopenstelling kun je onder meer rondwandelen in Le Jardin de Pauline, geïnspireerd op de Luberon. Tuin De Mehre heeft kleurrijke, romantische tuinkamers, ontworpen door de Belgische tuinarchitecte Dina Deferme. Ontdek de deelnemende tuinen op zuidlimburgsedroomtuinen.nl

TUINKRIEBELS

21 APR | Tuinkriebels gegarandeerd op de Plantendag van Arboretum Kalmthout. Kwekers uit België, Nederland en Frankrijk verkopen daar hun bijzondere planten, bomen, struiken en niet-alledaagse moestuinplanten, zaden, bollen en knollen. Elk uur start er een gratis rondleiding door de 13,5 ha grote tuin. Hier vind je onder meer bloeiende sierkersen, rododendrons en Oudolf-borders. arboretumkalmthout.be

BLOEMBOLLENFESTIJN

19-21 APR | Groenontwerper en bollenexpert Jacqueline van der Kloet verwerkte honderdduizenden bollen in beplantingsplannen voor bekende en minder bekende tuinen. Op Bastion Bakerschans in Weesp ontwierp ze weelderige bollenborders rond een theeschenkerij, gevestigd in een munitieloods uit 1875. Tijdens het Bloembollenfestijn kun je hier volop inspiratie opdoen in de tuin en bij stands van kwekers. theetuin.nl

ZON EN SCHADUW

11-12 MEI | Tuingoed Foltz in Meeden organiseert deze lente de zogenaamde Epimedium en Eenjarigen Dagen. Er zijn dan allerlei zelfgezaaide en zelfgestekte eenjarigen te koop, waaronder de witte kantbloem, kattensnorren en kleurrijke *Bidens*-soortjes. Echte zonliefhebbers dus. De elfenbloemen (*Epimedium*) vind je juist in de schaduw, in de speciaal aangelegde bos- en schaduw-tuinen. Met een beetje geluk staat de kwekersfavoriet 'Red Maximum' in bloei. Ook hiervan is een leuke collectie te koop. tuingoedfoltz.nl

5x nieuwe tuinboeken

Oogsten uit de permacultuurmoestuin

Tuinontwerper en auteur Vera Greutink haalt al jaren kleurrijke oogst uit haar permacultuurmoestuin. In dit boek legt ze uit hoe je zelf een moestuin kunt aanleggen volgens deze methode. Daarbij krijg je volop tips over onder meer polyculturen. Hoe combineer je groenten, kruiden en bloemen op zo'n manier dat je efficiënt omgaat met de grond? Ook deelt Vera voor elke maand van het jaar lijstjes met favoriete gewassen, hoe je ze zaait, verzorgt, bereidt of bewaart. *Vera's moestuin. Permacultuur van maand tot maand*, Vera Greutink, Vonk Uitgevers, ISBN 9789062245611, € 32,50

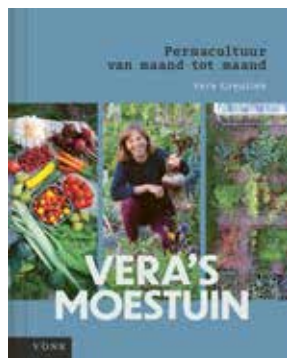

FOTO REMCO GREUTINK

100 jaar Tuinen Mien Ruys

Het is honderd jaar geleden dat Nederlands' bekendste tuinarchitecte, Mien Ruys, haar eerste proeftuin aanlegde in Dedemsvaart. In dit jubileumboek laat de huidige hooftuin-vrouw, Conny den Hollander, de ontwikkeling van Ruys' levenswerk zien. Ook wordt duidelijk hoe relevant en toepasbaar haar ideeën nog altijd zijn. Tip: de bijzondere verjaardag wordt het hele tuinseizoen gevierd bij Tuinen Mien Ruys met bijzondere activiteiten én drie nieuwe stadstuinen. *De tuin is een proces*, Conny den Hollander, HL Books, ISBN 9789464711080, € 35

New Wave

Tuinontwerper Jelle Grintjes borduurt voort op The Dutch Wave met zijn eigen stijl. Natuurlijk, losjes en gevarieerd. Zijn boek staat vol prachtige foto's uit eigen tuin die zijn visie illustreren en tuingeheimen verklappen. Je ontdekt bovendien hoe je zelf aan de slag kunt gaan om

TIP

Volgend jaar weer tulpen in de tuin? Kop dan de uitgebloeide bloemen, zo spaart de bol energie.

wuivende, natuurlijke borders aan te leggen. Welke combinaties zijn bijvoorbeeld een succesformule, hoe tuinier je klimaatbestendig en hoe zorg je jaarrond voor spannende borders?

Mijn natuurlijke tuin. Tuinieren volgens The Dutch Wave, Jelle Grintjes, Terra, ISBN 9789089899545, €39,99

Schone bloemen

Natuurschrijver Katja Staring portretteert 25 pioniers op het gebied van 'Slow Flowers', bloemen die lokaal, gifvrij en met respect voor de bodem worden gekweekt. Ze staan symbool voor een wereldwijd groeiende beweging: de slow flower movement. Een noodzakelijk boek volgens Katja, omdat de schone teelt van bloemen onderbelicht is in de hele discussie over biologische kweek. De gepassioneerde telers vertellen over hun passie en aanpak, maar je leest ook wat je als bloemenliefhebber zelf kunt. *Slow Flowers*, Katja Staring, Terra, ISBN 9789089899569, € 34,99

Toekomsttuin

Tuinontwerper Moniek de Bakker behandelt een actueel thema: hoe ga je om met het veranderde klimaat in je tuin? Aan de hand van prachtige foto's van Anneke Beemer en praktische stappenplannen ontdek je hoe je dat op een slimme en natuurvriendelijke manier aanpakt. Door te 'ontstensen' bijvoorbeeld, meer aandacht te hebben voor de bodem en beplanting te kiezen die klimaatadaptief is. *Klimaatsslim tuinieren. Maak je tuin natuurvriendelijk en toekomstbestendig*, Moniek de Bakker, Terra, ISBN 9789089899552, € 29,99

NIEUW

Alle dierenreportages van de afgelopen 3 jaar nu gebundeld!

€ 5

Download nu voor maar €5

Buitenleven.nl/ebooks2024

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

TEKST MARGOT EGGENHUIZEN

Mooie muren

Van Texel tot Heerlen en van Groningen tot Ouwerkerk: door heel Nederland spot je dit jaar nieuwe Museum Murals. Twintig street artists gaan aan de slag op een oude fabrieksmuur, langs het spoor of gewoon in een woonwijk. Bijzonder: al deze murals zijn geïnspireerd op een topstuk uit de collectie van een museum in die plaats. museummurals.nl

WIN

Buitenleven mag drie exemplaren van *Miss Eliza's Engelse keuken* weggeven!

Ga vóór 23 mei naar buitenleven.nl/winnen en vul je gegevens in.

BOEK: MISS ELIZA'S ENGELSE KEUKEN

Deze roman van Annabel Abbs geeft je een kijkje in de keuken. En niet zomaar één: ze neemt lezers mee naar het Engeland van 1835, waar Eliza Acton zich waagt aan het schrijven van een kookboek. Zij en haar sidekick, de armlastige Ann Kirby, ontwikkelen recepten én een vriendschap. Tot het allemaal niet meer zo botert tussen die twee. Geïnspireerd op een waargebeurd verhaal. € 24,99, awbruna.nl

Avondje wildernis

Makersduo Antiklimax toert met *As The World Hurts* langs theaters. Hoewel de naam knipoogt naar een voormalige Amerikaanse soapserie, is de voorstelling meer een romantische versie van wildernisfilm *Into the Wild*. Een jongen offert zijn luxeleven op voor een leven in de natuur. Maar: is daar nog wel plaats voor de mens? **Vanaf 2 mei 2024** op diverse locaties, antiklimax.nl

Landschap onder de loep

FOTO LOU VAN STAVEREN

Kunst-mens-natuur, met de bijzondere band tussen die drie zet buitenplaats Kasteel Wijlre het Zuid-Limburgse landschap in de kijker. **T/m 25 augustus 2024** zijn er drie tentoonstellingen: Elspeth Diederix verkende met haar camera de omgeving en showt naast foto's ook haar herbaria, Lou-Lou van Staavereen zoomt in op vormsnoei en Gert Robijns richt zich op het veranderende landschap rond de buitenplaats. kasteelwijlre.nl

BOEK: HOE LEES JE EEN BOOM?

'Elk klein verschil in formaat, vorm, kleur en textuur heeft een betekenis', schrijft de Britse natuurexpert Tristan Gooley. Hij heeft het over bomen en de informatie die ze van wortels tot kruin geven over de plek waar ze zich bevinden. Door zijn tips ontdek je tijdens je volgende wandeling opeens heel veel meer over een bos, park of buitenplaats. € 24,99, kosmosuitgevers.nl

BOEK: WERVELLENDE WERELD: BIJEN

Wat weten we eigenlijk écht over bijen? Dit (voor)leesboek schreef Camilla de la Bedoyere voor kinderen vanaf een jaar of zes, maar zelf steken we er ook wat van op. Over de kwispeldans en speciale zintuigen bijvoorbeeld, en dat metselbijen bij warm weer gelukkig worden van een bordje met natte modder. De kleurrijke illustraties zijn van Philip Giordano. € 17, fontaineuitgevers.nl

Interview

“Ik ben echt anders gaan koken”

Hij studeerde culturele antropologie en werkte als kok, toen hij zich opeens afvroeg: wat zouden oude gewassen toevoegen in de keuken? Daan Overgaag (27) experimenteerde vorig jaar met een moestuin en pop-uprestaurant. Met dit project, Seeds of Resilience, rondde hij zijn masterstudie aan de Design Academy in Eindhoven af.

Waarom ben je met Seeds of Resilience gestart?

“Ik ben naar oude gewassen gaan kijken omdat ik me realiseerde dat het overgrote deel van de gewassen die wij vandaag de dag eten, is geselecteerd op de opbrengst in kilo's, houdbaarheid, snelle groei en ziekteresistentie. Lokale waarde, smaak en diversiteit zijn vaak ondergeschikt. Vanuit hier ontstond mijn nieuwsgierigheid.”

Wat ontdekte je al gauw?

“Ik was als kok begaan met waar de producten die ik in de keuken gebruikte, vandaan kwamen en ga graag bij de producenten langs. Maar ik had nog nooit nagedacht over welke keuzes er al zijn gemaakt in de genetica van planten voordat de boer ermee aan de slag gaat. Zo bestaan er wel honderden soorten komkommers en de komkommer die de meeste mensen kennen, is het resultaat van een selectief keuzeprocess.”

Hoe heb je je masterproject vervolgens aangepakt?

“Ik besepte dat als ik me echt wilde verdiepen in de wereld van zadenveredeling, ik zelf aan de slag moest en gewassen moest gaan verbouwen. Via CGN Wageningen, de Nederlandse zadenbank, kreeg ik toegang tot oude plantenrassen en collega-koks tippen de Beemstergaard in Zuidoost-beemster. Daar kreeg ik 200 m² grond tot mijn beschikking om 145 verschillende oude gewassen te gaan telen. Wonder van Voorburg bijvoorbeeld, een slasoort. En Mansholt's Gele Mosterd, een onwijs smaakvol en pittig mosterdblad.”

Wat is een verrassende uitkomst van je project?

“Ik ben echt anders gaan koken. Ik ging met de oude gewassen gerechten koken vanuit hoe de planten naast elkaar groeiden. Wanneer je geen kunstmest of pesticiden gebruikt, ben je meer bezig met hoe planten samenwerken om ze te laten overleven. Als kok hoefde ik uiteindelijk alleen maar te vertalen wat goed naast elkaar groeide.”

Denk je dat oude gewassen weer een comeback kunnen maken?

“De variëteit, smaak en diversiteit van oude gewassen kan fantastisch uitpakken. Maar we moeten het ook niet romantiseren. Er is een reden dat veel oude gewassen niet meer in de

FOTOS STIJN FISCHER

markt zijn: ze hebben bijvoorbeeld te weinig opbrengst of zijn niet resistent tegen ziektes. Maar wanneer de voedselketens klein zijn – denk aan kopen bij de lokale boer – kan er wel culinaire waarde ontstaan voor oude producten, bijvoorbeeld de fantastische aardappelsoorten die we in Nederland hebben.”

Kunnen we thuis ook aan de slag met oude gewassen?

“Zeker! De zaden uit de zadenbank zijn niet voor consumenten beschikbaar, maar er zijn telers bij wie je zaden van oude plantenrassen kunt kopen. Bijvoorbeeld bij Vreeken's Zaden in Dordrecht, Van der Wal in Hoozevee en De Tuinen van Weldadigheid in Veenhuizen.”

Afgelopen zomer kon iedereen de oude gewassen komen proeven tijdens pop-updiners in de Beemstergaard. Ga je dat dit jaar weer doen?

“Ik zit zelf de komende maanden in het buitenland, maar het team van de Beemstergaard gaat door met het verbouwen van oude plantenrassen. Het is geweldig leuk om in de Beemstergaard te koken. Als het qua planning uitkomt, zijn er wellicht vanaf augustus 2024 weer diners!”

Meer informatie vind je op beemstergaard.nl/about-3-1 en op Instagram @resilientseeds.

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

Voor de draad ermee

Met haar opvallende textielontwerpen bracht Kitty van der Mijll Dekker vanaf de jaren dertig kleur in een wereld vol saaie huishouddoeken en keurig damast. In de expo Drogen met design in het Tilburgse Textielmuseum zie je hoe haar patronen en weeftechnieken de hedendaagse Antwerpse textielontwerper Vera Roggli inspireerden: draad voor draad ontleedde ze Kitty's werk. **T/m 12 januari 2025**, textielmuseum.nl

FOTO MILES FISCHLER

FOTO RAFAEL MARTIG

Pas op de plaats

Dat we vaker even zouden moeten stilstaan, daar herinnert kunstenaar en bioloog Rafael Martig ons aan in Het Natuurhistorisch in Rotterdam. Op zijn schilderijen ontdek je plantjes die tussen bestrating oppiepen. Onkruid voor sommigen, maar Rafael benadrukt hun status als boegbeeld van de weerbare natuur in de stad. **T/m 14 juli 2024**, hetnatuurhistorisch.nl

Vandaag is blauw

Sereniteit, vertrouwen, stabiliteit: blauw roept heel wat op. De kleur staat in de spotlights tijdens de expo Blue Spring in de nieuwe kunstgalerie Art Villa Gooi in Hilversum. In deze statige villa uit 1903 presenteren acht kunstenaars met verschillende achtergronden, van glaskunst tot mixed media, hun blauwe topstukken. **T/m 26 mei 2024**, artvillagooi.com

FOTO GERT KIST

FOTO KALLOL DATTÀ

Arnhem modestad

Het hele jaar door draait het in Arnhem om (duurzame) mode, maar van **16 mei t/m 7 juli 2024** nog een beetje extra. Op verschillende locaties in de stad presenteren makers en ontwerpers hun creaties en de verhalen daarachter. Er zijn ook tentoonstellingen en 'talks' tijdens de State of Fashion Biënnale en unieke items scoor je tijdens de Stockdagen. fdfarnhem.nl

Het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen maakt bezoekers deze zomer 'Waterwijs' (expo **t/m 1 september 2024**). Van putten en pompen van vroeger tot watergebruik in de toekomst. In het buitenmuseum ontdek je vier bijzondere waterkunstwerken. zuiderzeemuseum.nl

FOTO LISA OPPENHEIM & TANVA BONARDAR GALLERY

Kunst van kunst

Kunstenaar Lisa Oppenheim brengt roofoorkunst op een bijzondere manier onder de aandacht. In archieven zocht ze naar afbeeldingen van geroofde stillevens en (landschaps)schilderijen, waar ze vervolgens met verschillende fototechnieken nieuwe kunstwerken van maakte. Hoe dat precies zit, ontdek je **t/m 16 juni 2024** in Huis Marseille in Amsterdam. huismarseille.nl

Zo'n twintig leden van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst lieten zich inspireren door de (bol)bloem. Wat ze met hun scharen en mesjes allemaal maakten, zie je **t/m 20 mei 2024** in Museum De Zwarte Tulp in Lisse. museumdezwartetulp.nl

Tulpenfeest

Al tien jaar is het Tulp Festival Amsterdam een gratis openluchtfeestje. Overal in de hoofdstad duiken in **april** tulpen op. Omdat je die niet allemáál kunt bewonderen, vind je op tulpfestival.com een overzicht van routes en locaties om uit te kiezen. Onze tips: de drijvende tulpenplateaus in het Vondelpark, de historische tuin van Huis Willet-Holthuysen en de tulpenveldjes in verschillende buurttuincomplexen.

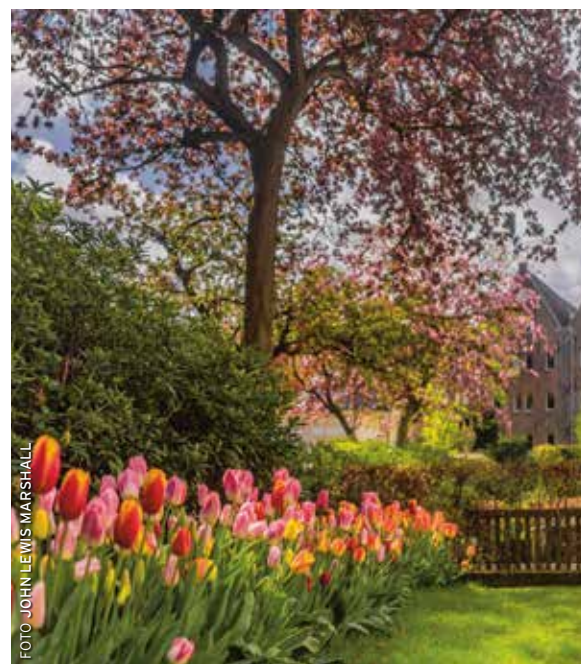

FOTO JOHN LEWIS MARSHALL

Pretty paddenstoelen

De natuur zit er vol mee en toch merken we schimmels vaak helemaal niet op. **Vanaf 14 april 2024** worden ze in Museon-Omniversum flink uitvergroot op het enorme koepelscherm in de film *Fungi: Web of Life*. De paddenstoelen zijn niet alleen prachtig, ze hebben ook veel functies. Zo kunnen schimmels bijdragen aan medisch onderzoek en zelfs plastic afbreken! museon-omniversum.nl

Orde in de kermis

Ankie Lok is freelance journalist en redacteur. Ze is verhuisd naar een huis met tuin in Rotterdam. Tegels eruit, verse grond erin en tuinieren maar. Hoe krijg je de balans tussen eenjarige bloeiers en meerjarige en vaste planten? Wat werkt, wat niet? Over die ontdekkingsstocht houdt ze dit tuinjournaal bij.

Bonte lentebloeiers laten zich goed formeren in groepjes.

Toch valt niet elke chaos te bedwingen.

TEKST ANKIE LOK

Als de lente één kleur mocht kiezen, dan was het waarschijnlijk geel. Narcis, boterbloem, dotterbloem, paardenbloem – de velden en bermen spelden stuk voor stuk gele decoratie op. Maar als je wat langer kijkt, ook in de tuin, dan valt op dat de lente helemaal niet kan kiezen. Het bloeit al net zo hard paars, wit en blauw. Straks komt ook de roze kersenbloesem er nog bij. Aan het begin van elke nieuwe lente haal ik eerst opgelucht adem – gelukkig, de bollen komen weer op; kijk, de knoppen aan de boom worden al een beetje groen. Maar toen alles openbarstte in een concert van kleuren, vroeg ik me af of ik de instrumenten niet eerst had moeten stemmen. Hoe wordt zo'n bonte boel een oogstrelend geheel? Hoe breng ik lijn aan in de kleuren in de tuin?

Paars bij paars

Bij het tuincentrum lijkt alles keurig geordend: op soort en daarbinnen op kleur. Maar dat betekent niet dat al die kleuren in een doordachte combinatie bij elkaar staan. Paarse en witte viooltjes gaan leuk samen, maar als je er ook zuurstokroze petunia's bij neemt, gele leeuwenbekjes en blauwe druifjes, dan wordt het al een aardige kermis in je winkelkar. Groepjes vormen lijkt een passende oplossing. Stel gewoon paal en perk aan de kleur. Hier mogen de paarse bloeiers komen, daarbuiten niet. Of combineer ze met andere koele tinten, zoals blauw. Paars of magenta kun je overigens zowel de koele als de warme kant op trekken, dat laatste met geel en oranje erbij. Weer een ander stukje grond is voor de witte bloeiers en pasteltinten. Tegen onze gevel staan bijvoorbeeld drie rozen. De bijgestoken kaartjes bewaarde ik, met daarop de soortnaam en omschrijving van de kleur. De rechttoe rechtaan Duitse 'Schneewittchen' doet haar naam volkomen eer aan. Een andere heet 'Schöne vom See' en de derde 'Britannia'. In alledaagse kleurtermen: geel en abrikoos-kleurig. Toch bloeit de derde niet abrikooskleurig, maar biggetjesroze. Op papier een kwestie van nuance, maar in het daglicht een wereld van verschil. Wel mooi, trouwens. Zou die roze kleur met de zuurtegraad van de grond te maken hebben?

Potpourri

Voor rozen moet je sowieso gewaarschuwd zijn. Ze doen lang niet altijd wat ze lijken te beloven. In het tuincentrum trok eentje mijn aandacht, de Rosa 'Minerva', met een kleur die ik nog niet goed heb weten te omschrijven: donkerpaars, maar zonder kil te worden; warm, maar zonder naar roze te neigen. We zetten haar in een pot op het balkon boven de tuin. En bloeien deed ze, in dat ongelooflijke paars. Alleen duurde die bloei zo kort dat ik de plant eens grondig van dichtbij inspecteerde. Ik zag niks bijzonders of verontrustends. We snoeiden de roos terug en bij de tweede bloei gebeurde het weer: de blaadjes verdorven in no time, maar bleven wel op hun plek zitten en een bedwelmende geur verspreiden. Het

resultaat was een fletse potpourri waarvan ik niet wist of ik er nou blij mee moest zijn. Soms kan een bonte boel nadrukkelijk de bedoeling zijn. Een zak gemengde tulpenbollen geeft bij voorbaat een vrolijk gevoel en in een perkje met veldbloemen hoort juist lekker veel variatie in kleur en hoogte. Het leek een goed idee om ook die bonte boel een eigen plek toe te wijzen. Op een strookje gemeentegrond achter de tuin zaaiden we een bloemenmengsel in, met onder andere korenbloem, klaproos en cosmea. Dat werkte goed. Vanuit de tuin leek het net een wilde berm en de hommels bleven maar aanvliegen. Voor de gemengde tulpen bleek het lastiger om een vaste plek aan te wijzen. We kregen ze cadeau en het waren er zo veel dat we in ons stadstuintje van gekkigheid niet wisten waar we ze laten moesten. De poging stukjes grond af te bakenen, strandde al snel. Dan maar in het wilde weg poten, met zo'n handige bollenplanter – steken, trekken, bol in de kuil, knippen en lossen, tot je overeind komt en niet meer weet hoe laat of welke dag van de week het is. Het resultaat was een zootje. Overal en nergens kwamen in het vroege voorjaar groene stelen op, zodat de hele tuin een onregelmatige tulpenzee werd. Grappig en fleurig, maar ook wel erg chaotisch.

Groene bloemen

Eveneens minder geslaagd bleken groene bloeiers. Jazeker, die bestaan. Groene zinnia's bijvoorbeeld. Een groene plant met een groene bloem – je zou het ton sur ton kunnen noemen, maar ik zag vooral een variatie om te wantrouwen, ongeveer zoals de kleur blauw in voedsel, die daarin van nature niet voorkomt. Lust ik niet, was mijn eerste indruk. Het experiment was gelukkig van korte duur, want de groene zinnia's kwamen überhaupt nauwelijks op. Waar dat nu weer aan lag... Ik besloot me er verder maar niet in te verdiepen. Wel zocht ik hoe langer hoe meer naar manieren om kleuren in de tuin te combineren. Terug naar de tekenles op school: complementaire kleuren steken tegen elkaar af en versterken elkaar, zoals geel en paars, en rood en groen. Interieurtips over kleur kun je geregeld ook op de tuin toepassen, ontdekte ik. Ik belandde zelfs op een website met tuintips die naar Adobe Color verwees. Adobe levert software voor creatieve sectoren. In een 'kleurenwiel', gratis te raadplegen, kun je op je computerscherm rondjes draaien zodat je langs alle mogelijke tinten komt en zelf een spectrum kunt samenstellen. Bij elke tint staat telkens het exacte RGB-nummer vermeld, een kleursysteem voor digitale media en afbeeldingen gebaseerd op rood, groen en blauw. Hallo, we waren aan het tuinieren, toch?

Bruin is ook een kleur

Ik probeerde ook verder te kijken dan lente- en zomerkleuren. Juist in de herfst laten vaste planten en bomen zien wat ze in huis hebben. Een van de eerste vaste planten die we in de tuin zetten, koos ik uit vanwege zijn herfstkleur, een kornoelje waarvan de soortnaam boekdelen spreekt: 'Midwinter Fire'. Nadat deze struik zijn blad laat vallen, lijken de takken maandenlang in brand te staan. De wijnrank tegen het hek wordt bordeauxrood en de esdoorn en ginkgo worden geel, heel flatteus naast al dat gloeiende rood. Het laagseizoen is voor al deze soorten tevens een hoogseizoen. Mentale aantekening voor later dit jaar: bruin is ook een kleur. De uitgebloeide zonnebloemen besloten we in de nazomer te laten staan. Ze veranderden in zwakke stengels met de kop naar beneden, dor en futloos, net de douches in een verlaten zwembad. Maar de zaden trokken vogels aan. Net toen ik dacht dat de mezen alles hadden opgevreten, kwamen er twee putters langs die zich uitgebreid tegoed deden aan wat er kennelijk nog te halen viel. Ik herkende ze meteen, met hun rood-geel-zwart-witte verenkleed. Is straks alles weer uitgebloeid? Voor een onverwacht kleurrijk naspel zal ik zeker weer op de putters wachten. ✿

Volgende keer in *Buitenleven*

- Landelijke, romantische vijvertuin met kas en moestuin
- Pluktuin met bloemen en kleinfruit
- Tuinontwerp: mediterrane mini-tuin vol exotische planten
- Op pad met de schaapsherder
- Engelse tuin vol potplanten
- Alles over kaasjeskruid
- Etymologie van ooievaarsbek

Geen nummer meer missen? Neem dan een abonnement vanaf € 7,95 per maand!
Kijk op www.buitenleven.nl/abonneer

Colofon

REDACTIE

Hoofdredactie Francine Polis **Eindredactie** Evelien Boutsen **Redactie** Evelien Boutsen, Francine Polis
Online Sven Piekstra, Francine Polis **E-mail redactie** redactie@buitenleven.nl **Vormgeving** Angela van Eck, Marjanne Gielen, Fleur Heitling **Directeur Uitgever** Rob de Baar **PR & Marketing** Daniëlle Veraart, marketing@bcm.nl **Druk** PreVision, Eindhoven **Distributie** Betapress (Nederland) & AMP (België)

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tekst Esther Derks, Margot Eggenhuizen, Mirjam Enzerink, Edwin Giesbers, Margriet de Groot, Modeste Herwig, Corine Koolstra, Ankie Lok, Anne Wenker
Beeld Gap Photos, Edwin Giesbers, Jeroen Graat, Trui Heinhuis, Modeste Herwig, Stefan Hoepmans, iBulb, iVerde, Shutterstock.com, Sietske de Vries
Coverfoto Trui Heinhuis
Inzet Edwin Giesbers

ABONNEMENTSPRIJZEN

Buitenleven verschijnt 8 keer per jaar plus 1 special. Een los nummer kost € 11,50. Of sluit een jaarabonnement af: Magazine + Online € 107,50, Magazine € 97,50, Online € 87,49. Magazineabonnees buiten Nederland krijgen portokosten doorberekend. Kijk voor actuele acties op Buitenleven.nl. Voor adreswijzigingen, vragen over betalingen en bezorging kun je contact opnemen met BCM abonnementenservice: abonnement@bcm.nl of 085 7600237 (lokaal tarief), dinsdag en vrijdag van 08.30-12.30 uur.

ABONNEMENT AFSLUITEN

Je kunt abonnee worden via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of via www.buitenleven.nl/abonneren. Abonnementen kunnen twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode schriftelijk worden opgezegd via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of per post: BCM Media, Abonnementenservice, Postbus 1392, 5602 BJ Eindhoven.

ADVERTENTIES

Media accountmanager Henk Hoekman, 040 8447657 of 06 23906236, henk.hoekman@bcm.nl
Sales support Aloys Kunzel, Mirjam Schoenmaker 040 8447667, support@bcm.nl

COPYRIGHT

De uitgever kan op generlei wijze aansprakelijk worden gesteld voor eventueel geleden schade door vermeldingen in het blad. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

BCM MEDIA

BCM MEDIA
Postbus 1392
5602 BJ Eindhoven

Extra lucht voor de *natuur*

Onze natuur heeft het moeilijk.
Klimaatverandering raakt het landschap en
de biodiversiteit. Daarom geeft het Cultuurfonds
dit jaar 2 miljoen extra aan 12 natuurorganisaties.
Als je geeft om natuur, geef je aan natuur.

Foto: Anne Claire de Breij. Voorstelling: Laagland, Het Nationale Theater.

het
cultuurfonds

Ook geven? Ga naar:
cultuurfonds.nl/natuur

Duurzaam

Hoogwaardig

Gebruiks-
vriendelijk

Ambachtelijk

DUTCH GARDEN®

Dealers

Scan de QR-code met de
camera van je telefoon.

HET TUINGEREEDSCHAP VAN 'TOEN'

GEREEDSCHAP NIET VOOR EVEN, MAAR VOOR LANGER DAN EEN LEVEN!

www.dutch-garden.nl